RADU TEODORESCU

COSMOSUL CA TEMPLU AL SFINTEI TREIMI

Cugir 2021

CUPRINS

INTRODUCERE

Toții oamenii care trăiesc pe acest pământ începând de la vârsta copilăriei devin conștienți de cerul înstelat care apare noaptea deasupra lor. Odată cu acest lucru evident că apar mai multe întrebări:

1. Cât este de mare acest cer înstelat?
2. Până unde se întinde acest cer înstelat?
3. Cine a creat acest cer înstelat?
4. Există viață în acest cer înstelat?
5. Cum este organizat acest cer înstelat?

Toate aceste întrebări sunt cât se poate de firești. Sunt unii care simt un fel de atracție mare față de cerul înstelat care poate să fie văzut noaptea când cerul este senin. Ne uimește multitudinea de stele. Stelele sunt de fapt sori din alte sisteme solare. Prin urmare este bine să știm că de fapt noaptea noi vedem mult mai puține planete decât sunt ele în realitate. Aceasta fiindcă noi vedem numai sorii care dau lumină. Din anii copilăriei însă curiozitatea noastră ajunge să ne fie cumva stăpânită. Aceasta fiindcă aflam unele lucruri pe care le știe mai toată lumea despre cosmos:

1. Pământul este parte din sistemul solar,
2. Mai toate planetele fac parte dintr-o constelație,
3. Mai multe constelații alcătuiesc o galaxie,
4. Pământul este parte din galaxia Calea Lactee,
5. A doua galaxie de lângă pământ se numește Adromeda,
6. Toate galaxiile la un loc alcătuiesc cosmosul.

Ei bine aceste lucruri sunt unele pe care mai toți dintre noi le aflăm despre cosmos la o vârstă fragedă. Într-un anume sens se poate spune că curiozitatea noastre despre cosmos ne este satisfăcută. Aceasta fiindcă am ajuns să știm ceea ce este important despre acest cosmos. Ei bine mai apoi pe cum trecem în vârstă ajungem să ne separăm unii de alții. De ce? Fiindcă unii ajung să afle că:

1. Cosmosul este creat de Dumnezeu
2. În timp ce alții consideră că cosmosul este produsul Big Bang-ului și al evoluției.

Este de amintit aici că în această carte nu vor face un fel de apologie cum că cosmosul a fost creat de Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă este bunul simț care ne spune că acest lucru a avut loc. Nu poate să existe ceva din nimic sau mai bine spus din neant. Teologia creștin ortodoxă ne spune că acest univers a fost creat de Dumnezeu din nimic. A fost voința lui Dumnezeu de a aduce din nimic la existență cosmosul. Aceasta este într-un anume sens un fel de înțelegere teistă a cosmosului.[1]

Se poate spune în termeni psihologici că acest mare cosmos exercită asupra noastră un fel de *mysterum fanscinans*. Ce este acest mysterum fanscinans? Este faptul că cosmosul ne fascinează. De mai multe ori suntem cumva dezamăgiți că nu putem să călătorim prin el și să ajungem să îi descoperim tainele. Iată de ce se poate spune că cosmosul este:

- un mister,
- o taină,
- un lucru plin de secrete,
- un loc care nu ne este accesibil,
- și un loc în care nu putem accede.

Sunt unii care se întreabă de ce a creat Dumnezeu Tatăl acest mare univers dacă nu putem să îl explorăm? La ce bun? Ce sens are acest mare univers pentru noi? Aceste întrebări sunt legitime. La ele vom căuta să dăm răspuns în paginile acestei cărți. Vom demonstra că deși cosmosul nu are prezența omului în el este departe de a nu avea prezența lui Dumnezeu în el.[2]

---

[1]Aurel Mihai, *Sfânta Treime și cosmosul* (București, 2015).

[2]Cosmosul trebuie să știm că nu este populat de viață extraterestră după cum cred mai mulți savanți și astronomi din zilele noastre. Sunt mai mulți care influențați de literatura științifico-fantastică cred că de fapt există viață în cosmos. Aceasta fiindcă ei cred că după cum există viață pe pământ la fel de bine viața trebuie să fie și pe alte planete. Ceea ce vom arăta în acest rânduri este că după revelația creștin ortodoxă Dumnezeu Tatăl a creat viață numai pe planeta pământ. Aceasta fiindcă din acest cosmos imens trebuie să știm că numai pământul a fost ales să aibă viață pe el. Aceasta a fost:
- voia,
- intenția
- și dorința

Când am purces la scrierea acestei cărți ne-am confruntat cu dilema alegerii dintre doi termeni care desemnează același lucru:

- univers
- și cosmos.

Am ales să folosim termenul de cosmos fiindcă el este unul mult mai potrivit pentru scopul acestei cărți. De ce cosmos și nu univers? Fiindcă termenul de cosmos este mult mai potrivit pentru ceea ce desemnează el. Termenul de cosmos a fost pentru prima dată folosit de filosoful și matematicianul grec Pitagora și înseamnă:

- un tot armonios,
- în întreg ordonat,
- organizare,
- un sistem proporțional,
- o bună rânduială.

Prin urmare acest termen trebuie să știm că este mult mai potrivit pentru scopul acestei cărți. Sunt unii care evident că se întreabă: la ce bun un univers așa de mare dacă nu are viață în el? Ei bine trebuie să știm că știm că pentru a înțelege cosmosul trebuie să ajungem să îl vedem cu îl vede Dumnezeu Sfânta Treime. Este Sfânta Treime cea care a creat acest mare univers. Deși nu are viață acest mare cosmos este mai mult un fel de structură imnografică a atotputerniciei lui Dumnezeu. Fiindcă este creat de Dumnezeu au fost mai mulți teologi care au vorbit de o liturghie cosmică a cosmosului.[3]

Teologia creștin ortodoxă susține că Sfânta Treime a creat acest mare cosmos din două motive:

1. Fiindcă Dumnezeu este atotputernic și poate crea ce vrea și când vrea
2. Și pentru faptul că Dumnezeu are libertate și poate crea când vrea și cum vrea.

Ei bine omul a fost pus să fie un spectator în acest mare cosmos. Este acest mare cosmos care îi spune omului despre:

- atotputernicia,
- inventivitatea
- și potențialitățile creatoare

ale Sfintei Treimi.

Teza principală a cărții noastre este că acest mare cosmos este un fel de templu al Sfintei Treimi. Evident că vor fi mai mulți care vor obiecta și vor nega acest lucru. Aceasta fiindcă în nici un fel cosmosul nu pare să fie un templu. Noi știm ce este un templu:

- un loc sacru,
- un loc dedicat lui Dumnezeu,
- un loc de rugăciune,
- o casă a lui Dumnezeu.

Cum poate universul să fie un templu al Sfintei Treimi din moment ce noi nu putem să vedem Sfânta Treime în el? Ei bine ceea ce trebuie să știm este că de fapt nu vedem Sfânta Treime nici pe pământ dar știm că Ea este prezentă. De ce? Fiindcă Sfânta Treime este atotprezentă. Nu este un loc care se poate ascunde de Sfânta Treime. Prin urmare de ce a ar fi cosmosul un loc diferit de pământ în ceea ce privește Sfânta Treime? La fel cum Sfânta Treime există pe pământ la fel de bine ea există și în spațiul cosmic. Dacă omul are nevoie de un costum special pentru a ajunge să stea în spațiul cosmic ei bine Sfânta Treime nu are nevoie de așa ceva. Aceasta fiindcă Sfânta Treime este o ființă supranaturală la care nu i se aplică legile lumii naturale.[4]

---

lui Dumnezeu Tatăl. În acest sens omul este am putea spune conștiința de sine a cosmosului fiindcă numai omul are conștiință de sine în acest univers.

[3]Hans urs von Balthasar, *Liturghia cosmică. Lumea în gândirea Sfântului Maxim Mărturisitorul* (Iași, 2018).

[4]Am ales să folosim termenul de templu în titlul acestei cărți pentru a nu ajunge să fie înțeles că universul este o biserică a Sfintei Treimi. Deși când spunem templu de fapt avem în vedere de fapt o biserică. Totuși pentru a face o diferență dintre bisericile noastre în care mergem să ne rugăm am preferat să spunem *Cosmosul ca templu al Sfintei Treimi* pentru a nu exista nici o confuzie în acest sens fiindcă unii ar putea să creadă că cosmosul este un fel de spațiu de rugăciune pentru oameni. Este bine să știm că templul este o noțiune mai generică și care poate să exprime mult mai bine care este:

- scopul,
- voința
- și intenția

cărții de față.

Prin urmare cosmosul este umplut de prezența Sfintei Treimi. Părintele Cleopa de la Mănăstirea Sihăstria spunea că cosmosul la fel de bine poate să fie umplut și de demoni. De ce? Fiindcă acești demoni care iasă din iad pentru a ajunge pe pământ trec prin cosmos: "unde-i locuința demonilor acum? În văzduh. Dar nu numai în văzduhul ăsta care înconjoară planeta noastră și celelalte planete, zeci de miliarde, ci spațiul interplanetar și spațiul interstelar care n-are margine. Că de aicea până la Calea Lactee, până la Drumul Robilor, avem paisprezece milioane de ani călătoria luminii, și lumina merge cu 300.000 de km pe secundă, cât ai închide ochii. Ai auzit cât îi de mare spațiul acesta ? Satana îl umple. Că auzi că la ceata care a căzut, i-a dat Dumnezeu loc sub cer. Locul ăsta le-a dat. Cine ne învață aceasta? Marele Apostol Pavel, gura lui Hristos, ce zice: Domnii puterii văzduhului, duhurile răutății răspândite în aer. Și marele prooroc David zice :Mulți sunt cei ce se luptă cu noi de la înălțime, adică din văzduh."[5]

Anul 1961 a fost anul în care astronautul sovietic Iuri Gagarin a făcut primul zbor în spațiu.

- Și ești gata de zbor? L-a întrebat un prieten pe Gagarin.
- Da și nu.
- De ce?
- Fiindcă sunt primul om care iasă în spațiu cosmic.
- Ei lasă nu va fi nici o problemă.
- Crezi?
- Sunt sigur.
- De ce?
- Păi nu am trimis noi în spațiu pe cățeaua Laica?
- Așa este.
- ȘI a venit Laica vie?
- Da.
- Păi vezi.
- Știu dar tot am emoții.
- Chiar așa?
- Da.
- Păi de ce?
- Tu știi că eu de mic am fost fascinat de cosmos?
- Parcă mi-ai spus ceva.
- Da. De mic am visat că voi cucerii spațiul cosmic.
- Frumos.
- Au fost vise de copil.
- Și acum au ajuns realitate.
- Parțial.
- Poate.
- Oricum mă bucur că voi apuca să zbor din nou.
- Știu că îți place să zbori.
- Asta așa este.
- Să știi că eu nu îmi fac probleme pentru tine.
- De ce?
- Din cei 19 candidați la zbor tu au fost cel mai rezistent.
- Sper ca asta să nu fie o simplă iluzie.
- De ce să fie o iluzie?
- Fiindcă ceea ce are loc aici pe pământ nu este același lucru cu ceea ce are loc în cosmos.
- Crezi?
- Da.
- Eu zic că nu este așa.
- De ce?
- Trebuie să ne așteptăm la ceea ce este neprevăzut.
- Eu zic că testele de pe pământ sunt unele care ne spun cât se poate de bine cum este în spațiu.

[5]*Ne vorbește părintele Cleopa* (Episcopia Romanului și Hușilor, 1995), pp. 4-5.

- Asta așa este numai că nu putem să fim 100% sigur.
- Cum spui tu.
- Iuri ai nevoie de odihnă.
- Așa este.
- Încearcă să nu te mai gândești la aceste lucruri.
- Bine așa voi face.

A venit și ziua de 12 aprilie 1961. Racheta lui Gagarin era gata de decolare. Gagarin a decolat și a ajuns în spațiu. Mai apoi s-a reîntors pe pământ.

- Bine ai venit pe pământ! Îi spuneau oamenii adunați să îl vadă pe Gagarin.
- Bine v-am găsit.
- Cum a fost în spațiu?
- Frumos.
- Nu va fost frică?
- Nu.
- Cum este acolo sus?
- Superb.

La un moment dat de Gagarin s-a apropiat un domn în costum.

- Tovarășe Gagarin?
- Da.
- Pot să vorbesc ceva în privita cu tine?
- Cine ești?
- Sunt de la serviciile secrete.
- Ce este?
- Vreau să vă spun că președintele Nikita Hrușciov vrea să vorbească în privat cu tine.
- Cu mine?
- Da.
- De ce?
- Asta veți afla de la el.
- Bine.

Ei bine se spune că Gagarin a venit să vorbească cu președintele Hrușciov.

- Bună ziua domnule Gagarin, a început Hrușciov.
- Bună ziua domnule președinte.
- Sunteți un mare erou al Uniunii Sovietice.
- Mă bucur de asta.
- Uite cum este domnule Gagarin am voit să vorbesc cu tine fiindcă am să îți pun două întrebări.
- Orice domnule președinte.
- Prima întrebare este următoarea.
- Vă ascult.
- L-ai văzut pe Dumnezeu în spațiu cosmic?
- Pe Dumnezeu?
- Da.
- Nu, nu L-am văzut.
- Știam eu că așa este.
- Și a doua întrebare: ai văzut îngeri în spațiu cosmic?
- Nu domnule președinte.
- Știam eu că așa este.
- Adică?
- Dacă nu L-ai văzut pe Dumnezeu și îngerii în spațiu cosmic înseamnă că ei nu există.

Avem aici o întâmplare care ne spune despre modul în care gândesc mai mulți și mai ales oamenii de știință: dacă nu se vede cu ochiul ei bine nu poate să fie crezut. Sfânta Treime nu poate să fie văzută cu ochiul liber în cosmos însă acest lucru nu înseamnă că ea nu există și nu este prezentă în cosmos.[6]

[6]Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime sau la început a fost iubirea* (București, 2012).

Am spus întâmplarea de mai sus pentru a îl avertiza pe cititor să nu cadă în capcana în care a căzut Hruşciov care după cum am putut vedea a fost unul care a respins credința în Dumnezeu numai fiindcă Gagarin nu l-a văzut pe Dumnezeu în spațiul cosmic. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că dacă nu îl vedem pe Dumnezeu pe pământ nu Îl vom vedea nici în spațiul cosmic.[7]

Pentru noi creştinii ortodocşi este bine să ştim că cosmosul care este creat din nimic (ex nihilo) este un templu al Sfintei Treimi. Stele, constelații și galaxii cu toate sunt spațiul unde există Sfânta Treime. Sfânta Treime este cea care a adus acest vast cosmos în ființă ş la fel de bine tot Sfânta Treime în menține în existență. Aceasta fiindcă:

- mişcarea planetelor pe orbită,
- lumina și energia sorilor,
- alcătuirea galaxiilor,
- şi structura cosmosului

cu toate sunt rânduite și proniate de Sfânta Treime. Noi creştinii în toate rugăciunile profesăm credința în Sfânta Treime mai ales prin doxologia mică pe care o facem: mărire Tatălui și Fiului și Duhului Sfânt și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin. Cosmosul este în acest sens creație și produs al Sfintei Treimi. Este Sfânta Treime care a voit să îl creeze și după cum am spus tot Sfânta Treime îl menține în viață.[8]

CAPITOLUL 1

DE LA MĂREȚIA TEMPLULUI (BISERICII) LA MĂREȚIA COSMOSULUI

În aceste rânduri voim să atragem atenția asupra unui lucru pe care mai puțini dintre noi am ajuns să îl remarcăm. Care lucru anume? Este faptul că bisericile creştin ortodox sunt făcute:

- mari,
- înalte,
- mărețe,
- majestuoase,
- solide,
- și uneori monumentale.

De ce acest lucru? Fiindcă au fost sfinții părinți care au spus că bisericile trebuie să fie construite în aşa fel ca să îi aducă aminte omului de:

- atotputernicia Sfintei Treimi,
- de măreția Sfintei Treimi,
- de infinitatea Sfintei Treimi
- și de atotprezența Sfintei Treimi.

Prin urmare se poate face un fel de paralelă între:

- biserică pe de o parte
- și cosmos.

Atât bisericile cât și cosmosul ne imprimă în noi sentimentul de măreție. Se ştie de exemplu că în secolul al VI-lea când a fost construită catedrala Sfânta Sofia din Constantinopol era cea mai mare clădire din lume la acel timp. Aceasta fiindcă biserica trebuie să fie făcută în aşa fel ca să îl facă pe om să își dea seama de:

- mărirea,
- salva,
- atotputernicia
- și tăria infinită

a Sfintei Treimi.

Totuși acest lucru nu înseamnă că biserica și cosmosul sunt unul și același lucru.[9]

---

[7]Sofronie Saharov, *Mistica vederii lui Dumnezeu* (Editura Adonai, 1995).
[8]Monah Serghie, *Sfânta Treime: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, cauza cauzelor pozitive* (Galați, 2013).
[9]A fost luteranul Rudolf Otto care spunea că de mai multe ori în bisericile creştine se poate simții un fel de mysterum tremendeum. Ce este acest mysterum tremendum? Este faptul că în biserică omul ajunge să simtă un fel de teamă față de Sfânta Treime. Omul ajunge să se vadă:

Totuși este bine să știm că dacă vom studia istoria religiilor mai bine vom vedea că în toate religiile templele au fost unele care au voit să inspire credinciosului sentimentul:

- colosalului,
- al măreției,
- al infinitului,
- al unei puteri nelimitate
- și a eternității.

Toate aceste lucruri pot să fie deduse chiar și în cazul templelor păgâne ale antichității. Aceasta fiindcă trebuie să știm că nici păgânii și nici creștinii nu s-au înșelat în ceea ce privește:

- infinitul
- și eternitatea

Sfintei Treimi.[10]

Un prim pas în spre înțelegerea acestui spațiu cosmic imens a făcut-o în secolul 1 Sfântul Ioan Teologul. El a spus că de fapt sursa de existență a cosmosului nu este una impersonală ci una personală. El a denumit această sursă ca fiind Logosul Sfintei Treimi. Logos este un termen care în greaca veche înseamnă mai multe lucruri care se leagă unele de altele:

- cuvânt,
- rațiune,
- sens,
- știință,
- conștiință de sine personală etc.

Toate aceste lucruri trebuie să știm că sunt proprii lui Iisus Hristos care este Logosul Sfintei Treimi. Prin urmare Iisus a fost ființa în care Sfânta Treime s-a revelat și s-a descoperit pe Sine. Este destul de paradoxal că acest lucru a ajuns să aibă loc dar în cele din urmă trebuie să știm că așa a fost:

- voia,
- dorința
- și intenția

Sfintei Treimi de a ajunge să se descopere pe Sine. Iisus după Sfântul Ioan Teologul nu a fost numai un simplu predicator și făcători de minuni evreu ci a fost Fiul lui Dumnezeu Tatăl cel prin care:

- s-a făcut,
- a fost adus
- și a prins

viață cosmosul.

Iisus a fost în același timp Dumnezeu și om. El a fost cel prin care acest cosmos vast și imens a ajuns să prindă viață. Pe bună dreptate savantul Isaac Newton spunea cât se poate de inspirat: "ceea ce știm este ca o picătură. Ceea ce nu știm este ca un ocean." Ce poate știi omul în fața acestui cosmos cu miliarde de planete și mii de galaxii? Este cu adevărat un lucru cât se poate de evident că privind cosmosul în serile cu cer senin omul își poate contempla:

- nimicnicia,
- micimea,
- limitele
- și perisabilul

Său. Acest lucru fiindcă trebuie să știm că cosmosul este unul care poate să îi confere omului acest sentiment. Dacă acest sentiment îl duce pe om la smerenie este bine.[11]

- mic,
- nimicnicie,
- praf și cenușă,
- minuscul

în fața Sfintei Treimi. Aceasta fiindcă este cât se poate de evident că în timp ce omul este limitat ei dine Sfânta Treime este nelimitată, adică infinită.

[10]Augustin Ioan, *Intoarcerea în spațiul sacru*, (Paideia, București, 2004).

[11]Sfântul psalmist David spunea cât se poate de bine: "cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria. Ziua zilei spune cuvânt, și noaptea nopții vestește știință. Nu sunt graiuri, nici cuvinte, ale căror glasuri să nu se audă. În tot pământul a ieșit vestirea lor, și la marginile lumii cuvintele lor. Soare și-a pus locașul său; și el este ca un mire ce iese din cămara sa. Bucura-se-va ca un

Unul dintre lucrurile care ne face să susținem că cosmosul este un templu al Sfintei Treimi este faptul că este creat de Sfânta Treime. Contrar teoriei Big Bang și evoluționismului ei bine este bine să ştim că cosmosul nu s-a creat de la sine ci el este produsul voinței Sfintei Treimi. Iată ce spunea în acest sens părintele Ghelasie Gheorghie de la Mănăstirea Frăsinei din România: "Unii văd zilele Creației ca erele geologice, ca pe răspunsul creației până astăzi. Or nu este aşa. Se spune clar în Scriptură, că în zilele creației, Dumnezeu a creat lumea. Cum poți să participi la propria creație din nimic? Creația nu poate colabora la propria ei creație. Facerea e creația în şase zile, nu ere geologice, ci zile în care numai Dumnezeu lucrează, şi creează efectiv, nu creează din ceva preexistent, în sensul că ar modela ceva din ziua a doua în ziua a treia, că atunci nu mai e în sens direct creație. Şi atunci, abia după zilele creației se desfăşoară răspunsul creației, începe taina Dialogului între Dumnezeu şi Creația Sa. Când zici deci creație, Dumnezeu creează, nu înțelegi evoluția creației."[12]

Ceea ce trebuie să ştim este că materia care este prezentă pe pământ este la fel de bine prezentă şi în cosmos. Acest lucru ne spune că acest cosmos se poate spune că este legat ființial de persoana umană. Omul are un trup prin care se înrudeşte la o scară mai mică cu cosmosul. Aceasta fiindcă după cum putem să ne dăm seama cosmosul nu este un lucru de natură:

- spirituală,
- eterică
- sau pur şi simplu neant.

Prin urmare aceiaşi materie care este prezentă pe pământ şi în structura omului la fel de bine este una care este prezentă în alcătuirea cosmosului. Savantul Carl Sagan spunea cât se poate de inspirat în acest sens: "cosmosul este tot ceea ce este sau ce a fost vreodată sau ce va fi vreodată." Se poate vedea aici de ce oamenii au ajuns să îi spună cosmosului și univers. Aceasta fiindcă în sine cosmosul este:

- universal,
- catolic,
- general
- și holistic

adică cuprinde în sine tot ceea ce există. Cosmosul este o taină și el trebuie să fie privit ca o taină fiindcă aşa a fost voia Sfintei Treimi. Trebuie să ştim că sunt lucruri pe care nu putem să le explicăm:

- total
- și exhaustiv

cu mintea și rațiunea noastră. Ei bine trebuie să ştim că cosmosul este un astfel de lucru. Nu trebuie să credem că ajungem să cuprindem tot ceea ce există cu mintea noastră. De mai multe ori suntem asemenea Fericitului Augustin care mergea pe malul unei mări și se gândea cum să ajungă să Îl definească pe Dumnezeu. La un moment dat mergând a văzut un copil care avea o mică găleată cu care lua apă din mare și turna într-o groapă mică pe care a făcut-o.

- Ce faci copile? L-a întreba Augustin.
- Vreau să iau marea și să o pun în groapa mea.

Se spune că atunci Fericitul Augustin s-a luminat: la fel voia să facă și el, adică să ajungi să definești Sfânta Treime este ce și cum ai vrea să bagi marea într-o mică gropiță săpată la malul mării.[13]

Este bine să ştim că cunoaşterea la om întotdeauna a fost:

- progresivă
- și evolutivă.

---

uriaş, care aleargă drumul lui. De la marginea cerului ieșirea lui, și oprirea lui până la marginea cerului; și nu este cine să se ascundă de căldura lui." (Psalm 18, 1-7). Aceste versete ne spun care este atitudine pe care trebuie să o avem în sens creştin ortodox față de cosmos. Cosmosul este un lucru care ajunge să ne spune despre

- atotputernicia,
- infinitatea
- și eternitatea

Sfintei Treimi. Prin urmare cosmosul trebuie să fie un spațiu care să fie transparent Sfintei Treimi.

[12]Florin Caragiu, *Cuviosul Ghelasie Isihastul*, (Ediția 1, Editura Platytera, Bucureşti, 2004), p. 134.

[13]La fel suntem și noi oamenii care avem o vedere limitată a universului. De mai multe ori voim să cuprindem acest univers și să ajungem să îl conținem și să îl definim. Este adevărat că parțial reușim acest lucru. Aceasta fiindcă știința din zilele noastre a evoluat și poate să ne spune multe lucruri despre univers. Până nu cu mulți ani în urmă savanții credeau că există numai o singură galaxie: Calea Lactee. Ei bine știința a avansat și azi știm că există mai multe mii de galaxii în cosmos. Toate aceste galaxii sunt produsul voinței Sfintei Treimi. Este Sfânta Treime care le-a adus în ființă și pe care le fel de bine le menține în ființă.

De exemplu în antichitatea se credea că pământul este plat și el este centrul universului. Acest lucru nu mai este crezut în zilele noastre. Se știe de exemplu că în antichitate grecii au ajuns pe Marea Mediterană până la strâmtoarea Gibraltar dintre Spania și Africa. Se spune că navigatorii greci nu au voit să meargă mai departe în oceanul Atlantic fiindcă le era frică de faptul că vor ajunge să se prăbușească în neant din moment ce pământul era plat. Ei bine se poate vedea că există un anumit grad:

- de cunoaștere,
- de știință,
- de iluminare intelectuală
- și de cuprindere umană.

Omul de azi este adevărat că știe mult mai multe lucruri din trecut dar ceea ce trebuie să ne dăm seama este că nu știm tot despre acest univers. Savanții de azi au descoperit materie neagră (antimateria) și găuri negre în cosmos care sunt fenomene ce cu greu pot să fie înțelese de mintea umană. Totuși trebuie să știm că planeta noastră pământ este o planetă care există în cadrul acestui univers. Acest lucru l-a făcut pe savantul american Carl Sagan să spună: "ca să faci o plăcintă cu mere din nimic, trebuie ca mai întâi să creezi universul."[14]

Se spune că un preot mergea pe un drum de țară.

- Ce vreme frumoasă, își spunea părintele.

Mergând la un moment dat a ajuns să se întâlnească cu un om de la el din parohie.

- Doamne ajută părinte.
- Doamne ajută fiul meu.
- Mă bucur să vă văd părinte.
- Și eu fiul meu.
- Cum o mai duceți părinte?
- Am fost chemat la o slujbă într-un sat vecin.
- Înțeleg.
- Și acum merg acasă.
- Foarte bine.
- Dar tu fiul meu cum mai ești?
- Eu părinte?
- Da.
- Sunt foarte bine. Mulțumesc la întrebare.
- Întotdeauna mă bucur să mă întâlnesc cu oameni ca tine.
- De ce părinte?
- Fiindcă tu ești un om credincios.
- Fac și eu ce pot părinte.
- Toți facem ce putem.
- Dar să știți că și eu mă bucur că avem un preot ca sfinția ta părinte.
- Chiar?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă parcă de când ați venit în parohia noastră, parohia a prins viață.
- Nu știam.
- Ba nu părinte.
- Așa o fi.
- Așa și este.
- Bine.
- Părintele de mai înainte nu a avut atât de mult har cum aveți sfinția ta.
- Toți preoți au harul la fel.
- Așa să fie părinte?
- Da.
- Eu nu știu ce să spun.
- Să crezi ce îți spun eu.

---

[14]Carl Sagan, *Cosmos* (București, 2014).

- Eu părinte mă simt mult mai ataşat de sfinția ta decât de preotul care a fost înainte.
- Asta se poate.
- Da?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă unii oameni ne sunt mai pe gustul nostru în schimb ce alții nu.
- Aşa este părinte.
- Vezi că am dreptate.
- Aveți părinte.
- Trebuie să ştii că toți preoții au harul preoției la fel, numai că de exemplu unii sunt mai buni predicatori în timp ce alții sunt mai puțin buni.
- Asta am văzut și eu.

Ce doi mergeau pe drumul de țară și parcă timpul trecea mai repede.
- Părinte că tot v-am întâlnit.
- Ce este?
- Să știți că eu am o mare nedumerire la biserică.
- Ce nedumerire?
- Am tot auzit la biserică că se vorbeşte de Sfânta Treime.
- Aşa este.
- Ni se spune că noi credem în Sfânta Treime.
- Credem, cum să nu.
- Dar oare a văzut cineva pe Sfânta Treime?
- Da.
- Cine? Că eu nu am văzut-o niciodată.
- Au fost mari sfinți care au văzut Sfânta Treime.
- Cine dintre sfinți?
- Uite îți dau numai un exemplu.
- Vă ascult.
- La stejarul Mamvrii Sfânta Treime i s-a arătat patriarhului Avraam.
- Da. Știu este scris în Biblie.
- Ei vezi că știi.
- Dar părinte mai este ceva.
- Ce fiul meu?
- Cum poate să existe Trei persoane care formează una singură?
- Mai bine spus?
- Cum de Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt sunt Trei persoane unite, nedespărțite și fără să se amestece una cu alta?
- Bună întrebare mi-ai pus.
- Eu să știți că nu înțeleg părinte.
- Uite ca să îți explic vă mi folosii de un exemplu sau mai bine spus o analogie.
- Care părinte?
- Uite de exemplu soarele.
- Ce este cu el?
- Să spunem că sfera de foc al soarelui este Tatăl.
- Aşa.
- Să spunem că lumina care ne vine de la soare este Fiul.
- Înțeleg.
- Apoi să spunem că căldura care ne vine de la soare este Duhul Sfânt.
- Bine.
- Sunt toate aceste trei elemente separate în soare?
- Nu părinte.
- Dar sunt și distincte nu?
- Da părinte.
- Ei bine vezi aşa este și cu Sfânta Treime.

- Acum înțeleg părinte.
- Sfânta Treime este alcătuită din trei persoane care au o singură natură, cea dumnezeiască.
- Vă mulțumesc de explicație părinte.

Se spune că săteanul a fost mulțumit de explicația părintelui.[15]

Avem ai un dialog care este menit să ne facă și nouă mai clar care este structura Sfintei Treimi și de ce creștinii ortodocși vorbesc de un singur Dumnezeu întreit în persoane. Trebuie să știm că acesta este una dintre cele mai mari taine ale teologiei creștin ortodoxe care a ajuns să fie:

- cunoscută
- și contemplată

de mari sfinți creștin ortodocși.

Prin urmare când vorbim de Sfânta Treime vorbim de Dumnezeu Creatorul. Este acest Dumnezeu Creator care a binevoit să creeze acest univers vast și imens. El a făcut acest lucru din iubire și pentru a își manifesta caracterul de Creator. Savatul Carl Sagan spunea cât se poate de bine: "istoria umană poate fi privită ca pe o conştientizare care încet începe să răsară, că noi suntem membrii unui grup mai mare. Iniţial loialităţile noastre erau doar pentru noi şi familia noastră imediată, după aceea, pentru grupurile rătăcitoare de vânători-culegători, apoi pentru triburi, aşezări mici, oraşe-state şi apoi pentru naţiuni. Am lărgit cercul celor pe care îi iubim. Acum, noi am organizat ceea ce sunt modest descrise drept super-puteri, care includ grupuri de oameni din medii etnice şi culturale divergente care într-un anume sens lucrează, împreună - cu siguranţă o experienţă de umanizare şi formare a caracterului. Dacă vrem să supravieţuim, loialităţile noastre trebuie extinse în continuare, pentru a include întreaga comunitatea umană, întregul Pământ. Mulţi dintre cei care conduc naţiunile vor considera această idee ca fiind dezagreabilă. Ei se vor teme să îşi piardă puterea. Vom auzi multe despre trădare şi lipsă de loialitate. Statele-naţiune bogate vor fi nevoite să îşi împartă bogăţia cu cele sărace. Dar alegerea, după cum a spus odată H. G. Wells într-un context diferit, este clară: UNIVERSUL sau NIMIC."[16]

Este evident din rândurile de mai sus că lumea este cumva legată în existența ei de acest cosmos pe care noi îl putem vedea noapte de noapte când cerul este senin. Aceasta fiindcă cosmosul este un lucru care este ordonat și organizat. Acesta este motivul pentru care se poate spune că el este un templu al Sfintei Treimi. Totuși ca să fim mai exacți în exprimarea noastră: din ce este format acest cosmos? Elementele pe care le știm până acum care sunt cele ce formează cosmosul sunt următoarele:

- planete,
- sori,
- meteoriți,
- găuri negre,
- quasari,
- comete,
- meteoriți,
- asteroizi (care sunt un fel de meteoriți mai mari),
- și praf cosmic.

Iată prin urmare că avem aici care este structura cosmosului redusă la esențe. Sunt mulți care ar crede că a vorbii de cosmos ca un templu al Sfintei Treimi este mult prea mult. Noi am ales să vorbim de cosmos ca templu al Sfintei Treimi din două motive:

1. Cosmosul este o creație a Sfintei Treimi
2. și Sfânta Treime este prezentă în mod nevăzut în cosmos.

Pe noi oamenii după cum am spus cosmosul ne înaltă. Suntem cumva înmărmuriți în fața acestui cosmos care atât de:

- măreț,
- impunător,
- formidabil
- și frumos.[17]

---

[15]Pilda de mai sus este una care este foarte cunoscută în lumea creștin ortodoxă și pe care am adaptat-o textului nostru.

[16]Carl Sagan, *Cosmos* (București, 2014).

[17]Frumusețea cosmosului a ajuns să fie ecranizată în mai multe filme și documentare de televiziune. Omul se simte cumva atras de acest cosmos care îi pare că este inaccesibil. Ceea ce trebuie să știm este că acest cosmos este o creație a Sfintei Treimi care nu a putea exista fără de Sfânta Treime. Sfânta Treime este cea care susține tot acest mare cosmos în existență. Totuși a fost voia Sfintei Treimi ca viață

Noi fiind oameni limitați credem că creația este un lucru care se referă numai la ceea ce are viață umană. Ei bine trebuie să știm că prin cosmos ne dăm seama de voința creatoare a Sfitei Treimi și de atotputernicia Sfintei Treimi."Dumnezeu nu creează prin intermediari. În Biblie se arată clar, Dumnezeu a creat cerul și pământul și pe om direct, fără existența spiritelor. Nici nu vorbește despre ele, Dumnezeu creează decât direct și personal. Creația este dar al lui Dumnezeu, dar-act al lui Dumnezeu, îngerii lui Dumnezeu sunt tot creația lui Dumnezeu. Natura este creația directă a lui Dumnezeu. Omul este tot creația directă a lui Dumnezeu."[18]

Înțelegem din cele de mai sus că acest cosmos are cumva două lucruri care sunt la origine supranaturale și prin care cosmosul a ajuns să existe:

1. trebuia o ființă supranaturală să ajungă să scoată acest cosmos imens din neființă la ființă
2. și numai o ființă supranaturală poate menține acest cosmos pentru ca el să nu ajungă la haos și distrugere.

După cum am spus se poate vedea că cosmosul este bine organizat:

- stelele se mișcă pe orbită,
- sorii își dau lumina lor,
- planetele sunt organizate compact în galaxii
- și ordinea domnește în acest cosmos.

Ei bine este Sfânta Treime care a scos din neființă acest cosmos și tot ea îl și menține în viață. În acest sens este bine să știm că omul este cumva legat de acest cosmos fiindcă își duce existența în mijlocul lui. "Omul nu este creat nici din sufletul și nici din trupul părinților, ci doar din actul divin, care "leagă" Chipul creației Sale și de o continuitate de naștere a lumii. Cele create nu se pot "autocontinua" din propria lor ființialitate, ci doar prin actul divin și prin prezența actualizării actului divin ce se continuă la nesfârșit."[19]

În sens creștin ortodox este greu de spus dacă acest cosmos a fost făcut numai pentru om fiindcă după cum știm în cosmos nu este posibilă viața. La fel de din tot cosmosul omul a ajuns să pășească numai pe o planetă: pe lună în anul 1969. Acest lucru însă nu schimbă cu nimic modul în care cosmosul se raportează la Sfânta Treime. Este Sfânta Treime care a adus din neființă la ființă cosmosul fiindcă a voit să creeze. Unul dintre atributele Sfintei Treime este:

- creația,
- facerea,
- scoaterea din nimic a ființei,
- aducerea în existență
- și creativitatea.

Omul este prin urmare singura ființă vie din tot acest univers mare și vast. Acest fapt nu trebuie să ne problematizeze. Se poate spune că tot universul a fost mai mult un fel de probă antecedentă pentru creația cosmosului. După cum am spus acest cosmos a fost făcut prin Iisus Hristos care este Logosul (cuvântul) Sfintei Treimi.

Pentru om cosmosul este un mister. Este un mister fiindcă nu știm ce este dincolo de el și la fel de bine nu știm ce este pe alte galaxii. Unii sunt fermi convinși că pe alte planete este viață. Totuși din cei peste 7000 mii de ani de existență omenească nici un extraterestru nu și-a făcut simțită prezența. Iată de ce trebuie să ne raportăm la cosmos ca a un mister al Sfintei Treimi. Savantul american Carl Sagan spunea cât se poate de inspirat: "cele mai firave contemplări ale Cosmosului ne incită: simţim o furnicătură pe şira spinării, rămânem fără glas şi ne cuprinde senzaţia vagă, ca o amintire îndepărtată, a unei căderi din înalt. Ştim că ne apropiem de cel mai mare dintre mistere."[20]

Când cerul este înstelat se poate spune că noi avem posibilitatea să facem un exercițiu: putem să contemplăm acest cosmos imens și prin această contemplație să ajungem la sursa lui care este Sfânta Treime. Sunt mai multe mituri care au fost emise și create care susțin că de fapt cosmosul are viață și este populat. Ceea

---

să existe numai pe pământ. De ce? Este un lucru pe care numai Sfânta Treime îl știe. Pentru noi este bine să știm că cosmosul este un lucru pe care:
- în putem admira,
- în putem contempla,
- și îl putea vedea
liber și fără de nici o problemă.

[18] Ieromonah Ghelasie, *Chipul omului*, Ediția 1, (Editura Platytera, București, 2014), p. 31.
[19]Idem pp. 15-16.
[20]Carl Sagan, *Cosmos* (București, 2014).

ce ne spune spiritualitatea creştin ortodoxă este că nu trebuie să credem în aceste mituri. Unii părinți duhovniceşti ne spun că diavolii se pot da pe sine ca fiind extratereştrii de pe alte planete. Unul dintre aceşti părinți duhovniceşti a fost părintele Ilie Cleopa de la Mănăstirea Sihăstria din România. Iată ce spunea el: "eram într-o noapte la ora unu în bordei. Făcusem Miezonoptica și eram pe la sfârșitul Utreniei, când deodată aud: buf, buf, buf! Se cutremura pământul. Eu am ieșit să văd ce se aude, dar când am deschis ușa la bordei am văzut afară o lumină mare si în lumină, o mașină de alamă cu multe roți. Din ea a coborât un om înalt, cu ochii mari, pe jumătate albi și pe jumătate negri, care numai atât a zis apăsat: "Ce cauți aici?" Atunci mi-am adus aminte ce zic Sfinții Părinți. Că dacă ai Sfintele Taine, Îl ai pe Hristos viu! Eu aveam Sfintele Taine într-o scorbură de brad în bordei. Și când am văzut așa, am intrat repede înăuntru, am cuprins bradul cu Sfintele Taine în brațe și numai atât am zis: "Doamne Iisuse, nu mă lăsa!"Să vezi tu atunci rugăciune când este dracul la ușă! Si când m-am uitat din nou afară, l-am văzut cum se dădea înapoi alungat de puterea lui Hristos. Lângă bordei era o râpă mare unde a căzut acel duh necurat. Dar cum a căzut? Când a ajuns la râpă, s-a dat de trei ori peste cap cu tot cu mașină și pe urmă a căzut și s-a făcut un zgomot mare de mi-au țiuit urechile până a doua zi la ora unu."[21]

Cei care cred că cosmosul este populat cu alte ființe sau cu extratereştrii trebuie să ştim că uită un lucru esențial și fundamental: acest cosmos a fost creat de Sfânta Treime și la fel de bine el este plin de prezența Sfintei Treimi. Creaționismul ortodox este unul care a respins existența extratereştrilor. Știm că Sfânta Treime a creat o lume nevăzută care inițial a fost formată numai din îngeri care mai apoi s-a modificat și a ajuns să fie formată din:

- îngeri
- și diavoli.

Este evident că Sfânta Treime nu a creat viață pe alte planete însă diavolii au fost unii care au voit să stăpânească tot acest mare univers. Acest lucru poate să fie dedus dintr-o afirmaţie a Sfântului proroc Isaia din Vechiul Testament: "cum ai căzut tu din ceruri, stea strălucitoare, fecior al dimineții! Cum ai fost aruncat la pământ, tu, biruitor de neamuri!Tu care ziceai în cugetul tău: "ridica-mă-voi în ceruri şi mai presus de stelele Dumnezeului celui puternic voi aşeza jilţul meu! În muntele cel sfânt voi pune sălaşul meu, în fundurile laturii celei de miazănoapte. Ui-mă-voi deasupra norilor şi asemenea cu Cel Preaînalt voi fi" (Isaia 14, 12-14). Avem aici un verset care face aluzie la cosmos. Diavolul este cel care vrea să se ridice mai presus de stelele Sfintei Treimi și mai presus chiar decât Sfânta Treime. Dacă este să vorbim mai duhovnicește putem să spunem că diavolul și el poate să își facă simțită prezența. Din ceea ce ne spunea prorocul Isaia se poate vedea că diavolul într-un anume fel revendincă acest cosmos ca fiind al lui. Ceea ce uită el este că cosmosul a fost creat de Sfânta Treime ca un act:

- creator,
- suprem,
- înălțător
- și misterios.

Totuşi este bine să ştim că există un macrocosmos şi un microcosmos. Omul trebuie să ştim că este cumva un microcosmos. Aceasta fiindcă el este cel care are în sine chipul lui Dumnezeu. "Limbajul creierului nu este limbajul ADN-ului genelor. Ceea ce cunoaştem este codificat în celule numite neuroni – elemente microscopice de conexiune electrochimică, în general de câteva sutimi de milimetru în diametru. Fiecare dintre noi are poate peste o sută de miliarde de neuroni, comparabil cu numărul de stele din galaxia Calea Lactee. Mulţi neuroni au mii de conexiuni cu vecinii lor. Există aproximativ o sută de bilioane de astfel de conexiuni în cortexul cerebral uman."[22]

Cosmosul trebuie să ştim că are ceea ce am putea spune un fel de înțeles spiritual. Aceasta fiindcă el nu este lipsit de un anumit grad de spiritualitate. Spiritualitatea lui provine din:

- originea lui,
- creația lui,
- sensul lui
- și înseși existența lui.[23]

---

[21]Întâmplarea a fost relatată în cartea Părintelui Ioanichie Bălan, *Viața părintelui Cleopa* (Iași, 2015).

[22]Carl Sagan, *Cosmos* (Bucureşti, 2014).

[23]Este destul de greu să ajungem să înțelegem cosmosul fără de nici un fel de spiritualitate. În acest sens trebuie să știm că sunt mai multe tendințe în ceea ce privește cosmosul:

1. Una panteistă care ne spune că Dumnezeu și cosmosul cu tot ceea ce este în el este unul și același lucru,

Pentru noi oamenii trebuie să ştim că cosmosul acesta este mai mult un fel de mediu spiritual. Aceasta fiindcă el este unul care:

- ne duce,
- ne îndrumă,
- ne face conştienţi
- şi ne deschide

spre Sfânta Treime. În sens duhovnicesc acest cosmos trebuie să ştim că este Treimic. Aceasta fiindcă se poate vedea că la patima lui Hristos când El a fost răstignit chiar şi cosmosul a participat. Ştim că la răstignire soarele s-a întunecat. Un imn al Bisericii Creştin Ortodoxe din Triod surprinde foarte bine acest lucru: "Când Te-ai răstignit, Hristoase, toată făptura văzându-Te s-a cutremurat; temeliile pământului s-au clătinat de frica puterii Tale, luminătorii s-au ascuns, şi catapeteasma Templului s-a rupt; munţii s-au cutremurat şi pietrele s-au despicat, şi tâlharul cel credincios grăieşte cu noi, Mântuitorule: Pomeneşte-ne întru Împărăţia Ta."[24]

Se spune că pe un drum de munte s-au întâlnit doi agricultori.

- Bună ziua, a spus primul agricultor care nu credea în Dumnezeu.
- Bună ziua.
- Unde mergi?
- Mă duc în sat.
- Dar unde ai fost?
- Am avut nişte treabă afară din sat.
- Şi eu.
- Bine.
- Şi cum mai eşti?
- Destul de bine.
- Mă bucur.
- Dar tu?
- Şi eu.
- Frumos.
- Este.
- Ce mai este pe la tine pe acasă?
- Este destul de bine.
- Tot cu biserica ai rămas?
- Adică?
- Ştiu că eşti un om bisericos.
- Tu ai spus asta.
- Adică?
- Păi nu este bine să la lauzi că eşti un om credincios.
- De ce?
- Fiindcă este păcat.
- Păcat? Mai lasă-mă cu din astea.
- De ce?
- Fiindcă sunt poveşti popeşti.
- Tu văd că tot necredincios ai rămas.
- Asta aşa este.
- Să ştii că este un lucru rău necredinţa.
- De ce să fie rău?
- Fiindcă este un păcat.
- Ei păcat.
- Da este un păcat.

---

2. Tendinţă dualistă care ne spune că există doi dumnezei, un dumnezeu care a creat cosmosul şi unul care îl distruge (ceea ce se poate vedea că este fals din moment ce cosmosul nu este distrus),
3. Şi o tendinţă monoteistă care se poate spune că este şi cea creştin ortodoxă în care Sfânta Treime creează cosmosul şi îl menţine în viaţă.

[24]Triodul, Ediţia 8, (Editura Institutul Biblic (IBMBOR), Bucureşti, 1986), p. 533.

- Ce este acela un păcat?
- Un lucru rău.
- Nu cred asta.
- Ar fi bine să crezi.
- De ce?
- Fiindcă păcatele se pedepsesc.
- Se pedepsesc?
- Da.
- De cine?
- De Dumnezeu.
- Hahaha.
- De ce râzi?
- Râd fiindcă eu nu cred în Dumnezeu.
- Rău faci.
- Cum să cred în cineva pe care nu Îl pot vedea?
- Dumnezeu nu poate să fie văzut dar El poate să fie dedus.
- Chiar așa?
- Da.
- Cum?
- Uite ca să te fac să înțelegi te întreb un lucru.
- Ce?
- Spune-mi: tu crezi că vitele noastre au fost azi la pășune?
- Au fost cum să nu.
- Și de unde știi acest lucru?
- Păi privește, pământul este moale și este plin de urmele lor.
- Ei acum privește și tu soarele care tocmai a răsărit peste dealuri.
- Privesc.
- Îl vezi?
- Da.
- Cine crezi că l-a făcut?
- Dumnezeu?
- Da. Evident.
- Acum privește la pădure.
- Privesc.
- Este verde și frumoasă
- Este.
- Cine crezi că a făcut-o?
- Dumnezeu?
- Da.
- L-a oamenii din jurul tău ai privit?
- Da. Cum să nu.
- Și cine crezi că i-a făcut?
- Dumnezeu?
- Da. Evident.
- Deci tu vrei să spui că tot ceea ce există este un fel de urmă a existenței lui Dumnezeu?
- Da.
- Și cosmosul?
- Mai ales cosmosul.
- Sunt mulți care spun că cosmosul este un produs al evoluției.
- Nu are cum.
- De ce?
- Oamenii privesc la soare și la lună de mii de ani și s-a schimbat nimic la ele.
- Asta așa este.
- Deci îți dai acum seama că există Dumnezeu?

- Așa cum ai explicat tu să știi că da.
- De azi înainte să începi să mergi la biserică și să te rogi.
- Să știi că așa o să fac.

Avem aici o întâmplare care trebuie să ne facă să vedem că din urmele creației putem să deducem existența Sfintei Treimi. Este Sfânta Treime cea care a creat acest cosmos şi este tot Sfânta Treime care este dincolo de el. Sfântul Nicolae Velimirovici spunea cât se poate de frumos: "Toată împărăţia naturii nu este nimic altceva decât o carte despre împărăţia morală. Privită ca o astfel de carte, natura este cu totul desăvârşită, din cele mai înalte sfere ale universului până la ultimul atom."[25]

Este evident că acest mare cosmos ne spune mai multe despre Sfânta Treime. Ne spune despre:
- voința creatoare a Sfintei Treimi,
- despre atotputernicia Sfintei Treimi,
- despre iubirea și bunătatea Sfintei Treimi care a creat un cosmos așa de vast,
- și despre veșnicia Sfintei Treimi fiindcă după cum ne spun marii savanți cosmos este destul de vechi.

Este evident că cosmosul nu poate să fie o piatră de poticnire în ceea ce privește credința noastră în Sfânta Treime. Părintele Dumitru Stăniloae spunea cât se poate de inspirat: "... în universul creat sunt ascunse rațiunile divine, iar misiunea noastră este ca, prin acțiunea noastră condusă de rațiunea din noi, să facem să iasă deplin la lumină aceste rațiuni și armonia dintre ele, care le subordonează unei unice rațiuni majore."[26]

CAPITOLUL 2

DE LA RITUALUL RELIGIOS LA IMUABILELE LEGI ALE COSMOSULUI

Ceea ce poate remarca un nou venit într-o Biserică Creştin Ortodoxă este ritualul. Sunt mai multe ritualuri în Biserica Ortodoxă. Știm astfel de ritualul:
- sfintei liturghii,
- utreniei,
- vecerniei,
- ritualul slujbei de Paști,
- ritualul slujbei de Crăciun,
- ritualul slujbei de Rusalii etc.

Nu greşim dacă spunem că Biserica Ortodoxă este o Biserică a ritualurilor. Ei bine trebuie să știm că unele dintre aceste ritualuri corespund cu viața cosmosului. Putem să dăm niște exemple?

1. Utrenia este o slujbă de dimineața care corespunde cu venirea unei noi zile. De obicei și la mănăstiri când preotul rosteşte la Utrenie sintagma: slavă Ție celui care ne-ai arătat nou lumina, soarele este deja răsărit. Se poate spune că Utrenia este o slujbă care este făcută odată cu răsăritul soarelui. Aceasta fiindcă există o legătură dintre lumina soarelui și om;

2. Vecernia este o slujbă care este făcută la asfințit. Ea este mai mult o slujbă de mulțumire adusă Sfintei Treimi pentru ziua care tocmai se apropie de sfârșit;

3. Miezonoptica este o slujbă care se face în mănăstiri noaptea și este o slujbă a nopții în care numai călugării și stelele de pe cer mai veghează.

Avem aici cazul a trei slujbe care trebuie să știm că sunt într-un anume fel ritualuri care corespund elementelor din cosmos, respectiv:
- soarele
- și luna.

Dacă este să mergem puțin mai departe cu această înțelegere a ritualului trebuie să știm că cosmosul este într-un anume fel și el ritualic:
- zilnic soarele răsare,
- zilnic soarele apune,
- zilnic luna apare,
- zilnic luna apune,

---

[25]Sfântul Nicoale Velimirovici, *Gânduri despre bine și rău*, (Editura Predania, București, 2009), p. 114.
[26]Preotul Profesor Dumitru Stăniloae, *Ascetica și mistica Bisericii Ortodoxe*, (Editura Institutul Biblic (IBMBOR), București, 2002), p. 33.

- zilnic stelele răsare,
- şi zilnic stele apun.

Aceasta care să spunem aici nişte fenomene pe care noi toţi pământenii le putem vedea.[27]

Este evident că cosmosul nu este conştient că el are un fel de ritual după care:

- funcţionează
- şi este organizat.

Totuşi după cum am spus sunt mai multe similarităţi dintre ritualul liturgic creştin ortodox şi mişcările cosmosului. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că acest cosmos este unul care este încă sunt controlul Sfitei Treimi. Nu greşim dacă spunem că nici un meteorit nu se mişcă în acest cosmos fără de ştirea Sfintei Treimi. Imaginea pe care o avem despre cosmos este una care este departe de a fi a unui haos ci mai mult a unui tot organic care este:

- bine organizat
- şi foarte bine rânduit.

Despre această similitudine de ritual cosmic şi viaţă pământească vorbea şi părintele Stăniloae: "lumea ni se prezintă într-un proces de necontenită "parturiţie eshatologică", cum zice Maurice Blondel, în care fiecare parte este determinată de întregul univers, determinând la rândul său întregul, şi fixitatea relativă a fiinţei comportă o desfăşurare ale cărei faze multiple nu pot fi izolate unele de altele fără grave riscuri."[28]

Universul este pronia de Sfânta Treime într-un ritual cosmic care este coerent şi logic. Se poate vedea în cosmos multă:

- logică
- şi coerenţă.

Aceasta fiindcă după cum ne spun astronomii nimic nu este:

- haotic,
- întâmplător,
- hazard
- şi dezordine în cosmos.

Ei bine acest lucru poate să fie văzut şi în cultul creştin ortodox. Tot ceea ce are loc în cultul creştin ortodox trebuie să ştim că este:

- bine gândit,
- cu rânduială,
- cu scop,
- cu tradiţie
- şi mai ales cu sens.

Pentru cei care nu prea ştiu de ce slujbele creştin ortodoxe sunt făcute aşa cum sunt ele făcute ei bine ei pot să consulte cărţile de liturgică şi tipic în care sunt explicate le larg toate aceste rânduieli. Nu greşim dacă spunem că există un aspect ritualic al cosmosului. Acest ritual cosmic este văzut de mai toată lume ca un fel de legi imuabile ale cosmosului. Noi creştinii ortodocşi evident că le putem vedea diferit: le putem vedea prin pronia Sfintei Treimi care este una ce acţionează şi în viaţa omului. Este evident că pronia este una care acţionează asupra:

- omului în primul rând
- şi asupra cosmosului în al doilea rând.

Este evident că cosmosul nu este unul care este liturgic. Aceasta fiindcă după cum am spus cosmosul nu are conştiinţă de sine. Este evident că trebuie să vedem mai bine cosmosul ca fiind unul care a pornit de la Sfânta Treime. Sunt mai mulţi care susţin că *cosmosul are mai multe ipostaze* fiindcă în istorie concepţia omului despre cosmos s-a schimbat mult. Totuşi deşi oamenii şi-au schimbat în sens:

- evolutiv
- sau involutiv

concepţia despre cosmos din cosmologia creştin ortodoxă nu s-a schimbat nimic. Această cosmologie încă susţine că cosmosul este creat şi pronia de Sfânta Treime.[29]

---

[27]Arthur Koestler, *Lunaticii.Evoluţia concepţiei despre univers de la Pitagora la Newton* (Bucureşti, 1995).
[28]Preotul Profesor Dumitru Stăniloae, *Ascetica şi mistica Bisericii Ortodoxe*, (Editura Institutul Biblic (IBMBOR), Bucureşti, 2002), p. 31.
[29]Edward Harrison, *Masks of the universe: changing ideas about the nature of the cosmos* (Cambridge, 2003).

Pentru noi creştinii ortodocşi trebuie să ştim că originea cosmosului nu este una străină şi una indescifrabilă. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că acest cosmos este unul care vine de la Sfânta Treime. La fel de bine sfinții părinți ne spun că la sfârşitul lumii acest cosmos nu va fi distrus ci mai mult transfigurat.[30]

Ritualul cosmic poate să fie văzut numai de cei care cred în Sfânta Treime. El este un ritual care se desfăşoară Majestic şi plin de frumusețe:

- planetele se învârt pe orbitele lor,
- galaxiile se învârt în jurul axei proprii,
- sorii şi dau lumina lor,
- meteoriții şi asteroizii circulă prin cosmos,
- cometele îşi urmăresc direcția lor,
- sistemele solare rămân compacte fără să se dezmembreze etc.

Toate aceste lucruri trebuie să ştim că le putem întâlnii la o scară mai mică şi în trupul omului. La fel de bine şi trupul nostru este un organism care funcționează după nişte reguli stabilite de Sfânta Treime. "Trupul omenesc!... O, ce laborator minunat care transformă apa în sânge, aerul în oase, pâinea în carne, plantele în metale şi metalele în lichide! Un nemaivăzut laborator plin de minuni. Dar minuni naturale, veți zice. Dar ce, în natura nu există minuni ? Un inginer nevăzut, un artist făcător de minuni, conduce acest laborator minunat, pe care noi nu-l vedem. Lucrările lui le vedem, dar pe el însuşi, nu. Ca şi cum ar fi hotărât să se ascundă tot mai mult în spatele lucrărilor lui!"[31]

Cosmosul prin urmare este un mare ritual dar evident că nu este un ritual liturgic ci am putea să spunem că este mai mult un ritual pre-liturgic. Omul poate să vadă că există legi care guvernează acest cosmos şi care îl face să se comporte ca şi cum el ar fi ritualic. Este un ritual care ne duce la Sfânta Treime care este autoare a acestui cosmos. Prin urmare se poate vedea că cosmosul este:

- organizat,
- coerent,
- ciclic,
- rânduit,
- sistematic,
- matematic
- şi fizic.

Sunt din ce în ce mai mulți cei care mai ales în vechime au ajuns să idolatrizeze cosmosul. De exemplu în Grecia antică au fost mai mulți păgâni care susțineau că soarele este un zeu care luminează şi încălzeşte ziua pentru ca noapte să meargă să se odihnească. Este evident că nu trebuie să ajungem să idolatrizăm cosmosul fiindcă acest lucru nu este:

- moral,
- duhovnicesc,
- corect
- şi creştin ortodox.

Alții au căzut în cealaltă extremă şi au ajuns să considere că stelele cosmosului sunt unele care prin sine ajung să influențeze viața omului. Prin urmare ce este astrologia: "astrologia reprezintă un ansamblu de credințe eronate care pornesc de la ideea că astrele cerului determină caracteristicile omului şi destinul acestuia atât la naştere cât şi în timpul vieții. Comunitatea ştiințifică a respins în repetate rânduri concluziile celor ce se ocupă cu astfel de practici. Sfânta Scriptură interzice categoric acest păcat (ea era pedepsită cu moartea în legea ebraică), care este expresia idolatriei (încălcând astfel prima poruncă a Decalogului: „Să nu ai alți dumnezei în afară de Mine"), şi, de multe ori, a iubirii de arginți. În lipsa pocăinței practicanții acestei ocupații nu vor vedea împărăția lui Dumnezeu. Cei cu înclinații spre astfel de practici sunt chemați să citească Sfânta Scriptură, să meargă regulat la biserică, să se spovedească şi să se împărtăşească şi să ceară sfatul preoților bisericii."[32]

Astrologia este una care evident că se bazează pe:

- ignoranță,
- superstiție,
- prostie

[30]Adrian Lemeni, *Sensul eshatologic al creației* (Editura Asab, 2016).
[31]Sfântul Iustin Popovici, *Omul şi Dumnezeul-om. Abisurile şi culmile filozofiei*, (Editura Sophia, Bucureşti, 2009), p. 74.
[32]De pe ortododoxwiki.com consultat pe 11.02.2021.

- şi neştiinţă.

Este adevărat că se pot stabilii mai multe legături dintre ritualul creştin ortodox şi legile imuabile ale cosmosului dar acest lucru nu trebuie să ne facă să credem că:

- stelele ne spun viitorul,
- că putem ghicii prin stele
- şi că stelele şi cosmosul au puteri oculte sau mistice în ele.

Cosmosul este produsul creaţiei Sfintei Treimi şi ştiinţa care a fost desemnată să studieze cosmosul este astronomia. Este bine să ştim că există o mare diferenţă dintre astronomie. Aceasta fiindcă în timp ce astronomia este una care studiază ştiinţific cosmosul ei bine trebuie să ştim că astrologia este mai mult ocultism. Ea este o formă de vrăjitorie care are ca sens al ei de a intra în contact cu duhurile demonice care sunt răspândite în văzduh, deci în cosmos. Sfântul proroc Moise a fost cât se poate de explicit când a spus: "privind la cer şi văzând soarele, luna, stelele şi toată oştirea cerului, să nu te laşi amăgit ca să te închini lor, nici să le slujeşti" (Deuteronom 4, 19).

La fel de bine trebuie să ştim că astrologii nu sunt oameni de ştiinţă ci mai mult vrăjitori şi ocultişti care nu calculează corect: "din punct de vedere astronomic calculele astrologice sunt extrem de discutabile, deoarece data echinocţiului de astăzi nu mai corespunde cu data echinocţiului de acum 2000-2500 de ani (azi soarele nu mai răsare la 0° în constelaţia Berbecului, ci el a migrat până la 7° în constelaţia Peştilor - cf. [61;126]). În faţa unui asemenea impas astrologii au adoptat două atitudini: ori şi-au modificat calculele după un "zodiac migrator", ori - cum au făcut marea majoritate - nu au ţinut seama de faptul că realitatea astronomică este diferită de cea după care calculează ei şi au preferat să îşi păstreze sistemul de calcul. Pentru un observator exterior această neconcordanţă ar trebui să stârnească suspiciune. Dacă aceste calcule ale astrologilor ar fi corecte cel puţin din punct de vedere astronomic, aceasta ar fi un argument - chiar dacă insuficient - în favoarea caracterului ştiinţific al îndeletnicirilor lor. Dar faptul că astrologii încearcă să demonstreze valabilitatea propriilor calcule (care le sfidează pe cele ştiinţifice) cu ajutorul statisticilor eficienţei în "ghicire", acest lucru ar trebui să vădească faptul că astrologia nu este deloc o ştiinţă, ci doar o artă magică (totuşi, fiecare astrolog pretinde că sistemul său se potriveşte perfect realităţii cosmice şi, sub un pretins caracter ştiinţific, atrage oamenii în cursa ocultismului)."[33]

Se spune că peste o familie a venit un mare necaz.

- Draga mea nu ştiu ce ne vom face.
- De ce?
- Nu mai avem bani.
- Dar cu banii din bancă cum rămâne?
- S-au terminat.
- Nu mai este nici un ban în bancă?
- Cât să nu murim de foame.
- Nu se poate.
- Ştiu...
- Şi cum ne vom plătii ratele pe casă?
- Asta să ştii că nu mai ştiu.
- Doamne cu ce am păcătuit?
- Ce vrei să spui?
- Sigur L-am supărat pe Dumnezeu cu ceva.
- Nu vorbi aşa.
- Dar cum?
- Fi mai optimistă.
- De mai bine de 3 ani încerc să fiu optimistă şi nu reuşesc.
- De ce?
- Nu ştiu.
- Păi care are fi cauza?
- Pur şi simplu simt că mi se întunecă mintea.
- Şi eu am fost acolo.
- Da?

[33]Danion Vasile, *Despre horoscop, cutremure si ghicirea viitorului* (Editura Lucman, 2006) luat de pe ortodoxwiki.com 11.02.2021.

- Da.
- De ce crezi că lăsat Dumnezeu să vină aceste necazuri peste noi?
- Draga mea să știi că nu știu.
- Poate ar trebui să mergem la biserică mai des.
- Mergem destul de des la biserică.
- Asta așa este.
- Cred că este bine să ajungem să ne păstrăm cumpătul.
- Să ne păstrăm cumpătul?
- Da.
- Cum poți să spui una ca asta?
- De ce?
- De atâta vreme am încercat să judec lucrurile la rece și uite că de datorii nu am scăpat.
- A fost greșeala mea că ne-am făcut datorii.
- Și a mea.
- Totuși să știi că ar fi o posibilitate să scăpăm de aceste datorii.
- Care?
- Să vindem casa.
- Cum?
- Da. Să vindem casa.
- Și atunci noi unde vom locui?
- Vom cumpăra una mai mică.
- Nu știu ce să spun.
- Este singura soluție să ne plătim datoriile.
- Dar tu știi cât de multe lucruri mă leagă de această casă?
- Știu draga mea.

Soția a rămas singură și plângea. Fiica cea mică a putut să o audă. A venit la ea.

- Mami ce este?
- Nu este nimic draga mea.
- Dar de ce plângi mami?
- Nu vrei să știi.
- Ba da vreau.
- De ce?
- Fiindcă tu ești mama mea și eu te iubesc.
- Nu știu dacă poți înțelege ce îți voi spune.
- Mă voi strădui mamă.
- Eu și tata avem multe datorii.
- Și?
- Nu avem bani să le plătim.
- Și ce o să faceți?
- Va trebuii să vindem această casă și să ne cumpărăm una mai mică.
- Nici o problemă.
- Adică?
- Putem să locuim și într-o casă mai mică.
- Dar nu îți place aici în această casă mare?
- Ba da îmi place.
- Și atunci?
- Mamă, vreau să te întreb ceva.
- Ce draga mea?
- Dumnezeu va locuii cu noi în casa mai mică?
- Sigur, Dumnezeu nu se părăsește niciodată.
- Și dacă Dumnezeu va locui cu noi în casa mai mică tu de ce plângi?

Se spune că mama nu a mai avut nici un cuvânt de spus și și-a dat seama de înțelepciunea cuvintelor fiicei ei mai mici.

Întâmplarea de mai sus este una care ni se potrivește și nouă care suntem unii care vedem că acest cosmos nu ne este accesibil. Totuși știm că Sfânta Treime locuiește în acest cosmos. Dacă Sfânta Treime locuiește în acest cosmos trebuie să știm că nu avem nici un motiv să ne problematizăm și să ne facem griji.[34]

Mai nou se știe că astronomia este o știință care a prins mult având. Sunt mai multe telescoape și centre de observare astronomică pe planetă care studiază în mod sistematic cosmosul. Cu toate aceste mari progrese în materie de astronomie oamenii de știință și savanții sunt conștienți că știu foarte puțin despre cosmos. Profesorul Charles Townes spunea destul de inspirat: "sunt multe mistere în știință. Se pare că știm doar aproximativ despre 5% din materia din univers [...] Suntem convinși că cealaltă materie este acolo, dar nu este în stele, nu este lumină sau gaz. Ce este? Este clar acolo, conform comportamentului cosmologic, dar nu știm ce este [...] Mecanica cuantică și relativitatea generală sunt minunate și ne spun o mulțime de lucruri. Dar se pare că nu sunt consistente una cu alta. Ce ne scapă? [...] Sunt noi fenomene și legi ale științei care vor fi descoperite sau nu vom putea niciodată să le înțelegem pe deplin?"

Studiul astronomiei este unul care variază de la epocă la epocă. De exemplu până la Copernic toată lumea credea că pământul este în centrul universului ca mai apoi să se considere că soarele este centrul sau mai bine spus pământul se învârte în jurul soarelui. Mai nou s-a aflat că prim constelație de lângă sistemul solar se numește Alfa Centauri. Astronomia trebuie să știm că face progrese mai greu dar totuși le face. Avem mai mulți sateliți în cosmos și chiar o stație spațială internațională. Oricum sfinții părinți au văzut în cosmos un tot ritualic bine organizat. Din teologia cosmologică a Sfântului Maxim Mărturisitorul se poate vedea că el vorbește despre o *liturghie cosmică* prin faptul că cosmosul după cum am spus este cumva organizat ritualic.[35]

În sens duhovnicesc pentru noi creștinii ortodocși cosmosul este un ritual:
- bine organizat,
- bine pus la punct,
- compact,
- frumos
- și imens.

Este acest cosmos care după cum am spus ne imprimă sentimentul măreției și atotputerniciei creatoare a lui Dumnezeu Tatăl. Iată de ce trebuie să vedem în acest cosmos un templu al Sfintei Treimi. De ce? Fiindcă prin noi oamenii acest cosmos vast ajunge să se personalizeze. Cosmosul după cum știm are viață numai pe pământ. Au fost mai mulți teologi crești ortodocși - dintre care se remarcă părintele Dumitru Stăniloae - care au afirmat că omul este conștiința de sine a cosmosului. Cosmosul devine conștient de sine prin om. Filosoful francez Pascal spunea cât se poate de frumos că omul este o mărire și o lepădătură a cosmosului. De ce este omul
- o mărire
- și o lepădătură

a cosmosului? Omul este o mărire a cosmosului fiindcă dacă nu ar fi el acest cosmos nu ar putea:
- să fie văzut,
- să fie admirat,
- să fie conștient de sine
- și să aibă o conștiință.

Este greu de acceptat pentru unii că viața există numai pe pământ din moment ce în cosmos există miliarde și miliarde de planete. Totuși, așa a binevoit Sfânta Treime ca viață să existe numai pe planeta pământ. De ce așa? Este o taină a Sfintei Treimi. Sfânta Treime ar fi putut să populeze tot acest univers vast și imens dar a preferat să aleagă pământul pentru viață.[36]

---

[34]Sunt mai multe persoane care fiindcă nu cred în Dumnezeu ajung să trăiască cu un fel de spaimă față de cosmos. Dacă va venii un asteroid și un meteorit și se va lovii de pământ? Atâta vreme cât știm că cosmosul este un lucru care este în purtarea de grijă a lui Dumnezeu ei bine nu trebuie să ne fie teamă de nimic din cosmos. Sunt mai mulți savanți care sunt de părere că epoca dinozaurilor a dispărut în urma unui impact al unui meteorit cu pământul. Este una dintre ipotezele cele mai probabile cu privire la faptul dispariției dinozaurilor.

[35]Hans Urs von Balthasar, *Liturghia cosmică. Lumea în gândirea Sfântului Maxim Mărturisitorul* (Iași, 2018).

[36]Când vorbim de Sfânta Treime trebuie să fim convinși că trebuie să ne lăsăm mai mult în înțelepciunea ei decât în propriile noastre păreri. Oamenii de mai multe ori se cred mai înțelepți decât Sfânta Treime fiindcă ei sunt unii care consideră că pot face și văd lucrurile mult mai bine. Ei bine ceea ce ne spune cosmosul este că înțelepciunea noastră este minusculă raportat la înțelepciunea Sfintei Treimi. Iată de ce în cele din urmă ceea ce contează este să ajungem să ne împropriem înțelepciunea Sfintei Treimi. Numai așa vom ajunge să cunoaștem bine care este sensul acestui cosmos:
- imens,

La fel cum oamenii ridică
- biserici,
- temple
- spații sacre

dedicate Sfintei Treimi, la fel de bine se poate spune că și Sfânta Treime a adus din neființă la ființă acest cosmos vast și frumos. Este adevărat că facerea cosmosului nu a fost asemenea cu construirea unei biserici sau templu dar se poate spune că sunt mai multe paralele între ridicarea bisericilor și facerea cosmosului. Sunt mai mulți care sunt destui de confuzi cu privire la modul cum acest cosmos a ajuns să prindă ființă. De ce? Fiindcă este dincolo de mintea omenească să își dea seama cum Sfânta Treime a adus din nimic la ființă tot ceea ce există. Omul în nici un fel nu poate produce din neant și din nimic lucruri. Iată de ce trebuie să știm că cosmosul este un lucru care are ca origine nimicul. Sunt unii care susțin că cosmosul a fost creat dintr-o materie preexistentă. "Știința actuală admite ideea că universul are un început. Teoria Big-Bang prezintă expansiunea universului pornind de la o structură inițială dar nu arată originea acestei structuri. Deci nu este un model pentru apariția universului, ci pentru expansiunea lui."[37]

Cu privire la Teoria Big Bang trebuie să știm că ea este ambiguă. Inițial această teorie explica apariția universului fără Sfânta Treime. Acest univers era explicat de Teoria Big Bang ca un fel de evoluție a universului care a mers până acolo că această evoluție a fost capabilă:
- să creeze,
- să de naștere,
- și să producă

viață. Ei bine lucrurile sunt mult mai diferite în esență și în realitate. Universul nu avea cum să se creeze singur dacă nu era o forță sau a putere care să îl scoată din nimic. Trebuie să știm că în ultimii ani Teoria Bing Bang a devenit mult mai temperată și a ajuns să recunoască existența Sfintei Treimi. Oamenii de știință au putut să vadă că sunt mai multe legi:
- matematice,
- geometrice,
- fizice
- și astronomice

ale universului. Acest lucru i-a făcut pe ei să deducă că de fapt structura ultimă a cosmosului este una științifică. Savantul Neil de Grasse Tyson spunea cât se poate de inspirat că: "matematica este limbajul universului. Așa că cu cât știi să rezolvi mai multe ecuații, cu atât poți conversa mai mult cu cosmosul."

Nu poate să fie negat că cosmosul are legi științifice după care este organizat. Totuși ceea ce trebuie să știm este că centrul cosmosului este Sfânta Treime. Sunt mai mulți care au voit să afle care este centrul cosmosului. Ei bine prin succesiune s-a crezut că:
- pământul,
- soarele,
- sistemul solar,
- sau galaxia Calea Lactee

sunt centrul cosmosului. Ei bine teologia creștin ortodoxă consideră că Sfânta Treime este centrul cosmosului. Aceasta fiindcă este Sfânta Treime cea care:
- l-a creat,
- în proniază
- și îl ține în viață.[38]

Este evident că sunt mulți savanți și astronomi care cumva trebuie să știm că nu sunt:
- mulțumiți,
- satisfăcuți
- și împăcați

- frumos,
- incomparabil cu nimic altceva.

[37]Ioan Vlăducă, *Dictatura pseudo-științei*, Ediția 1, (Editura Petru Vodă, 2009), p. 17.
[38]Doring Kindersley, *The stars: the definitive visual guide to the cosmos* ((USA, 2016).

cu tot ceea ce susține teologia creştin ortodoxă despre cosmos. Aceasta fiindcă ei vor să vadă în cosmos ceva care să vină să le confirme propria lor teorie și viziune despre cosmos.[39]

Este bine să ştim că atât în cosmos cât şi în biserică se poate vedea un lucru comun: ordinea. Există ordine în univers. Rar se poate vedea că stelele de exemplu ajung să iese de pe orbită. Acesta este motivul pentru care trebuie să ştim că cosmosul este un tot:

- organic,
- rațional,
- deplin
- și armonios.

Nu trebuie să considerăm că numai ştiința prin sine ajunge să determine tot ceea ce există în cosmos. Există o pronie a Sfintei Treimi care ține acest cosmos în ființă și la fel de bine îl menține pentru ca el să nu se dezintegreze. Istoricul religiilor Mircea Eliade spunea că: "ar fi înspăimântător să crezi că din tot acest cosmos armonios, desăvârşit şi egal cu sine, numai viaţa omului se petrece la întâmplare, numai destinul lui nu are niciun sens."[40]

Este bine să ştim că sensul ultim al universului cu toată imensitatea lui se realizează în om. Este omul care este în cele din urmă:

- conştiința,
- creierul,
- sensul
- și înțelesul

ultim al cosmosului. Este bine să ştim că deşi este mic omul este o ființă cosmică fiindcă el își duce viața în acest cosmos. Gânditorul român Mihail Mataringa spunea cât se poate de frumos: "egoism omenesc: a considera spaţiul cosmic doar dincolo de atmosfera terestră, când de fapt aceasta şi însuşi Pământul, cu tot ce se află pe el sunt parte a Cosmosului. La opt minute "în sus" e doar hăul, plutirea, imensitatea, dar care în fond fac parte din aceeaşi familie ca şi noi. Nava "Pământ" hălăduieşte prin spaţiu după legi precise, noi suntem cu toţii exploratori ai Universului, fără ca măcar să fim pe deplin conştienţi de acest lucru."

Afirmația de mai sus nu trebuie să fie înțeleasă ca un fel de aluzie că la un moment dat noi oamenii vom pleca prin univers pentru:

- a îl explora,
- a îl vizita,
- a descoperii noi planete,
- și a călătorii

prin el la fel ca în serialul Star trek. Ceea ce trebuie să ştim este că noi putem să umanizăm acest cosmos care ne este inaccesibil. Îl putem umaniza dacă ajungem să facem paralele dintre el și viața umană. Acest lucru am ajuns să îl facem și noi în paginile acestei cărți. Am voit să arătăm că cosmosul este un lucru care ajunge să fie văzut și descoperit ca fiind un mare ritual cosmic care se aseamănă cu ritualul creştin ortodox. Nu trebuie să înțelegem că preoții și creştinii ortodocşi trebuie să își ia costume de astronauți și să iese în spațiul cosmic pentru a face slujbe ci mai mult că acest cosmos este

- produsul
- și creația

Sfintei Treimi.[41]

Deşi este mai greu pentru unii trebuie să ştim că acest mare cosmos este într-un anume fel casa noastră. Savantul Carl Sagan spunea cât se poate de bine: "ceva din noi recunoaşte în Cosmos propriul cămin. Suntem

---

[39]Savantul Carl Sagan spunea în acest sens: "noi trebuie să înțelegem Cosmosul aşa cum este și să nu confundăm modul cum este acesta cu modul în care am vrea noi să fie." Prin urmare trebuie să adaptăm crezurile noastre realității și să nu invers. Oamenii de știință evident că sunt liberi să creadă orice vor despre cosmos şi am putut vedea că sunt mai mulţi care concep acest cosmos fără de Sfânta Treime. Noi creştinii ortodocşi sunt unii care mărturisim că Sfânta Treime este:

- sursa,
- izvorul,
- punctul de început,
- originea

cosmosului.

[40]Mircea Eliade, *Nuntă în cer* (Editura Tana, 2007).

[41]Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Sfânta Treime* (Editura Cuvântul Vieții, 2019).

făcuți din cenușa stelelor. Originea și evoluția noastre au fost legate de evenimentele cosmice îndepărtate. Explorarea Cosmosului este o călătorie a descoperirii de sine.”

Cei mai mulți dintre noi ne ducem viața fără să ajungem să mai privim cerul înstelat deasupra noastră. Aceasta fiindcă ni se pare că este cumva ridicăm să ne tot uităm la ceva care nu este accesibil. Acest lucru este numai parțial adevărat. Este așa fiindcă totuși putem să vedem acest cosmos cu ochii liberi. El trebuie să ne ducă cu mintea la Creatorul lui care este Sfânta Treime.[42]

Filosoful francez Blaise Pascal spunea cât se poate de bine despre care este raportarea omului la cosmos și la natură:„la urma urmei, ce este omul în natură? Nimic în raport cu infinitul, tot în comparație cu neantul, un lucru de mijloc între nimic și tot. El este infinit de îndepărtat de ambele extreme; iar ființa lui nu stă mai aproape de nimicnicia din care este scoasă decât din infinitul în care-i înghițită. Puterea sa de înțelegere păstrează, în ordinea lucrurilor inteligibile, același rang ca și corpul în imensitatea naturii. Tot ceea ce poate face ea este de a descifra ceva din ceea ce aparține lucrurilor de mijloc, veșnic disperată că nu le poate cunoaște nici principiul de bază, nici finalitatea. (…) Iată adevărata noastră stare. Este ceva ce limitează cunoștințele noastre într-un fel de margini peste care nu trecem, incapabili de a ști totul și de a ignora totul în mod absolut.”[43]

Se spune că un explorator ateu s-a dus să exploreze deșertul Sahara. S-a dus într-o piață.

- Bună ziua, a spus exploratorul către un vânzător.
- Bună ziua.
- M-ați putea ajuta?
- Cu ce?
- Am nevoie de un ghid.
- De un ghid.?
- Da.
- Pentru ce?
- Vreau să explorez deșertul.
- Hahahaha.
- De ce râdeți?
- Nu ai altceva mai bun de făcut?
- Adică cum?
- Puteți să muriți în deșert.
- Știu asta.
- Deșertul este periculos.
- Știu foarte bine.
- Atunci de ce vrei să mergi prin el?
- Fiindcă eu sunt un explorator.
- Și?
- Asta fac exploratorii.
- Chiar așa?
- Da.

Vânzătorul din piață a stat puțin pe gânduri după care a spus:

- Este cineva care v-ar putea ajuta.
- Cine?
- Uitați aici adresa lui.
- Vă mulțumesc.
- La revedere.

---

[42]Sfânta Treime trebuie să știm că umple duhovnicește acest univers. Acesta fiindcă ea este una cate este sursă a acestui cosmos. Nu poate exista ceva fără de cauză și trebuie să știm că au fost mai muli filosofii și savanții care au susținut că de fapt Sfânta Treime nu a adus cosmosul din neființă la ființă ci doar l-a modelat fiindcă materia din care este făcut cosmosul este una veșnică ce a existat din veșnicie. Totuși acest lucru este neadevărat. Materia nu este veșnică și nici nu a existat din veșnicie fiindcă ea a fost adusă în existență de Sfânta Treime. Prin urmare este Sfânta Treime care:
- a dat ființă,
- a modelat
- și proniază
cosmosul în prezent.

[43] Blaise Pascal, ”Cugetări” în *Scrieri alese*, (trad. în lb. rom. la Editura Științifică, București, 1967).

- La revedere.
Exploratorul a luat adresa și s-a dus unde indica adresa. A ajuns la adresă.
- Bună ziua, a spus exploratorul.
- Bună ziua, i-a răspuns un om îmbrăcat în haine de arab.
- Este adevărat că sunteți ghid prin deșert?
- Da.
- Aș avea nevoie de ajutorul dumneavoastră.
- Vreți să mergeți prin deșert?
- Da.
- Hmmm. Bine vă voi ajuta.
- Vă mulțumesc.
- Vă costă 500 de euro.
- De acord.
- Un moment să îmi i-au niște lucruri cu mine.
- Nici o problemă.
Exploratorul ateu și arabul au plecat prin deșert. Pe unde mergea exploratorul făcea mai multe poze. După ce au mers mai mult la un anumit moment arabul a spus:
- Acum trebuie să ne oprim.
- De ce?
- Este vremea rugăciunii.
- Rugăciunii?
- Da.
- Dar mai avem mult de mers.
- Tu poți să mergi dar eu nu plec până nu îmi fac rugăciunile.
- Chiar trebuie?
- Da.
- Bine fie cum vrei.
Timp de vreo 20 de minute arabul s-a rugat.
- Acum vom continua.
- În sfârșit.
Cei doi au plecat la drum. După mai multă vreme din nou arabul a spus:
- Acum ne oprim din nou.
- Iarăși trebuie să te rogi?
- Da.
Povestea s-a repetat din nou. În cele din urmă au plecat din nou la drum. Au mers și după mai multă vreme arabul a cerut din nou timp să se roage.
- Ce crezi că rezolvi cu aceste rugăciuni în mijlocul deșertului? L-a întrebat ateul.
- Mult.
- Adică?
- Dumneata nu crezi în Dumnezeu?
- Nu.
- Rău faci.
- De ce?
- Uite vreau să te întreb altceva.
- Ce anume?
- De unde știu eu că azi noapte a trecut o cămilă pe lângă cortul meu?
- Este simplu.
- Spune.
- Cămilele lasă urme pe jos. Deci dacă sunt urme de cămilă înseamnă că a trecut pe lângă cortul meu o cămilă.
- Bine ai răspuns.
- Și ce este cu asta?
- Uită-te la soare.
- Mă uit numai să îmi pun ochelarii.

- Așa.
- Da, este un soare frumos!
- Nu este oare acest soare urma piciorului lui Dumnezeu?

Ateu s-a blocat după care resemnat răspuns:

- Așa este.

Avem aici o întâmplare care ne spune că cosmosul nu este nimic altceva decât urma Sfintei Treimi pentru noi oamenii.[44]

Este foarte adevărat că oamenii de știință sunt unii care polemizează foarte mult cu privire la:

- rostul,
- sensul,
- și scopul

final al cosmosului. Sfântul Vasile cel Mare spunea foarte inspirat în acest sens: "multe au grăit filosofii eleni despre natură, dar nici una din ideile lor n-a rămas neclintită și nerăsturnată; totdeauna ideile celui de-al doilea au surpat ideile celui dintâi, așa că nu mai este nevoie să le vădesc eu deșertăciunea. E îndestulătoare combaterea unora de către alții." Prin urmare este bine să știm că controversele dintre oamenii de știință în sine nu sunt prea bune. Aceasta fiindcă ei sunt unii care ajung să nege că acest cosmos frumos și armonios a fost creat de Sfânta Treime. Sfânta Treime a creat acest cosmos am putea spune ritualic: el respectă legi și reguli care au fost lăsate cu mulți înțelepciune în el. Iată de se poate vorbii de o liturghie cosmică, o liturghie care este săvârșită:

- paralel,
- concomitent
- și împreună

cu liturghia creștin ortodoxă. Prin rugăciune și liturghie se poate spune că tot acest cosmos mare ajunge să se sfințească și să devină un mediu transparent Sfintei Treimi.[45]

CAPITOLUL 3

ORDINEA DIN COSMOS RAPORTATĂ LA ORDINEA DIN TEMPLU (BISERICĂ)

Am afirmat în rândurile de mai sus că este cât se poate de evident că ordinea este un lucru care este prezentă atât în cosmos cât și în biserică. Este cumva impropriu să concepem o biserică sau un templu:

- haotice,
- dezordonate,
- fără rânduială,
- fără organizare
- și fără ordine.

Acest lucru fiindcă trebuie să știm că cosmosul este o ordine care a fost lăsată de Sfânta Treime. Omul în schimb din:

- respect,
- iubire
- și cinstire

a Sfintei Treimi trebuie să ajungă să facă ordine în biserică. Aceasta fiindcă este bine să știm că Sfânta Treime este un Dumnezeu al rânduielii și ordinii. În acest sens trebuie să știm că cosmosul devine un mediu transparent prin care ajungem să:

- să vedem urmele
- și amprenta

Sfintei Treimi. Am fi cu adevărat oameni care am fi în mare eroare dacă nu ne-am ridicat cu mintea de la cosmos la existența Sfintei Treimi. Iată ce spunea în acest sens părintele Dumitru Stăniloae: „se realizează, afirmă părintele Stăniloae, vederea directă a Logosului personal mai presus de rațiunile lucrurilor, ca izvor care le circumscrie fiind infinit mai cuprinzător decât ele, după cum când realizăm comuniunea cu un subiect uman, lucrurile dăruite de el au fost depășite, bucurându-ne de bogăția lui cu mult mai mare decât ele"[46]

---

[44]Georges Florovsky, *Creație și răscumpărare* (Nordland, 1976).
[45]Ioan Moga, *Sfânta Treime între răsărit și apus. Despre Filioque și alte dileme teologice* (Cluj Napoca, 2013).
[46] Pr. prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, (București, 2003) p. 358.

Sunt mulți care evident că se pierd în acest univers mare și nu ajung să se ridice cu mintea dincolo de el. Trebuie să facem acest efort și să ajungem să vedem Sfânta Treime ca fiind:

- creatoare
- și proniatoare

a cosmosului.[47]

Cosmosul - după cum am spus încă din definiția lui Pitagora care se crede că a inventat acest cuvânt de cosmos - este un tot organizat și cu multă ordine în el. Din toate observațiile pe care le-au făcut marii astronomi se poate vedea că ordinea este cea care guvernează acest mare cosmos. Ei bine la fel de bine ordinea trebuie să domnească și biserică (templu). Aceasta fiindcă trebuie să știm ordinea de sus trebuie să fie un lucru care să ajungă să se reflecte și în lumea de jos. Sunt mai mulți care consideră că acest cosmos este infinit. Raportat la om ei bine trebuie să știm că acest cosmos este infinit fiindcă el este dincolo de puterile de cuprindere ale omului. Cosmologia creștin ortodoxă însă ne spune că numai Dumnezeu este infinit. Numai el este infinit fiindcă în sine nu pot să existe două infinite:

1. un infinit al cosmosului
2. și un infinit la Sfintei Treimi.

Ceea ce ne spune mai toți sfinții părinți este că acolo unde se termină cosmosul există o altă dimensiune sau mai bine spus începe o altă dimensiune: este raiul și iadul. Logic ceea ce putem să ne dăm seama că:

- deasupra cosmosului este raiul
- și sub cosmos este iadul.

Acest lucru îl spunem ca să facem mai pe înțeles cum stau lucrurile în plan spiritual. Totuși nu trebuie să înțelegem că raiul și iadul sunt extensii ale cosmosului. Aceasta fiindcă raiul și iadul sunt spații spirituale și nu materiale. Este evident că ajunși la marginea cosmosului nu intrăm în ceva material ci în ceva spiritual.[48]

Prin urmare nu trebuie să credem că acest mare cosmos a fost creat numai și exclusiv pentru om. La fel de bine Sfânta Treime a creat acest cosmos pentru a și duce la îndeplinire puterea Ei creatoare. Părintele Stăniloae spunea cât se poate de bine: „nici una din cele create nu-și este ținta sa finală, întrucât nu e nici cauza sa, pentru că altfel ar fi necreat și fără început și n-ar avea să se miște spre nimic(…)Nici una nu e scopul în sine, căci altfel n-ar fi supusă unei lucrări, o dată ce ar avea plenitudinea în sine și ar fi mereu la fel și n-ar avea de la nimeni existența. Căci cel ce e scopul în sine e și necauzat."[49] Prin urmare ceea ce trebuie să știm este că în nici un fel privind la cosmos nu trebuie să ajungem să îl vedem ca:

- un scop în sine,
- o finalitate proprie,
- o cauză în sine.

De ce? Fiindcă acest mare cosmos este dependent de Sfânta Treime. Este Sfânta Treime care a lăsat legile după care este organizat cosmosul. Ordinea după cum am spus este un lucru care este:

- propriu,
- caracteristic
- și o însușire a acestui cosmos.

Este bine să știm că cosmosul este o reflecție a ordinii care există și în Sfânta Treime. Ce este ordinea în Sfânta Treime?

- Tatăl Îl naște pe Fiul,
- Tatăl îl purcede pe Duhul Sfânt,
- Tatăl este nenăscut,
- Fiul este născut
- și Duhul Sfânt este purces.

Este evident că trebuie să avem mai multe înțelesuri și cuprindere a cosmosului. Aceasta fiindcă este acest cosmos care trebuie să știm că ajunge să fie un lucru care ne face să fim mult mai profunzi și mai atenți cu:

- voia,
- intențiile

---

[47]Alexandros Kalomiros, *Sfinții părinți despre originile și destinul cosmosului și omului* (Sibiu, 2003).

[48]Ioan de la Varlaam, *Raiul văzut din chilie* (București, 2007).

[49] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, P. G. 91, col. 1072, cit. la Pr. prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, ediția a treia, (EIBMBOR, București, 2003), p.343-344.

- și dorințele Sfintei Treimi.[50]

Ordinea din cosmos prin urmare ne face să ne gând la un lucru cât se poate de evident: Sfânta Treime este un absolut. Trebuie să ştim acest lucru şi să nu ne îndoim de el. Ordinea această precisă a cosmosului după cum am spus este un fapt care ne face să ne dăm seama că Sfânta Treime este un absolut. Între relativul omului şi absolutul Sfintei Treimi trebuie să ştim că cosmosul este un fel de punct de verigă sau de legătură. Cosmosul nu este un fel de:

- separație,
- despărțitură,
- ruptură,
- și facțiune

între om și Sfânta Treime. Cosmosul este mai mult un lucru care este menit să îl conducă mistagogic pe om în spre Sfânta Treime. Omul este un fi de nisip într-un mare deşert în acest cosmos imens. Totuşi, Sfânta Treime nu este departe de acest om. Iisus Hristos ca Fiul lui Dumnezeu Tatăl şi membru al Sfintei Treimi a ajuns să asume natura umană şi să o sfințească. Iată de ce este bine să ştim că omul trebuie să ştie că în Hristos are alături de el pe Cel prin care acest cosmos a venit în ființă. „Lumea are un început, pentru că sensul ei se împlineşte în om, iar neamul omenesc are un început. Şi neamul omenesc are un început, pentru că se mişcă spre un absolut şi duce şi lumea cu sine. El nu e din veci, pentru că în acest caz nu s-ar mişca spre un absolut. El ar avea împreună cu lumea absolutul în sine din eternitate şi ar rămâne în el etern."[51]

Ordinea din cosmos prin urmare este un lucru care ajunge să fie trăită şi în viața omului de pe pământ. La fel de bine nu se poate concepe o biserică fără de ordine. Ordinea din biserică poate să fie văzută în mai multe lucruri:

- arhitectură,
- ritual,
- tipic,
- liturgică,
- aşezarea oamenilor (femeile de-a sfânta și bărbații de-a dreapta),
- icoane,
- sau curățenie.

Iată de ce se poate spune că biserica creştin ortodoxă este un fel de reflecție a ordinii din cosmos. De fapt trebuie să ştim că cupola bisericii creştin ortodox este mai mult un fel de:

- simbol,
- întruchipare,
- anticipare,
- și chip

al cosmosului. Sus pe cupolă este pictat chipul lui Hristos Pantocrator.[52] De ce este pictată icoana lui Hristos Pantocratorul pe cupola bisericii? Din două motive:

1. Ca să ne ridice cu mintea la Sfânta Treime
2. Și să ne spună că Hristos și Sfânta Treime este dincolo de acest cosmos.

Este cumva greu pentru noi să ne dăm seama că deasupra acestui cosmos mai există o dimensiune. Este dimensiunea spirituală a raiului.

Un alt paradox asupra căruia trebuie să insistăm este faptul că Sfânta Treime este prezentă în orice loc al acestui spațiu dar la fel de bine este concomitent una care există și dincolo de acest spațiu în rai cu îngerii Săi. Sfântul Maxim Mărturisitorul era cât se poate de concludent în acest sens: „depăşirea fiecărui chip unilateral și al

---

[50] Sunt mai mulți care sunt de părere că de fapt nu poate să existe ordine în cosmos. De ce? Deşi planetele sunt fixate pe orbite ei bine în spațiul cosmic există mulți meteoriți care merg fără de nici o orbită. În primul rând trebuie să știm de unde provin meteoriții? Meteoriții sunt de fapt bucăți din planete care fie că au explodat sau fie din planete care în anumite împrejurări au ajuns să se ciocnească una de alta. Este prin urmare impropriu să spunem că meteoriții sunt o dovadă a lipsei de ordine din cosmos. De fapt sunt mai mulți meteoriți care au ajuns să fie asimilați de mai multe planete. Mai toată lumea știe că planeta Saturn din sistemul solar are un mare cerc în jurul ei. De unde să provină acest cerc? Ei bine trebuie să știm că cerul din jurul lui Saturn este format din meteoriții dintr-un satelit al lui Saturn. Este posibil ca un mare asteroid să ajungă să se lovească de acest satelit și așa că planeta s-a fărâmițat. Forța gravitațională a lui Saturn a luat meteoriții și i-a făcut un cerc în jurul ei.

[51] Pr. prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, ediția a treia, EIBMBOR, București, 2003, p.343.

[52]Dumitru Popescu, *Iisus Hristos Pantocrator* (București,m 2005).

tuturor la un loc se face din intuirea unei desăvârşiri aflate mai presus de toate, în care chipurile îşi au izvorul şi spre care tind, ajutate de însăşi acea ţintă finală. Formele şi treptele umanizării înseşi, pe care oamenii le doresc şi le depăşesc realizând sub impulsul lor alte chipuri ale lumii, îşi au originea în comuniunea unei iubiri interpersonale supreme şi înaintează spre o comuniune perfectă din puterea ei şi după asemănarea ei. Astfel raţionalitatea naturii îşi găseşte împlinirea ei supremă în realizarea sensului ultim al existenţei umane, care constă în unirea acesteia cu Dumnezeu, sensul sau raţiunea supremă, mai presus de orice raţiune."[53]

Sunt mai mulți mai savanți și oameni de știință care sunt de părere că acest cosmos imens nu își are nici un fel de rost. De ce? Fiindcă el nu este accesibil vieții omului. La ce folos să creezi un cosmos aşa de mare dacă el nu este populat de viață și nu există posibilitatea ca omul să trăiască în el? Ei bine trebuie să știm că Sfânta Treime nu are nevoie de nici o justificare față de om în ceea ce privește acțiunile și faptele ei. Aceasta fiindcă trebuie să știm că Sfânta Treime este o ființă:

- liberă,
- rațională,
- personală
- și creatoare.

Este evident că nu trebuie să se ajungă în situația ca Sfânta Treime să ajung să se justifice în fața omului despre actele și faptele Ei. „Există astfel un sens comun inepuizabil al lucrurilor, un sens care le leagă, un sens de indefinită bogăţie spre care înaintează omul. Sensul lor unic suprem e Logosul divin. În El sunt sensurile tuturor. Numai acesta le explică pe toate, numai în El omul îşi găseşte propriul sens al existenţei sale. Mai ales cel ce crede sesizează acest sens suprem printr-un act general de intuire, prin spiritul său"[54]

Se spune că pe când trăia rabinul Gamaliel al cărui ucenic a fost Sfântul apostol Pavel un mare împărat a auzit de înțelepciunea lui.

- Și ziceți că acest Gamaliel este înțelept?
- Da majestate, foarte înțelept, a răspuns unul dintre sfetnicii împăratului.
- Ore ar merita să mă întâlnesc cu el?
- De ce nu?
- Dar el nu este de aceiași credință cu a noastră?
- Suntem cu toții oamenii majestate.
- Așa este.
- Sigur că da.
- Bine să îmi aranjezi o întâlnire cu el.
- Am înțeles majestate.

Sfetnicul a trimis un cuvânt rabinului Gamaliel.

- Împăratul vrea să se întâlnească cu tine.
- Da?
- Da.
- Bine.
- Primești?
- De ce nu?
- Bine atunci să mergem la împărat.

Se spune că înțeleptul Gamaliel a ajuns în fața împăratului.

- Mă plec în fața ta majestate.
- Mă bucur să te cunosc.
- Și eu majestate.
- Am auzit multe lucruri bune despre tine.
- Mă bucur.
- Voi evreii spuneți că există numai un singur Dumnezeu.
- Așa este.
- De ce?

[53] *Răspunsuri către Talasie,* 24.
[54] Pr. prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, (Bucureşti, 2003). p. 363.

- Fiindcă noi nu suntem păgâni.
- Păgânii spun despre voi că sunteți păgâni.
- Nu pot să existe mai mulți dumnezei.
- De ce?
- Este o contradicție în sine.
- Cum așa?
- Să vă explic.
- Te ascult.
- Dumnezeu dacă există este absolut nu?
- Așa este.
- Ei bine dacă ar exista mai mulți dumnezei asta înseamnă că ar exista mai multe absoluturi.
- Da.
- Dacă înseamnă că sunt mai multe absoluturi atunci nu mai există nici un absolut.
- De ce
- Fiindcă mai multe absoluturi nu pot exista. Nu poate exista ceva mai suprem decât ceea ce este suprem.
- Hmmm... asta așa este.
- Sigur că așa este.
- Totuși evreule eu am citit Scripturile voastre și am ajuns al concluzia că Dumnezeu după cum îl portretizați voi este un hoț.
- Hoț?
- Da.
- Pe asta nu am mai auzit-o.
- Ei bine o auzi acum.
- Dar ce vă face să spuneți că Dumnezeu este un hoț?
- Nu ți-ai dat seama?
- Nu.
- Ce spune în cartea Facerii?
- Ce?
- „Dumnezeul cel veșnic făcu să pogoare un somn adânc asupra lui Adam; el a adormit și Dumnezeu i-a luat una din coastele lui" Facere 2:21.
- Așa este.
- Deci Dumnezeu i-a furat o coastă lui Adam ca să facă femeia nu?
Se spune că fiica lui Gamaliel era și ea acolo.
- Majestate dacă nu vă supărați pot să intervin și eu?
- Da. De ce nu.
- O să vă explic eu.
- Chiar te rog.
- Aș vrea să fac acum o plângere la poliție.
- De ce?
- Niște hoți au intrat în casa mea aseară noapte și au luat un vas de argint dar în schimb au lăsat un vas și mai mare de aur.
- Păi și de ce mai vrei să chemi poliția?
- Fiindcă au furat.
- Tu nu știi că aurul este mai de preț decât argintul s-au te prefaci?
- Păi gândiți majestatea voastră.
- Eu? Eu m-aș fi bucurat să vină la mine asemenea hoți.
- Păi așa a făcut Dumnezeu: a luat o coastă și din ea creat pe femeie. Ce este mai de preț: o coastă sau o femeie?
- O femeie evident.
- Păi vedeți?
- Să știi că ai dreptate.
- Mă bucur că v-ați seama.
- Înțelepte Gamaliel ai o fiică ce te moștenește.

- Asta așa este.
- Este foarte înțeleaptă.

Se spune că de atunci împăratul nu l-a mai considerat pe Dumnezeu un hoț.

Avem aici o întâmplare care într-un anume fel este menită să răspundă la mai mulți mari oameni de știință și savanți care își ridică mari semne de întrebare cu privire la acest cosmos care este așa de mare. Acest cosmos este mare dar trebuie să știm că măreția lui nu afectează cu nimic viața omului pe pământ. Cu excepția faptului că omul poate vedea seară de seară cerul înstelat și se minunează de măreția și frumusețea lui trebuie să știm că în sine cosmosul nu lezează cu nimic viața omului.[55]

Nu trebuie să credem că Sfânta Treime a făcut un fel de experiment cu creația acestui cosmos imens și mare ci trebuie să știm că el este doar o expresie a voinței creatoare a Ei. Aceasta fiindcă Sfânta Treime poate crea tot ceea ce vrea. Este bine să știm că în prezent creația Sfintei Treimi a încetat. Sunt mai mulți oameni de știință care sunt de părere că acest univers este și acum în expansiune. Ei bine trebuie să știm că cosmosul este o dimensiune și raiul și iadul alte dimensiuni. Aceste dimensiune sunt unele care de multe ori ajung să meargă în paralel și nu se intersectează una cu alta. Totuși este bine să știm că prin cosmos Sfânta Treime ajunge să se pogoare spre om. Totuși, Sfânta Treime vrea să îl facă conștient pe om de cine este și în acest sens se poate spune că:

- imensitatea,
- ordinea
- mărirea

cosmosului îi spun omului mai multe lucruri despre cine este Sfânta Treime. „Aceasta înseamnă că Dumnezeu cel etern Se așează într-o legătură cu lumea temporară și rămâne în legătură cu ea; deci că starea de devenire sau starea temporală în care e pusă creația prin „începutul" ce i se dă, rămâne în legătură cu eternitatea"[56]

Este bine să știm că atunci când vorbim de cosmos ca templu al Sfintei Treimi facem acest lucru în sens duhovnicesc. Există oameni care sunt

- înduhovniciți,
- profunzi,
- iubitori de ordine
- și contemplativi

care evident că pot să facă o legătură dintre cosmos și Sfânta Treime. Sunt mulți care evident că vor să vadă pe Dumnezeu în cosmos dar nu reușesc. Ei bine pentru ei am ajuns să venim cu această sintagmă că cosmosul este templu al Sfintei Treimi.

Sunt legile lumii fizice cele care ajung să stabilească:

- ordinea
- și rânduiala cosmosului.

Acest lucru ne spune că la fel de bine trebuie să știm că acest cosmos este unul care conține în sine toată lumea noastră. Aceasta fiindcă planeta pământ unde trăim noi este parte din cosmos. Au fost mai mulți cei care au susținut că acest cosmos este veșnic. Aceasta fiindcă mai toate studiile științifice cu privire la cosmos sunt unele care ne spun că el este foarte veșnic. Este cosmosul veșnic? Trebuie să știm că nu. Acest cosmos nu este veșnic și nici nu va dăinuii în veșnicie. Totuși ce se va întâmpla cu cosmosul? Dacă este să ne gândim la ceea ce ne spune Biblia acest cosmos la sfârșitul lumii (al planetei pământ) va ajunge să fie transfigurat. Iată ce spunea Sfântul Ioan Teologul în apocalipsa lui: "apoi am văzut un cer nou şi un pământ nou, căci primul cer şi primul pământ trecuseră, şi nici marea nu mai era" (Apocalipsă 21, 1).

Prin urmare trebuie să știm că acest cosmos ca ajunge să fie transfigurat la finalul lumii. Cum va avea loc acest lucru nu știm fiindcă sunt taine ale Sfintei Treimi. Ceea ce trebuie să știm este că la sfârșitul lumii acest cosmos va devenii un fel de teren de luptă cosmică dintre Dumnezeu și diavol. Tot Sfântul Ioan Teologul ne dă un indiciu care ne spune că cosmosul nu este străin de lupta dintre diavol și Sfânta Treime. Iată ce spune el: "şi alt semn s-a arătat în cer: iată un balaur mare, roşu, având şapte capete şi zece coarne, şi pe capetele lui, şapte cununi împărăteşti. Iar coada lui târa a treia parte din stelele cerului şi le-a aruncat pe pământ" (Apocalipsă 12, 3-4). Ceea ce se poate observa din afirmația de mai sus este că Sfânta Treime este una care:

- proniază,
- ține în viață

---

[55]Christoph Schonborn, *Icoana lui Hristos. O introducere teologică* (București, 1998).

[56] Pr. prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, (București, 2003) p. 344.

- și sfinţeşte cosmosul.
Ei bine din afirmația de mai sus putem să ne dăm seama că diavolul este unul care:
- distruge,
- spurcă
- și întinează
cosmosul. Este adevărat că afirmația de mai sus a Sfântului Ioan Teologul este una care oferă un indiciu despre faptul că o treime din îngerii lui Dumnezeu au căzut din cer.[57]
Este evident că acest cosmos nu este veşnic ci el este creat:
- în timp,
- spațiu
- și voia Sfintei Treimi.
Iată de ce trebuie să ştim că trebuie să avem o mai bună înțelegere a timpului. Se spune că în spațiul cosmos timpul trece diferit pentru om. Este bine este evident că acest cosmos a fost creat în timp de Sfânta Treime fiindcă tot ceea ce este fizic are ca atribut temporalitatea. „Sfântul Maxim Mărturisitorul, deosebind „eonul" de eternitate, îl socotește pe acesta eternitatea plină de experiențele timpului sau timpul umplut de eternitate. Există un eon final, în care se adună tot timpul, precum există un eon inițial, care cuprinde în Dumnezeu posibilitățile gândite ale tuturor celor ce se vor dezvolta în timp (…).Ea e o eternitate eonică, nu eternitatea pur și simplu a lui Dumnezeu. E eternitatea pentru lume care se cuprinde în Dumnezeu și e dată potențial în „deodată" și se readună în eternitatea eshatologică trecând prin timp."[58]
Din ceea ce spune părintele Stăniloae mai sus putem să ne dăm seama că există:
- un timp veşnic care este timpul Sfintei Treimi,
- un timp eonic care este timpul îngerilor
- și un timp fizic care este timpul cosmosului și al omului.
Este evident că trebuie să fim unii care să ne dăm seama că acest cosmos este unul care are două sensuri:
1. De a face viața mai frumoasă pentru om când el privește la cerul înstelat
2. Și de a fi un imn de mărire adus Sfintei Treimi.
Pentru noi oamenii se poate spune că cosmosul este cumva:
- impersonal,
- fără personalitate
- și fără viață.
Totuşi trebuie să ştim că acest cosmos:
- prinde viață,
- începe să aibă conștiință
- și începe să devină conștient de sine
prin om.
Omul după cum am spus este cel care aduce un element care nu este prezent în tot acest cosmos vast şi imens: conștiința de sine. Totuşi trebuie să ştim că deşi o ontologia comună fiindcă Sfânta Treime este creatoare atât a cosmosului cât și a omului, este bine să ştim că:
- una este ontologia cosmosului
- și alte este ontologia omului.
Trebuie să ştim că ontologia cosmosului este una care ține foarte mult de Sfânta Treime. Fără de Sfânta Treime cosmosul:
- nu ar avea ființă
- și ar regresa în neființă.
Este Sfânta Treime care ține ființa cosmosului la un loc. La fel de bine după cum am spus omul poate să vadă că acest cosmos este:
- plin de sens,
- cu multă raționalitate,
- și cu inteligibilitate.

[57]Philiph C. Zimbaro, *The Lucifer effect: how good people turn evil* (Ebury Press, 2008).
[58] Pr. prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, (Bucureşti, 2003) p. 349-350.

Din aceasta trebuie să înţelegem că omul se poate ridica la o cunoaştere a cosmosului pe cale raţională. Iată ce ne spunea părintele Stăniloae în acest sens: „sensurile superioare şi sensul suprem i se revelează omului în legătură cu realitatea mai presus de sine şi de natură, dar, în acelaşi timp ca cerute de existenţa sa deplină şi de natura însăşi; sau existenţa sa şi a naturii îşi revelează tot mai mult sensurile lor înseşi şi sensul suprem în lumina realităţii supreme. Cel ce crede îşi va descoperi sensul său suprem în măsura apropierii sale de Dumnezeu, în lumina revelării mai depline a lui Dumnezeu. La fel va descoperi sensul oricărui lucru prin aceasta. Potrivit credinţei noastre, lumea se luminează în relaţia ei ontologică cu Dumnezeu, Care e sensul ei suprem. Lumea e deosebită de Dumnezeu, dar nu e despărţită de El nici în existenţa ei, nici în sensul ei. Sensul lumii e implicat în sensul lui Dumnezeu"[59]

Ceea ce trebuie să fim conştienţi este că în sens duhovnicesc în nici un fel nu se poate separa noţiunea de cosmos de noţiunea de Sfânta Treime. Aceasta fiindcă este bine să ştim că omul duhovnicesc imediat poate să vadă în acest cosmos pe:

- cauza lui,
- pe originea lui,
- pe finalitatea lui
- şi pe sensul lui

care este Sfânta Treime.

Prin urmare este bine să ştim că Sfânta Treime este una care deţine sensurile ultime ale acestui cosmos. După cum am spus cosmosul este:

- vast,
- imens,
- mare,
- frumos
- şi armonios.

Toate aceste lucruri fiindcă aşa a fost creat de Sfânta Treime. Am spus că deşii cosmosul este inaccesibil omului pentru a trăii în el totuşi acest cosmos este accesibil Sfintei Treime.„Timpul nu ţine de fiinţa creaturii, spune Sfântul Maxim Mărturisitorul. Aceasta pentru că în viaţa viitoare el nu mai e trăit în desfăşurarea lui. Dar tot el spune că în existenţa ei terestră creaţia nu se poate concepe fără timp. Timpul ca atare nu rămâne exterior creaturii, ci devine de la început o condiţie a urcuşului ei. Dar tot aşa de adevărat e că, creatura e făcută să depăşească mişcarea şi timpul. Se poate spune deci că timpul e condiţia relaţiei dinamice a creaturii, care n-a ajuns încă în Dumnezeu, cu Dumnezeu Cel etern."[60]

Totuşi trebuie să fim conştienţi că sunt mai mulţi pentru care cosmosul este:

- opac,
- închis,
- fără sens
- şi fără finalitate.

Aceasta fiindcă aceşti oameni nu vor să se ridice la:

- sursa,
- cauza
- şi înţelesul

ultimă a cosmosului care este Sfânta Treime.

Este evident că Sfânta Treime trebuie să fie una care să ajungă să fie:

- contemplată,
- dedusă,
- înţeleasă
- şi distinsă

din existenţa cosmosului. Cosmosul este în acest sens un lucru care ne spune că trebuie să fim unii care să fim cât se poate de contemplativi. În faţa cosmosului şi a lipsei lui de accesibilitate ceea ce trebuie să ştim este că trebuie să devenim:

- contemplativi,
- deductivi,

[59]Idem pp. 363-364.
[60]Ibidem p. 188.

- transcendenți
- și mai ales inteligenți.

Ar fi cu adevărat un lucru trist dacă nu am ajunge să vedem cosmosul ca operă a Sfintei Treimi. Asemenea unui artist sau a unui pictor Sfânt Treime a făcut o

- operă,
- o creație
- un capodoperă.[61]

Cosmosul este capodopera Sfintei Treimi și se poate spune că omului i-a fost dat privilegiul:

- să admire
- și contemple

acest cosmos frumos. „Textele date din Sfântul Grigorie de Nyssa și întreaga concepție a Sfântului Maxim Mărturisitorul pun în relief faptul că Dumnezeu a creat lumea pentru om și a preconizat conducerea lumii spre scopul deplinei comuniuni cu El, în mod special prin dialogul cu omul. Numai omul poate fi și deveni tot mai mult „martorul" slavei și bunătății lui Dumnezeu arătată prin lume; numai omul se poate bucura în mod conștient tot mai mult de iubirea lui Dumnezeu, devenind partenerul Lui"[62]

Se spune că în vechime era un evreu foarte credincios. Într-o zi el mergea pe un drum lung.

- Ce căldură! își spunea el.

A mers și a mers și în cele din urmă a ajuns lângă un oraș.

- Ce mă voi face acum? Se întreba.

Evreul a stat pe gânduri după care și-a spus:

- Nu am de ales: va trebuii să mă rog pe stradă.

Ei bine pe acea stradă la o oarecare distanță era un nobil care este cunoscut al evreului credincios. El discuta cu mai mulți prieteni de ai lui.

- Și cum vă mai merge?
- Destul de bine.
- Mă bucur.
- Uite acolo!
- Unde?
- Acolo în josul străzii.
- Ce este?
- Parcă este un om care stă în genunchi.
- Acela?
- Da.
- Ce s-o fi întâmplat cu el?
- Nu știu.
- Oare de ce stă în genunchi?
- Da văd și eu că stă în genunchi.
- Dar de ce?
- Poate și-a pierdut ceva.
- Nu pare.
- De ce?
- Nu caută pe jos.
- Ciudată lume.
- Așa este.

---

[61]Nu am greșii dacă am spune că cosmosul este o capodoperă a Sfintei Treimi. Totuși trebuie să știm că Sfânta Treime nu a fost obligată să creeze acest cosmos. Acest cosmos este unul care nu ar afecta cu nimic ființa Sfintei Treimi. Iată de ce este bine să știm că trebuie să fim cât se poate de clari în ceea ce privește cosmosul:
- el exprimă atotputernicia Sfintei Treimi,
- iubirea Sfintei Treimi,
- dorinței creatoare a Sfintei Treimi,
- raționalitatea Sfintei Treimi
- și împlinirea în sens în Sfânta Treime.

[62] Pr. prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, (București, 2003). p. 353-354.

- Cine știe ce face acolo.
- Poate se roagă.
- Se roagă?
- Da.
- De ce?
- Păi uitați-vă mai bine la el.
- Ce este?
- Pare că stă în poziție de rugăciune.
- Poate chiar se roagă.
- Uite mă, în loc să se roage acasă se roagă să îl vadă toată lumea.
- După cum știm numai putem presupune că se roagă.
- Stați așa, a spus nobilul care îl cunoștea pe evreul credincios.
- Ce este?
- Cred că îl cunosc pe acel om.
- Da?
- Da.
- Cum așa?
- Eu am fost vecinul lui la un moment dat.
- Și de ce stă în genunchi?
- Chiar că se roagă.
- Sigur?
- Da.
- De unde știi?
- Fiindcă este un evreu foarte credincios.
- Dacă îl cunoști cred că ar fi bine să mergi să vorbești cu el.
- De ce?
- Să îi spui să nu se mai roage pe stradă.
- Așa este.
- Deci te duci?
- Mă duc, cum să nu.

Nobilul s-a dus la evreul care se ruga.
- Bună ziua.

Evreul rugător nu a răspuns nimic.
- Hei tu?

Nici un răspuns.
- Nu auzi?

Din nou nici un răspuns.
- Cu tine vorbesc.

Nici un răspuns.
- Auzi strada nu este casă de rugăciune.

Din nou nici un răspuns.
- Măi tu chiar ești nesimțit.

Evreul nu a spus nimic până nu și-a terminat rugăciunea.
- Ce vrei domnule? A răspuns el.
- Om netrebnic ce ești.
- De vorbești așa cum mine?
- Când te-am salutat de ce nu mi-ai răspuns? Dacă ți-aș fi tăiat capul cine mi-ar fi dat socoteală?
- Chiar vrei să primești răspuns?
- Da evident.
- Uite să presupunem că tu te-ai aflat în fața unui rege.
- Așa.
- Stând în fața unui rege pe acolo ar trece un cunoscut.
- Așa și?
- Cunoscutul te salută.

- Da.
- Tu fiindcă ești în fața regelui i-ai răspunde la salut sau nu?
- Evident că nu.
- Păi vezi așa a fost și cu mine.
- Eu nu am văzut nici un rege lângă tine.
- Nu fiindcă eu m-am rugat Regelui Regilor.
- Adică la Dumnezeu.
- Da înțeleg.
- Totuși, dacă tu i-ai răspunde cunoscutului ce ți-ar face regele?
- După obiceiurile noastre mi-ar tăia capul pentru neatenție.
- Ei vezi, cred că acum înțeleg.[63]

Am spus întâmplarea de mai sus pentru a îl face conștient de cititor că există o metodă de a intra în legătură cu Sfânta Treime. Este vorba de rugăciune. Ei bine rugăciunea este o practică spirituală care trece dincolo de toate stelele, galaxiile și tot cosmosul și ajunge până la Sfânta Treime. Aceasta fiindcă trebuie să știm că omul nu este numai o ființă materială ci la fel de bine este și o ființă:

- spirituală,
- cu potențialul de a se înduhovnicii, adică de a se umple de Duhul Sfânt,
- rațională,
- iubitoare
- și volitivă.

Toate aceste lucruri sunt trăsături care ajung să transcendă cosmosul. Aceasta fiindcă trebuie să știm că există o mare diferență dintre cosmos și om. Cosmosul nu are suflet. El este doar o existență de ordin material. Există multă materie în acest cosmos. Ei bine omul este și materie și spirit. Spiritul este superior materiei fiindcă el vine direct de la Sfânta Treime. Iată de ce prin rugăciune sufletul omului ajunge să transcendă cosmosul și să treacă dincolo de el.[64]

CAPITOLUL 4

ATOTPREZENȚA SFINTEI TREIMI ÎN COSMOS

Sunt mai împărțiri pe care oamenii le fac în ceea ce îi privește:

- bogați
- și săraci.

Sau:

- extrovertiți
- sau introvertiți.

Unii îi împart după:

- etnie,
- rasă,
- sau naționalitate.

Ei bine toate aceste împărțiri trebuie să știm că sunt la un anumit nivel arbitrare. Ceea ce contează în cele din urmă este raportarea la Dumnezeu. În ceea ce îi privește pe oameni trebuie să știm că ei se împarte în sens creștin ortodox în două categorii:

- credincioși
- și necredincioși sau atei.

Sunt mai mulți atei în lumea noastră care spun că dacă Sfânta Treime nu poate să fie văzută ei bine acest lucru înseamnă că nu poate să fie reală sau existentă. Ei bine trebuie să știm că din moment ce Sfânta Treime este o ființă care este mai presus de natură fiindcă este supranaturală ceea ce trebuie să știm este că Sfânta Treime este:

- nevăzută,

---

[63]Întâmplare luată din tradiția iudaică.
[64]Ioan de Kronstadt, *Cateheze. Despre creația lui Dumnezeu și lucrarea Lui mântuitoare* (Iași, 2019).

- invizibilă,
- veşnică
- şi nemuritoare.[65]

Ateii și necredincioșii sunt cei care privesc cosmosul noapte cu telescoapele și caută să vadă Sfânta Treime. Ei bine adevărul este că nu o pot vedea. Ei deduc că:

- fie că nu există Sfânta Treime
- sau fie că după ce a creat Sfânta Treime s-a retras din acest cosmos imens.

Să fie lucrurile chiar așa? Adevărul este că nu. Ceea ce trebuie să știm este că ateii sunt unii care din prea multă comoditate ei pur și simplu uită să umple cuvintele lipsă ale creației Sfintei Treimi. Aceasta fiindcă deși Sfânta Treime nu poate să fie văzută totuși ea poate să fie dedusă. Deducem existența Sfintei Treimi fiindcă după cum am spus un asemenea cosmos pur și simplu nu putea să fie produsul:

- nimicului,
- hazardului,
- întâmplării,
- și absurdului.

Trebuie să știm că Sfânta Treime a dovedit că poate să facă minuni chiar și în acest cosmos cu legi imuabile. Noul Testament ne vorbește de o stea care a luminat drumul magilor spre pruncul de la Betleem. Acest lucru ne spune că cosmosul este sub ascultarea Sfintei Treimi. „Minunile par să biruiască întru totul legile firii. Dar, pe de altă parte, în cele mai multe cazuri, ele nu fac decât să arate naturii o deschizătură spre ținta ei cea mai proprie, la care legile repetiției nu-i mai permit să ajungă din pricina slăbirii spiritului. Aceasta o spune Sfântul Maxim Mărturisitorul prin ideea că minunile reprezintă o înnoire a modului în care se împlinește rațiunea naturii umane sau a naturii în general, nu o alterare a ei. Căci între natura creată și puterile lui Dumnezeu, Care-Și desăvârșește creatura Sa, nu este o contrazicere, așa cum nu este între natură și ceea ce e superior naturii."[66]

Prin urmare este evident că trebuie să avem o înțelegere duhovnicească a Sfintei Treimi. Este Sfânta Treime cea care este prezentă pe fiecare:

- planetă,
- constelație,
- galaxie
- și în tot cosmosul.

Prezența Sfintei Treimi trebuie să știm că este una care ajunge să sfințească acest cosmos. La fel de bine trebuie să știm că la înălțarea Sa la cer Iisus a sfințit acest cosmos. Știm că Iisus s-a înălțat la cer, deci în cosmos numai că în acest cosmos a avut loc ceea ce am putea denumii ca o suprapunere de dimensiuni: dimensiunea raiului a ajuns să se suprapună cu cea a cosmosului. Așa că Hristos a dispărut intrând în rai. Sunt în special două lucruri care ne duc cu gândul la prezența Sfintei Treimi în cosmos:

1. că cosmosul trebuie să aibă o cauză care nu poate să fie alta decât Sfânta Treime,
2. că Cineva trebuie să mențină acest cosmos în viață sau în ființă care la fel de bine nu poate fi altcineva decât Sfânta Treime.

„...După o anumită trecere de vreme, se desfac de comuniunea obştească şi se grupează după însuşiri înrudite, între care se distinge şi mulţimea nenumărată a astrelor, fiecare avându-şi calităţi fireşti înnăscute şi care ajung tocmai la locul cel mai înalt între făpturi, unde rămân fiecare la locul lor, nici oprindu-se vreodată din drumul lor circular şi nici schimbându-şi vreodată locul lor. Căci dacă orânduirea lor este neschimbabilă, în schimb firea lor este veşnic în mişcare. După mişcarea cea mai rapidă urmează, pe locul al doilea, cea care e cea mai apropiată ca viteză, ajungând la cercul al doilea; după el cea de pe locurile trei şi apoi patru, până la al

---

[65]Sunt mai multe atribute ale Sfintei Treimi și este bine să știm că aceste atribute au fost revelate de Sfânta Treime. Iată de ce trebuie să știm că Sfânta Treime este una care stabilește ceea ce este bine ca omul să cunoască despre existența Ei. Nu trebuie să credem că putem ajunge să cunoaștem ființa Sfintei Treimi care după cum ne spune Sfântul Grigorie Palama rămâne una necunoscută pentru om în veșnicie. Este evident că trebuie să fim unii care să ne dăm seama de sensul final al existenței: Sfânta Treime. Fiindcă are în Sine viață Sfânta Treime ajunge să:
- creeze viață,
- să împartă viață,
- să ofere viață.
Totuși Sfânta Treime nu a oferit viață acestui cosmos care vedem că nu are viață. A fost voința Sfintei Treimi ca viață să existe numai pe pământ.

[66] Pr. prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, (București, 2003). p. 389-390.

şaptelea ca viteză. Căci cu atât e mai departe fiecare de cea de sus, cu cât e mai întârziată şi la viteza rotirii. Toţi luminătorii aceştia au fost creaţi în ziua a patra, dar nu în înţelesul că lumina abia atunci ar fi fost creată, ci că abia atunci a fost specificată fiecăruia putere de luminare, pe când cele care întrec pe altele în mărime şi anume soarele şi luna, a căror origine a fost legată încă de la început şi de crearea luminii, dar a căror orânduire definitivă s-a făcut abia după trei zile, pentru că tot ce mişcă, în timp se mişcă şi orice alegere are nevoie şi de un oare care interval de timp."[67]

Sfântul Grigorie de Nyssa este unul care vorbește cât se poate de clar aici de faptul că acest cosmos nu poate să își fie luiși cauză ci a avut o cauză externă lui. Totuşi, trebuie să știm că deși cosmosul are o cauză externă ceea ce trebuie să știm este că această Cauză nu rămâne total străină de el. Sfânta Treime continuă să fie prezentă nevăzut în acest cosmos.[68]

"După ce au fost create toate câte se văd şi fiecare lucru a fost pus la locul lui deosebit, în aşa fel încât corpurile cereşti îmbrăţişează de jur-împrejur întregul univers, iar cele mai grele dintre ele şi care au tendinţa să cadă în jos,cum sunt pământul şi apa s-au statornicit laolaltă,în mijloc, atunci şi-au luat locul în firea lucrurilor sub forma unei legături şi întăriri a tuturor făpturilor înţelepciunea şi puterea dumnezeiască, singurele în stare să cârmuiască totul printr-o îndoită lucrare: aceea a stării şi a mişcării...căci nici uscatul nu-şi părăseşte starea sa fixă şin ici cerul nu-şi răreşte vreodată viteza mişcării sale circulare."[69]

Din această afirmaţie a Sfântului Grigorie de Nyssa se poate deduce cât se poate de clar faptul că Sfânta Treime se află într-un fel de *înlănțuire* cu cosmosul sau mai bine spus în atotprezenţa Ei bine-făcătoare din univers. Este bine să avem acest lucru în vedere mai ales în zilele noastre când sunt mai mulţi care nu cred în nici o urmă de prezenţă a Sfintei Treimi în cosmos.

Omul după cum știm este o ființă rațională. El la fel de bine poate să fie o ființă:
- științifică,
- analitică,
- cunoscătoare,
- știutoare
- și mai ales curioasă.

Este curiozitatea cea care ajunge să îl împingă pe om spre a găsii care este originea cosmosului. Prin urmare omul a ajuns să susțină mai multe teorii cu privire la originea acestui cosmos. După situație pentru unii cosmosul a fost creat de o:
- forță supranaturală,
- o energie supranaturală,
- o evoluție supranaturală
- sau o ființă impersonală.

Toate aceste lucruri sunt de fapt inexactități. Creștinismul ortodox ne spune că cosmosul a fost creat de Sfânta Treime. Tatăl a creat cosmosul prin Fiul în Duhul Sfânt. Deși imens și enorm totuși acest mare cosmos nu ajunge să circumscrie sau mai bine spus să cuprindă ființa Sfintei Treimi. Sfânta Treime locuiește concomitent în rai dar și în cosmos. Este unul dintre paradoxurile Sfintei Treimi. Acest lucru, faptul că omul are puterea de deducere a Sfintei Treimi din cosmos a fost arătat de Sfântul apostol Pavel când a spus că: "pentru că ceea ce se poate cunoaşte despre Dumnezeu este cunoscut de către ei; fiindcă Dumnezeu le-a arătat lor. Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înţelegându-se din făpturi, adică veşnica Lui putere şi dumnezeire, aşa ca ei să fie fără cuvânt de apărare pentru că, cunoscând pe Dumnezeu, nu L-au slăvit ca pe Dumnezeu, nici nu I-au mulţumit, ci s-au rătăcit în gândurile lor şi inima lor cea nesocotită s-a întunecat." (Romani 1, 19-21).

Avem aici subliniat de Sfântul Pavel un mare adevăr: acela că cosmosul poate să fie:
- ridicare pentru cei care cred în Sfânta Treime
- și cădere pentru cei care nu cred în Sfânta Treime.

Sunt mai mulți care evident că ajung să își dea seama că trebuie să existe o Cauză a Cauzelor. Este
- logica,

---

[67] Sfântul Grigorie de Nyssa, Scrieri, partea a doua,vol. 30 din colecția PSB, de la (EIBMBOR, București, 1998) p. 125.

[68]Adevărul este că Sfânta Treime nu poate să fie privită nici pe pământ. Acest lucru fiindcă trebuie să știm că ea este una care este dincolo de granițele acestei lumi. Totuși, au fost mai multe momente în care Sfânta Treime a dobândit o oarecare vedere în această lume. Un astfel de loc a fost la botezul lui Iisus din râul Iordan. Iisus ca a doua Persoană din Sfânta Treime s-a botezat, Duhul Sfânt s-a arătat sub chipul unui porumbel și vocea lui Dumnezeu Tatăl a putut să fie auzită de Sfântul Ioan Botezătorul. Este evident că avem aici o epifanie și acesta este și motivul pentru care Boboteaza mai este cunoscută și cu numele de epifanie.

[69]Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre facerea omului*, 30, 1,1.

- raționalitatea
- deducția

omului care îi spune acest lucru. Iată de ce este bine să ne dăm seama că trebuie să fim unii care să ajungem să nu ne:

- cramponăm
- și împiedicăm

în credința noastră în Sfânta Treime din pricina cosmosului.[70]

"Şi ce îl face pe Pământul cel de jos să fie temelia întregului, şi ce îl ţine statornic în locul său? Ce anume îi supraveghează tendinţa de cădere? Dacă cineva ne-ar întreba despre acestea şi cele asemenea lor, va fi cineva atât de îndrăzneţ ca să făgăduiască vreo explicaţie de acest fel? Nu! Ci singurul răspuns ce poate fi dat de către oameni de bun simţ este acesta: că numai Cel care a făcut toate cele cu înţelepciune poate să dea răspuns despre creaţia Sa. Iar noi„cu credinţă socotim să se fi întemeiat veacurile, cu graiul lui Dumnezeu," (Evrei XI,3)cum a spus Apostolul."[71]

Afirmația de mai sus a Sfântului Vasile cel Mare este una care ne spune că trebuie să fim cât se poate de conștienți că Sfânta Treime este prezentă nevăzut și invizibil în acest cosmos pe care după cum putem să ne dăm seama ajunge să îl:

- mențină în ființă,
- să îl protejeze,
- să îl guverneze
- și să îl pronieze.

Este evident că trebuie să fim unii care să ne dăm seama că trebuie să vedem cosmosul ca un mediu prin care Sfânta Treime ajunge să își manifeste prezența. Sfânta Treime nu a creat acest cosmos ca fiind suficient prin sine ci la fel de bine ea îl umple cu prezența ei sfințitoare.[72]

Se spune că un misionar a făcut o călătorie în India pentru a predica pe Hristos.

- Și ești gata de călătorie? L-a întrebat soția.
- Da.
- Nu crezi că India este puțin cam departe?
- Este.
- Și crezi că vei reuși?
- Cu Hristos înainte da.
- Bine.
- Fac asta pentru Hristos.
- Știu dragul meu.
- Îți spun la revedere.
- Drum bun.
- Mulțumesc.

Misionarul a plecat în India. Acolo a predicat la mai multă lume pe Hristos. Unii indieni au crezut în Hristos în timp ce alții nu. Vestea despre acest misionar a ajuns și la un brahman indian.

- Și ziceți că a venit în părțile noastre un misionar creștin?
- Da.
- Și ce predică?
- Pe Unul numit Iisus Hristos.
- Știu de Iisus.
- Și atunci de ce mai întrebați?
- Ca să știu ce fel de gândire are.
- Are mai multe idei eretice.
- Cum ar fi?
- Că Dumnezeu este nevăzut.
- Da?
- Da.

---

[70]David Marian, *Creația omului și starea paradisiacă* (Brăila, 2014).
[71]Sfântul Vasile cel Mare, *Contra lui Eunomiu* (Editura Crigarux, 2008).
[72]Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron* (București, 2004).

- Destul de ciudat.
- Așa este.
- Poate cineva ar trebuii să îi dea o lecție acestui misionar creștin.
- Ce lecție?
- Să îl aducă cu picioarele pe pământ.
- De ce?
- Unde ai auzit tu că trebuie să crezi într-un Dumnezeu nevăzut?
- Asta așa este.
- Păi vedeți că am dreptate.
- Și cine să îi dea lecția?
- Eu.
- De ce?
- Nu sunt eu un brahman?
- Ba da.
- Păi vedeți.
- Bine.
- Ceea ce trebuie să faceți voi este să mergeți la acest misionar creștin și să îi spuneți că un brahman vrea să îl vadă.
- Așa vom face.
Adepții brahmanului s-au dus la misionar.
- Domnule, putem să vorbim cu dumneavoastră?
- Da.
- Noi suntem dintr-un așram.
- Așa și?
- Brahmanul nostru ar vrea să vă vorbească.
- De ce? Vrea să se convertească la creștinism?
- Nu, nu asta.
- Dar ce?
- Vrea să vă demonstreze să creștinismul nu este adevărat.
- Nu știu ce să spun.
- Cum credeți.
Misionarul creștin a stat puțin pe gânduri după care a spus:
- Bine accept.
A venit și ziua în care misionarul s-a întâlnit cu brahmanul.
- Bine ai venit, a început brahmanul.
- Bine te-am găsit.
- Și cum îți place India?
- Este o țară frumoasă.
- Mă bucur că îți place.
- Da. Păcat că lumea nu crede în Hristos în India.
- Nu avem cum să credem în Hristos.
- De ce?
- Hristos a propovăduit un Dumnezeu nevăzut.
- Așa și?
- Cum să crezi într-un Dumnezeu nevăzut?
- Dar Brahman al vostru este văzut?
- Cum să nu.
- Cine la văzut?
- Brahma este tot ceea ce există: stele, cosmos, plante și oameni.
- Deci tu crezi numai în ceea ce vezi?
- Da, cum să nu.
Misionarul atunci i-a arătat atunci o mașină de făcut electricitate.
- Ce vezi aici?

- Câteva roţi, sârme şi alte metale.
- Altceva nimic?
- Nu.
- Atunci apucă de aceste două sârme.

Brahmanul a prins cele două sârme. Misionarul a apăsat pe un buton şi de-o dată brahmanul s-a simţit străbătut de un curent care i-a străbătut tot corpul.

- Ei acum ce zici?
- Eşti nebun? M-ai curentat!
- Şi ai văzut curentul?
- Nu, nu l-am văzut.
- Acum îţi dai seama că se poate crede într-un Dumnezeu nevăzut?
- Da. Îmi dau seama a spus brahmanul resemnat.

Avem aici o întâmplare care ne spune că la fel cu electricitatea nu poate să fie văzută ci numai simţită la fel de bine nici Sfânta Treime nu se vede dar se poate deduce prezenţa Ei.[73]

Este bine să ştim că sfinţii părinţi ai creştinismului ortodox nu au fost departe de a fi departe de preocupările ştiinţifice ale omului vremurilor lor. Aceasta fiindcă ei au fost unii care au fost în pas cu ştiinţa vremii lor. La fel de bine trebuie să fie şi teologii creştini ortodocşi din timpurile noastre. Aceasta fiindcă este bine să ştim că suntem unii care ajungem să ne dăm seama de înţelesul şi rostul creaţiei Sfintei Treimi. Sfântul Grigorie de Nyssa a fost o astfel de persoană care trebuie să ştim că a ajuns să cunoască foarte bine cosmologia timpului său. Iată ce spunea el în sens cosmologic: „întrucât cerul cuprinde totul la sânul său, fiind nemărginit şi adunat în sineşi că pământul şi împrejurimea lui pluteşte în mijloc şi că toate corpurile se rotesc în jurul unui punct stabil şi solid, atunci trebuie neapărat ca elementele care se află deasupra pământului să se afle şi dedesubtul lui, căci una şi aceeaşi substanţă dă roată masei globului pământesc."[74]

Este evident că sfinţii părinţi ai creştinismului ortodox au avut o viziune:

- teocentrică
- şi treimică

asupra cosmosului. Această viziune ei au ajuns să ne-o împartă şi nouă prin diferitele lor scrieri şi învăţături. Au fost sfinţii creştin ortodocşi cei care au pus bazele a ceea ce cunoaştem în zilele noastre drept cosmologia creştin ortodoxă. Este această cosmologie care este opusă evoluţionismului care încă mai bântuite lumea în zilele noastre. Iată de ce trebuie să ştim că cosmosul este:

- complex,
- imens,
- mare
- şi impunător

dar în acelaşi timp el este creaţia Sfintei Treimi. Că mai mulţi sfinţi părinţi au fost cât se poate de familiari cu astronomia ne-a spune un citat din Sfântul Grigorie de Nyssa: „...întrucât [luna] se mişcă mai repede în spaţiul său de mişcare, ea străbate de douăsprezece ori orbita sa până când soarele a parcurs o singură dată drumul său. Şi iată de ce luna nu este totdeauna luminată în întregime: din pricina desei învârtiri pe cercul său, ea nu rămâne tot timpul faţă în faţă cu soarele, căci acesta face înconjurul drumului său într-un timp mai lung... Şi aşa cum, când soarele străluceşte deasupra pământului, umbra se întoarce pe partea de dedesubt, fiindcă forma sferică face ca razele aruncate de soare să nu poată lumina în acelaşi timp pretutindeni, ci orice parte a pământului ar lumina soarele, îndreptat către un punct mijlociu de pe glob, pe punctul diametral opusă va fi întuneric, tot aşa o dată cu rotaţia soarelui, întunericul va alerga mereu pe partea opusă razei perpendiculare, aşa că deopotrivă spaţiul cuprins deasupra sau dedesubtul pământului, devine când luminos, când întunecat."[75]

Au fost sfinţii părinţi cei care şi-au dat seama că trebuie să ştie ce îi preocupă pe astronomii timpului său fiindcă numai aşa vor ajunge:

- să înţeleagă,
- să cuprindă,
- să pătrundă

---

[73]Constantin Galeriu, *Vocaţia pascală a creaţiei* (Bucureşti, 2019).
[74]Sfântul Grigorie de Nyssa,*Despre suflet şi înviere*(Bucureşti, 2020).
[75]Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre suflet şi înviere*(Bucureşti, 2020).

- şi să asimileze
tainele cosmosului. Nu trebuie să înțelegem că sfinții părinți creştin ortodocşi nu au fost cumva astronomi de profesie ci mai mult că ei au fost interesați de marile postulate ale astronomiei.

Astronomia din zilele noastre este o ştiință în plină expansiune. Sunt trimişi mai mulți sateliți în spațiul cosmic pentru a putea să analizeze mai mult modul în care spațiul cosmic există. Ceea ce se poate vedea este că cosmosul este:

- organizat,
- rânduit,
- ordonat,
- şi bine întocmit.

Toate aceste lucruri sunt unele care ne dus în spre două lucruri:

1. Existența Sfintei Treimi care a adus din neființă la ființă cosmosul
2. Şi faptul că acest cosmos este proniat pentru a rămâne în existență de Sfânta Treime.

Este evident prin urmare că avem un cosmos frumos şi bine organizat care ne spune că poate deține în el prezența Sfintei Treimi.

Sunt mulți care cred două lucruri opuse unul altuia:

1. Din moment ce cosmosul este fără viață el nu poate avea prezența Sfintei Treimi
2. Şi din moment ce Sfânta Treime este prezentă nevăzut pe pământ, Ea nu mai poate să fie prezentă şi în cosmos.

Aceste lucruri sunt false. La fel cum Sfânta Treime este prezentă în cosmos la fel de bine Ea este prezentă şi pe pământ. Sfântul Grigorie de Nyssa a fost un sfânt părinte care a susținut că se poate deduce că Sfânta Treime este prezentă în cosmos din cauza mişcării corpurilor cereşti. Aceste corpuri cereşti nu s-ar putea mişca prin sine fiindcă nu au viață. Prin urmare mişcarea corpurilor cereşti este una care presupune existența Sfintei Treimi în spațul cosmic.

„Dar, fiindcă ei pretind că ştiu toate cele, să ne spună mai întâi despre cele mai simple;ce cred ei despre corpul cerului, despre motorul care le mână pe stele în mersul lor veşnic, sau de sfera în care se mişcă; căci oricât de departe s-ar întinde speculația, când ajunge la cele nesigure şi de neînțeles trebuie să se oprească. Căci deşi oricine spune că vreun alt corp,asemenea (acelui corp din ceruri), care se potriveşte în forma sa circulară, îi calculează repeziciunea, astfel încât rotindu-se mereu în crugul său, se roteşte ca şi acela, fiind oprit de o forță care îl împiedică de a zbura tangențial, deci cum poate el pretinde că aceste corpuri vor rămânea neatinse de frecarea lor constantă unul cu celălalt? Şi iarăşi, cum este produsă mişcarea în cazul a două corpuri aşijderea supuse, când unul rămâne nemişcat (căci corpul din interior, am crede, fiind ținut ca într-o menghină de nemişcarea a ceea ce-l cuprinde, nu are putința de a se mişca); şi ce este ceea ce păstrează corpul înconjurător în statornicia sa, astfel încât să rămână nezdruncinat şi neatins de mişcarea celuia pe care îl cuprinde?”[76]

Prin urmare este evident că se poate spune că pentru a funcționa aceste mare cosmos are nevoie de un “motor” care:

- să îl pună în mişcare,
- să îl alimenteze,
- şi să îl mențină în funcțiune.

Ei bine acel motor al cosmosului trebuie să ştim că este Sfânta Treime.

Am intitulat acest capitol atotprezența Sfintei Treimi în cosmos aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai mulți oameni de ştiință şi astronomi care nu mai cred că Sfânta Treime este prezentă în cosmos. Aceasta fiindcă aceşti oameni de ştiință sunt mai mult atei care susțin că poate să fie crezut numai ceea ce este văzut. Din moment ce Sfânta Treime este nevăzută în cosmos trebuie să ştim că nu se mai poate crede în prezența Ei în cosmos. Nimic mai eronat decât această opinie. Aceasta fiindcă Sfânta Treime nu poate să fie văzută nici pe pământ dar totuşi poate să fie simțită. Cum este simțită Sfânta Treime pe pământ? Prin:

- viață,
- mişcare,
- conservare,
- dinamica organismelor vii
- sau pronia asupra omului.

---

[76]Sfântul Vasile cel Mare, *Contra lui Eunomiu* (Editura Crigarux, 2008).

La fel de bine au fost sfinții cei care au ajuns să aibă o experiență supranaturală a Sfintei Treimi.[77]

Este evident că trebuie să ne dăm seama că Sfânta Treime de exemplu este prezentă în mod nevăzut în biserică. Acest lucru ne-a fost spus de Domnul Iisus Hristos când a spus: "acolo unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu" (Matei 18, 20). Faptul că mișcarea din lume și din cosmos vine de la Sfânta treime ne-o spune și Sfântul Grigorie Palama: „ci precum pământul după a lui fire stă şi apa, când ia deci întoarcerea cea de jos? Întru acest chip şi cerul întru a lui fire totdeauna se mişcă şi mişcându-se înconjoară, ţinând locul cel de sus."[78]

Este evident din textul de mai sus că Sfânta Treime este cea care a creat forța gravitațională a cosmosului și tot ea o menține în mișcare. Trebuie să vedem acest lucru ca fiind unul care ajunge să ne ducă cu mintea și cu gândul la Sfânta Treime. Sunt mai multe:

- forțe
- și mișcări

în cosmos care pur și simplu nu au o explicație prin sine. Cum se face de exemplu că toate cele 9 planete ale sistemului solar se mișcă și își urmează cursul lor pe orbită? În sine un obiect care nu este mișcat de cineva se oprește din mișcare. Cum se face că planetele cu toate se mișcă în mod nevăzut. Iată că acest lucru ne spune despre prezența Sfintei Treimi în cosmos. Este Sfânta Treime cea care face ca acest cosmos să ajungă să fie unul care să fie în mișcare și să își urmeze cursul lui firesc. Cei mai mulți dintre noi nu vedem acest lucru fiindcă suntem mult prea obișnuiți cu cosmosul și mișcările lui. Iată ce spunea Sfântul Grigorie de Nyssa în acest sens: "mişcarea nu trebuie înţeleasă numai ca mutare dintr-un anumit loc, ci şi sub formă de creştere şi de alterare. În sinea ei firea e neschimbabilă în mişcarea ei şi nu poate produce alterare sau nimicire. În înţelepciunea Sa, Dumnezeu a dăruit neschimbabilitate celor în continuă mişcare şi transformare celor imobile. Şi în spirit de înţeleaptă prevedere El a găsit bine să introducă o astfel de orânduială încât din invariabilitatea şi neschimbabilitatea care ies în evidenţă uneori la câte o făptură şi care sunt însuşiri ale firii dumnezeieşti să nu se poată deduce că, creatura ar putea fi luată drept Dumnezeu. Tocmai din acest motiv are pământul însuşirile corpurilor solide, ceea ce nu înseamnă că n-ar suferi şi el unele schimbări, pe câtă vreme cerul deşi nu-i supus nici unei schimbări n-are nicicum însuşiri de soliditate şi aceasta pentru că Dumnezeu a voit ca, prin această unire a ceea ce-i schimbător cu ceea ce-i statornic şi ceea ce-i mişcător cu firea celor invariabile, echilibrându-se aşadar întreolaltă prin schimbul reciproc de însuşiri, cerul să nu dea nici de departe impresia că am avea de a face cu vreo divinitate. Căci, după cum s-a spus, nici una din cele două însuşiri, nestatornicia şi schimbabilitatea, nu se poate atribui Fiinţei dumnezeieşti."[79]

Este evident Sfântul Grigorie de Nyssa nu a fost deloc străin de probleme de fizică și astronomie. Nici noi creștinii ortodocși de azi nu putem să fim străini de aceste probleme. Cosmosul trebuie să știm că deși nu are viață în el are:

- mișcare,
- dinamică,
- ordine,
- organizare
- și o structură

bine pusă la punct.

Este de la sine înțeles că trebuie să existe o prezență dumnezeiască în acest cosmos care să mențină tot ceea ce există în:

- în ființă
- și în mișcare.

Se poate spune că una dintre trăsăturile fundamentale ale cosmosului este mișcarea.

Se mișcă:

- stelele pe orbită,
- meteoriții și asteroizii prin spațiul cosmic,
- cometele prin curburile lor
- sau galaxiile pe orbita lor galactică.

---

[77]Eirini Artemi, *Învățătura despre Sfânta Treime a Sfântului Isidor Pleusiotul* (Iași, 2018).
[78]Sfântul Grigorie Palama, 150 de capete firești, teologhicești, năravnice și practice (Filocalia volumul 17).
[79]Sfântul Grigorie de Nyssa,*Despre facerea Omului* PSB 30 (București, 1998).

Ei bine cum ar putea să existe aceste mişcări ale acestor corpuri din spaţiul cosmic dacă nu ar fi o prezenţă dumnezeiască să le îndrume şi să le ţină pe cursul lor? Acea prezenţă dumnezeiască este Sfânta Treime. Este Sfânta Treime care rămâne:

- taina,
- şi misterul

acestui cosmos care ne este inaccesibil numai parţial.[80]

Ceea ce susţin sfinţii părinţi despre Sfânta Treime este că Ea este concomitent o fiinţă:

- transcendentă
- şi imanentă.

Aceasta fiindcă deşi Sfânta Treime este centrul cosmosului la fel de bine ea este nevăzută în cosmos cu ochii umani. Faptul că Sfânta Treime este nevăzută cu ochii în cosmos ne spune că ea este:

- transcendentă,
- mai presus
- şi dincolo de cosmos.

Faptul că existenţa Sfintei Treimi poate să fie dedusă din existenţa cosmosului şi din faptul că cosmosul este în mişcare ne spune despre caracterul imanent al Sfintei Treimi. Biblia nu are nici îndoială în acest sens când ne spune că cosmosul a fost creat de Sfânta Treime. Sfântul Grigorie Palama era cât se poate de concludent în omiliile sale în acest sens: „şi pământului celui nemişcat i-a rânduit împrejur, ca unui centru, un cerc foarte sus aşezat, şi în chip iscusit foarte a legat cerul cel în veşnică mişcare prin cele ce se află la mijloc,pentru ca lumea să rămână şi statornică, şi mişcătoare; căci corpurile în veşnică şi repede mişcare sunt aşezat în cerc, iar ceea ce este nemişcat a primit în mod necesar locul din mijloc,având drept contra greutate pentru mişcarea sa nemişcarea, ca să nu se mişte din loc, în felul unui cilindru, sfera universului."[81] Din ceea ce ne spune Sfântul Grigorie Palama el vorbeşte de o formă sferică a cosmosului. Ei bine trebuie să ştim că forma ultimă a cosmosului este încă un subiect destul de mult dezbătut în lumea ştiinţifică. Ceea ce trebuie să ştim este că totuşi acest univers este pronia şi guvernat de Sfânta Treime.

Doi prieteni se spune că povesteau despre valoarea muncii.

- Munca să ştii că este extrem de valoroasă.
- De ce?
- Fiindcă ea ne aseamănă cu Sfânta Treime.
- Cum nu ştii?
- Nu.
- Păi nu ai citit Biblia?
- Ba da.
- Şi nu se spune acolo că Dumnezeu a muncit 7 zile când a făcut lumea?
- Ba da.
- Ei vezi?
- Ce să văd?
- Că munca îl face pe om să se asemenea cu Sfânta Treime.
- Nu ştiu ce să zic.
- Uite ca să înţelegi mai bine îţi voi povestii o întâmplare de la noi din România.
- Te ascult.
- Se spune că un şofer mergea pe drum cu maşina spre Sibiu.
- Sibiu? Frumos oraş.
- Aşa este. Ei bine când mai avea 10 kilometrii de Sibiu maşina a făcut o pană de roată.
- Se întâmplă.
- Aşa este.
- Şi avea roată de schimb?
- Nu.
- Şi ce a făcut?
- A văzut pe şosea trecea un om cu un car cu fân.
- Bună ziua, a început şoferul.

[80]Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime* (Bucureşti, 1994).
[81]A se vedea Omiliile Sfântului Grigorie Palama.

- Bună ziua.
- Frumoasă zi.
- Da, frumoasă.
- Aş vrea să vă întreb ceva.
- Ce?
- Unde mergeți.
- La Sibiu.
- La Sibiu?
- Da la Sibiu la târg.
- Pentru ce?
- Să vând acest fân.
Omul s-a oprit cu carul cu fân:
- De ce întrebați?
- Fiindcă am nevoie de ajutor.
- Ce ajutor?
- Am făcut pană cu maşina.
- Văd şi eu.
- Nu m-ați putea remorca și pe mine de car?
- Nu am cum.
- De ce?
- Am mult fân în el.
- Vă cumpăr eu fânul.
- Să îl cumperi tu?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă îl cumpăr eu.
- Apăi acest fân costă bani.
- Cât costă?
- 500 de lei.
- Uite aici banii.
Omul cu fânul nu s-a grăbit să ia banii. El a continuat.
- Şi ce faci cu el?
- De ce vrei să știi?
- Fiindcă este fânul meu.
- Este simplu ce fac cu el.
- Ce?
- În descărcăm aici pe marginea şoselei.
- De ce?
- Ca să pot remorca maşina mea de carul tău.
- Dumneata ai vite?
- Nu am.
- Şi vrei să laşi fânul aici pe marginea drumului?
- Da.
- Să putrezească?
- Da.
- Dar nu este păcat?
- De ce să fie păcat?
- Este un fân muncit: l-am cosit, l-am uscat, l-am încărcat.
- Uite cum este: la târg nu mergi să îl vinzi?
- Ba da.
- Eu te scutesc de o parte din drum. Mi-l dai mie.
- Uite cum este: la târg îl cumpără cine are nevoie. Îl foloseşte, nu îl aruncă.
- Dar ce îți pasă la matale de asta?
- Îmi pasă.

- Dar tu primeşti banii oricum.
- Îmi pasă de fânul meu fiindcă l-am muncit.
- Omule dar ți-l plătesc.
- Nu contează. Acesta este un fân muncit.

Omul cu fânul a dat bine calului său și a mers mai departe.
- Interesant, a spus prietenul care asculta.
- Da. Morala este că omul care a muncit pentru un lucru se leagă cumva sentimental de ceea ce a muncit.
- Asta aşa este.
- Vezi cum de ce îți spuneam de valoarea muncii?
- Da. Acum înțeleg.

Avem aici o povestire care ne spune despre valoarea muncii. Ei bine trebuie să ştim că Sfânta Treime a muncit (în sens antropomorfic) pentru acest cosmos. Chiar dacă noi nu ajungem să vedem valoarea cosmosului ei bine trebuie să ştim că el valorează mult pentru Sfânta Treime.[82]

Este bine să știm că pentru noi oamenii cosmosul de multe ori:
- nu contează,
- nu este important,
- nu are nici o semnificație,
- și nici nu ne interesează mult.

Ei bine nu acelaşi lucru este valabil pentru Sfânta Treime. Fiindcă este una care a adus din neființă la ființă cosmosul trebuie să știm că ele este o:
- o operă
- și o capodoperă

sacră a Sfintei Treimi.

A fost voința Sfintei Treimi cea care a adus cosmosul în ființă și este tot Sfânta Treime cea care menține acest cosmos în viață. Sfântul Vasile cel Mare a fost cât se poate de concludent în Hexaimeronul său în acest sens: "Cum se face că, deşi amândouă, şi cerul şi pământul, au fost făcute având aceeaşi cinste, cerul a fost făcut desăvârşit, iar pământul este încă nedesăvârşit şi neterminat ? Sau, pe scurt, care era partea «netocmită» a pământului şi pentru care pricină pământul era «nevăzut» ? Tocmirea desăvârşită a pământului o alcătuieşte belşugul din el: odrăslirea a tot felul de plante, creşterea pomilor înalţi, roditori şi neroditori, culorile frumoase şi mirosurile plăcute ale florilor şi toate câte, puţin mai în urmă, răsărind din pământ la porunca lui Dumnezeu, vor împodobi pământul care le-a dat naştere. Aşadar, pentru că nimic din acestea nu era pe pământ, pe bună dreptate Scriptura a numit pământul «netocmit». Acelaşi lucru îl putem spune şi despre cer. Nici el nu era încă terminat, şi nici nu-şi primise podoaba lui; nu era luminat nici de lună, nici de soare, şi nici încununat cu cetele de stele. încă nu se făcuseră acestea. Deci n-ai păcătui faţă de adevăr dacă ai spune că şi cerul era «netocmit».”[83]

CAPITOLUL 5

COSMOSUL CA EXPRESIE A ATOTPUTERNICIEI SFINTEI TREIMI

Se poate vedea din natură și chiar și de la om că sunt mai multe animale care au putere. Are putere un iepure. Puterea unui iepure este mai mică decât puterea unui lup. Puterea unui lup este mai mică decât puterea unui tigru. Puterea unui tigru este mai mică decât puterea unui leu și enumerarea ar putea continua. La fel de bine se poate spune că și omul are o oarecare putere. Ei bine când vorbim de ființe cu viață trebuie să știm că puterea este:
- limitată,
- relativă,
- scăzută,
- proporționată
- și mai mică.

Ei bine când vorbim despre Sfânta Treime se poate spune că se poate vorbii de:
- puterea absolută
- sau de atotputernicie.

[82]Florin Mihăescu, *Cosmosul în tradiția creștină* (Editura Heruvim, 2013).
[83]Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron* (Bucureşti, 2004).

Sunt mulți care nu pot să își imagineze ce este atotputernicia. Este bine să ştim că atotputernicia este un lucru care este dincolo de posibilitățile omului. Atotputernicia este un atribut propriu al Sfintei Treimi. Prin urmare teologia creştin ortodoxă ne spune că Sfânta Treime este atotputernică. Totuşi, a fost demonstrează această atotputernicie a Sfintei Treimi? Răspunsul este da. Cosmosul este cea mai concludentă expresie a atotputerniciei Sfintei Treimi.

1. Planete imense,
2. Sori cu multă lumină,
3. Galaxii cu miliarde de planete,
4. Găuri negre cu antimaterie
5. Sau spațiu imens intergalactic

cu toate sunt demonstrații ale atotputerniciei Sfintei Treimi.[84]

Ei bine trebuie să știm că deși Sfânta Treime este atotputernică nu trebuie să înțelegem că acest lucru este singurul atribut al Sfintei Treimi. Care mai sunt alte atribute ale Sfintei Treimi:

1. Sfânta Treime este infinită,
2. Sfânta Treime este veşnică,
3. Sfânta Treime are o esență nedivizată,
4. Sfânta Treime este simplă,
5. Sfânta Treime este imuabilă,
6. Sfânta Treime este iubire
7. şi Sfânta Treime este atotprezentă sau omniprezentă.

Sfântul Ambrozie al Milanului a fost cât se poate de expresiv în acest sens: "meşterul-zidar creează întâi temelia, iar după ce s-a pus temelia alcătuieşte feluritele părți ale clădirii una după alta, iar apoi le adaugă şi podoabele… De ce nu a dat Dumnezeu [...] stihiilor podoabele potrivite o dată cu ivirea lor, ca şi cum El, în clipa facerii, nu ar fi fost în stare să facă îndată ca cerul să sclipească țintuit cu stele, iar pământul să se îmbrace în flori şi roade ? Putea prea bine să se fi întâmplat aşa. Totuşi, Scriptura arată că lucrurile au fost mai întâi zidite, şi abia pe urmă au fost rânduite; altfel ar trebui să presupunem că ele nu au fost de fapt create, şi că nu au avut început, întocmai ca şi cum firea lucrurilor ar fi fost născută de la început, neapărând a fi ceva adăugat pe urmă."

Ceea ce poate vedea omul din cosmos nu este însă numai atotputernicia Sfintei Treimi ci la fel de bine se mai poate vedea:

- frumusețe,
- ordine,
- armonie,
- măreție,
- majestate
- şi proporționalitate.

Sunt rare cazurile de oameni care nu iubesc cerul înstelat. Cerul înstelat este un fel de spectacol zilnic pe care îl vedem al atotputerniciei Sfintei Treimi.[85]

Este bine să ştim că deși este atotputernică Sfânta Treime este smerită. Aceasta este și unul dintre motivele pentru care noi trebuie:

- să deducem,
- să înțelegem
- și să asimilăm

gândirii noastre atotputernicia Sfintei Treimi. Ştim că Sfânta Treime s-a smerit pe Sine prin Domnul Iisus Hristos. Sfântul Pavel a fost cât se poate de concludent în acest sens: "gândul acesta să fie în voi care era şi în Hristos Iisus, Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu,Ci S-a deşertat

[84]De fapt toată puterea din lume ne spune că trebuie să există o sursă a puterii. Puterea nu poate să existe prin sine și ea trebuie să aibă un fel de sursă supremă. Ei bine această:
- sursă,
- origine,
- început,
- şi izvor

Al puterii din lume trebuie să ştim că este Sfânta Treime. Este Sfânta Treime care este atotputernică şi nu există ceva dincolo d puterile Sale.

[85]Edgar Krau, *Cosmosul şi destinul omului* (Editura Limes, 2007).

pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, şi la înfăţişare aflându-Se ca un om,S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, şi încă moarte pe cruce. Pentru aceea, şi Dumnezeu L-a preaînălţat şi I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume;Ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti şi al celor pământeşti şi al celor de dedesubt. Şi să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl" (Filipeni 2, 5-11).

Prin urmare este bine să știm că în Sfânta Treime avem atât:

- atotputernicie
- cât și smerenie.

Aceste două atribute trebuie să știm că co-există în Sfânta Treime. Aceasta fiindcă Sfânta Treime este o plenitudine de atribute.[86]

Atotputernicia trebuie să știm că este un lucru:

- firesc
- și natural

în Sfânta Treime. Aceasta fiindcă este Sfânta Treime care este sursa la orice putere din această lume. Sunt mai mulți care nu sunt conștienți de care este:

- originea,
- sursa
- și izvorul

puterii din lume. Se cuvine să ne întrebăm:

1. poate soarele să răsară dacă nu ar avea puterea Sfintei Treimi?
2. Poate luna să apară dacă nu are avea puterea Sfintei Treimi?
3. Pot soarele să apară dacă nu ar avea puterea Sfintei Treimi?
4. Ar putea să se mențină în existență acest cosmos dacă nu ar avea puterea Sfintei Treimi?

Din cele de mai sus se poate vedea că Sfânta Treime este una care ajunge să își împărtășească puterea Sa în lumea și cosmosul din jur.[87]

Sfântul Ambrozie al Milanului era cât se poate de concludent în acest sens: "Dumnezeu este făcătorul luminii, iar locul şi pricina întunericului este lumea. Însă bunul Făcător a rostit cuvântul «lumină» ca să poată descoperi lumea, pătrunzând-o cu strălucire, şi astfel s-o facă frumoasă la înfăţişare. Deci dintr-o dată văzduhul s-a făcut strălucitor, iar întunericul s-a dat cu spaimă înapoi de la neobişnuita strălucire. Strălucirea luminii ce a pătruns dintr-o dată întregul univers a copleşit întunericul, scufundându-l parcă în adânc."

Din mai multe texte ale sfinților părinți înțelegem că Sfânta Treime este o făptură de lumină. Cum se face atunci când în loc să vedem lumina Sfintei Treimi pe cer ajungem să vedem numai lumina soarelui și a altor sori din cosmos? Ei bine trebuie să știm că Sfânta Treime este o lumină spirituală cu mult mai puternică decât soarele și sorii din cosmos. Lumina Sfintei Treimi este o lumină duhovnicească. Este această lumină duhovnicească ce este mai presus de lumina fizică și la fel de bine este această lumină fizică ce ajunge să iese din lumina duhovnicească a sfintei Treimi.[88]

Sfântul Efrem Sirul a fost cât se poate de concludent în acest sens: "lumina care a apărut pe pământ era fie ca un nor luminos, fie ca lumina zorilor, ori ca stâlpul ce a luminat norodului iudeu în pustie. Oricum, lumina nu ar fi putut împrăştia întunericul ce învăluia totul, de nu şi-ar fi răspândit pretutindeni fie materia, fie razele, precum soarele la răsărit. Lumina dintru început era răspândită pretutindeni, nefiind închisă într-un singur loc anume; ea împrăştia întunericul fără a avea vreo mişcare; toată mişcarea ei ţinea doar de ivire şi pieire; când ea pierea dintr-o dată, venea domnia nopţii, domnie ce se sfârşea o dată cu ivirea ei. Astfel, lumina a făcut să apară şi cele trei zile următoare… Ea a ajutat la odrăslirea şi răsărirea tuturor celor care urmau a fi scoase de către pământ în ziua a treia; cât despre soare, el a fost aşezat în tăria cerului ca să aducă la împlinire cele care fuseseră făcute să apară mai înainte cu ajutorul luminii dintru început."

Lumina din lume și la fel de bine lumina din cosmos trebuie să știm că este o lumină care a ieșit din:

- atotputernicia,
- voința
- și dorința

[86]Lars Thunberg, *Antropologia teologică a Sfântului Maxim Mărturisitorul. Cosmos și mediator* (Bucureşti, 2005).
[87]Brian Greene, *Universul elegant. Supercorzi, dimensiuni ascunse și căutarea teoriei ultime* (Bucureşti, 2011, ediția 3).
[88]Gheorghe Calciu, *Rugăciune și lumină mistică: eseuri și meditații religioase* (Cluj-Napoca, 1998).

Sfintei Treimi. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că sunt mai multe cosmologii ateiste în zilele noastre care trebuie să ştim că vorbesc de un cosmos care este produsul:

- evoluției,
- întâmplării,
- progresului prin sine
- sau transformării de sine.[89]

Cu privire la separația dintre lumină și întuneric Sfântul Vasile cel Mare spunea cât se poate de frumos: "Și a despărțit Dumnezeu între lumină şi între întunerec. Cu alte cuvinte, Dumnezeu a făcut să nu se amestece lumina cu întunericul, ci să stea separate una de alta. Le-a despărțit şi le-a separat foarte mult una de alta. Și a numit Dumnezeu lumina ziuă şi întunerecul l-a numit noapte. Acum, după ce a fost făcut soarele, este zi când văzduhul e luminat de soare şi când soarele străluceşte în emisfera de deasupra pământului; este noapte când soarele, ascunzându-se, face umbră pământului. Atunci, la început, ziua şi noaptea nu se datorau mişcării soarelui, ci se făcea zi şi urma noapte când se revărsa lumina aceea care a fost făcută la început şi când iarăşi se retrăgea potrivit măsurii rânduite de Dumnezeu." Este evident de aici că lumina care este una dintre trăsăturile cele mai evidente din cosmos a ajuns să fie un lucru creat și susținut de Sfânta Treime. Este Sfânta Treime care a dat lumină ca proprietate a mai multor sori din cosmos. Lumina fizică este un lucru care ajunge să definească la un anumit acest cosmos. Aceasta fiindcă lumina fizică a apărut mai întâi în cosmos. Ei bine trebuie să ştim că din moment ce Dumnezeu este lumina din cosmos ei bine diavolul este întunericul. Nu trebuie să înțelegem că diavolul este întuneric fizic (deși el poate ajunge să fie și întuneric fizic). Scriitorul Elifas Levi spunea cât se poate de bine: "Dumnezeu e atotputernicia care se ascunde, diavolul e neputința vanitoasă care încearcă mereu să iasă la iveală." Este evident din moment ce Sfânta Treime este dincolo de cosmos trebuie să fie o altă dimensiune din moment ce Sfânta Treime transcende acest cosmos.[90]

Se spun că un ucenic discuta cu părintele lui duhovnicesc.

- Părinte nu mai știu ce să mă fac.
- De ce fiul meu?
- Fiindcă în vin în minte gânduri de mândrie.
- Ce gânduri?
- Gânduri care mă fac să mă văd mai bun și mai mare decât semenii mei.
- Nu este bine fiul meu.
- Știu asta părinte.
- Mândria este un păcat de ordine satanică.
- Cum așa?
- Nu știi că diavolul din mândrie a căzut din cer?
- Parcă știu ceva dar vag.
- Da. Diavolul a fost inițial un înger bun, un înger al luminii.
- Da?
- Da.
- Și ce s-a întâmplat?
- Ei bine a voit mult mai mult.
- Cum adică.
- Nu a mai fost mulțumit cu faptul că era unul dintre cei mai mari îngeri ai Sfintei Treimi.
- Dar ce a vrut el?
- A vrut să fie el dumnezeu.
- Adică să i-a locul Sfintei Treimi?
- Da.

---

[89]Nu se poate vorbii de un fel de evoluție din nimic a cosmosului fiindcă trebuie să știm că acest cosmos este unul care nu poate exista prin sine. Ca să existe cosmosul trebuie să aibă:
- o sursă,
- o cauză,
- o rațiune

care să îl aducă din neființă la ființă. Această cauză supremă a cosmosului este Sfânta Treime. Ar fi cea mai mare prostie să ajungem să negăm la fel ca mai mulți savanți din zilele noastre faptul că acest cosmos imens nu are o cauză. Sfânta Treime trebuie să știm că a creat acest cosmos din iubire și tot din iubire în proniază și în ține în ființă.

[90]Francis Bernardeau, *Cosmologie* (EDP Sciences, 2007).

- Și de ce nu a reușit?
- Fiindcă ceea ce voit el este o imposibilitate.
- Cum așa?
- Nu are cum creatul să devină necreat.
- Asta așa este.
- Vezi?
- Și așa a ajuns să cadă?
- Da.
- Așa simplu?
- Nu chiar așa.
- Dar acum?
- Nu a voit să plece din rai până ce nu a declanșat un război.
- Da, războiul din cer. Am auzit din el.
- Exact.
- Și diavolul a pierdut?
- Da. E partea răului a fost diavolul și de partea binelui a fost Sfântul Arhanghel Mihail care i-a condus pe îngeri.
- Tragică această poveste a diavolului.
- Singur că este.
- Bine părinte înțeleg ce mi-ai spus dar nu pot să înțeleg cu funcționează mândria la noi oamenii?
- Nu știu cum să îți răspund.
- Cu vă dă Duhul Sfânt părinte.
- Uite am să te întreb ceva.
- Orice părinte.
- Tu ai auzit de scriitorul Khalil Gibran?
- Nu părinte.
- Este un scriitor din Liban.
- Liban?
- Da.
- Și ce spune el?
- El spune povestea unui vulpoi. Sune că era un vulpoi care s-a trezit de dimineață. Când s-a trezit a putut să vadă umbra lui imensă în umbra soarelui care bătea din spatele lui.
- Nu se poate, și-a spus vulpoiul.
El s-a plimbat puțin în stânga și dreapta.
- Umbra mea este așa de mare, își spunea vulpoiul.
- Știu ce voi face: fiindcă am crescut așa de mare peste noapte azi voi mânca o cămilă.
- Și ce a făcut vulpoiul părinte?
- Toată ziua a alergat după o cămilă.
- Și a prins-o?
- Nu.
- Hahaha. Ce nostim.
- Pe la timpul prânzului se spune că vulpoiul era foarte obosit.
- Cred și eu.
- Ei bine s-a pus să se odihnească. Mai înainte de a se pune să se odihnească a putut să își vadă din nou umbra.
- Și ce a făcut?
- Putut vedea că umbra lui era mult mai mică decât cea de dimineață.
- Normal. Soarele bătea acum de sus.
- Ei bine ce și-a spus vulpoiul?
- Vulpoiul s-a resemnat și a spus:
- Fiindcă sunt mic din nou mă voi mulțumii să mănânc un șoarece.
- Hahahaha.
- Da este amuzant.

- Și care este morala povestirii?
- Nu este adevărat că în momentele de orgoliu ne vedem mari și tari ca vulpoiul în soarele dimineții?
- Ba da.
- Și apoi în când vine miezul zilei ne vedem cum suntem cu adevărat?
- Așa este.
- Scriitorul Gibran vorbeşte de fapt despre smerenie.
- Cum?
- Omul smerit este realist în timp ce omul orgolios crede în umbre.
- Înțeleg.
- De acea este bine ca omul să se judece pe sine în soarele arzător al amiezii, adică atunci când încercările vin peste el și atunci să își dea seama de cine este cu adevărat.
- Așa este părinte. Mulțumesc pentru sfat.
- Să fie de folos fiule.

Întâmplarea de mai sus este una care ni se potriveşte şi nouă: când cerul este cu noi, ni se pare că nu mai este nimic dincolo de noi şi pământul nostru. Când norii dispar putem să vedem că suntem nici şi fără de putere. Și atunci trebuie să căutăm ajutorul Sfintei Treimi.[91]

Totuşi trebuie să ştim că acest cosmos nu este în nici un fel un fel de separație:
- totală,
- finală
- şi deplină

dintre noi și Sfânta Treime. Aceasta fiindcă prin Domnul Iisus Hristos Sfânta Treime a ieșit în întâmpinarea noastră. Sfânta Treime ştim că este mai greu accesibilă pentru atei şi necredincioşi fiindcă ei nu vor să creadă că acest cosmos imens a fost creat de Sfânta Treime. Pentru noi cei credincioşi cosmosul este un mare indiciu al existenței Sfintei Treimi.[92]

Sfântul Efrem Sirul a fost cât se poate de concludent când a spus că acest cosmos este făcut din nimic de Sfânta Treime: "deci, după mărturia Scripturii, cerul, pământul, focul, aerul şi apa au fost făcute din nimic; pe când lumina făcută în Ziua întâi şi toate celelalte lucruri făcute după ea s-au făcut din ceea ce exista mai înainte. Căci ori de câte ori Moise vorbeşte despre ceea ce s-a făcut din nimic foloseşte cuvântul "făcut" (evreieşte: bara): a făcut Dumnezeu cerul şi pământul. Şi, deşi nu se scrie că focul, apa şi aerul au fost făcute, nici nu se spune că ar fi fost alcătuite din ceea ce exista mai înainte. Deci şi acestea sunt din nimic, tot aşa cum cerul şi pământul sunt din nimic. Dar când Dumnezeu începe a face din ceea ce există de mai înainte, Scriptura foloseşte o zicere precum aceasta: Şi a zis Dumnezeu: să se facă lumină, şi celelalte. Iar când se zice: Şi a făcut Dumnezeu chiţii cei mari, se spune înainte: Sa scoată apele vietăţi cu suflete vii. Deci numai cele cinci feluri de zidiri mai sus pomenite au fost făcute din nimic, pe când toate celelalte s-au făcut din cele făcute mai înainte din nimic."

Sfinții părinți prin urmare au fost persoane care au știu că nu se poate face o separație dintre cosmos și atotputernicia Sfintei Treimi. Aceasta fiindcă ele sunt:
- legate,
- conectate,
- unite
- și sintetice.

Este evident că trebuie să fim unii care să înțelegem sensul şi rostul atotputerniciei Sfintei Treimi fiindcă sunt mulți care afirmă acest mare adevăr numai teoretic fără să aibă o aplicabilitate în practică. Ei bine când vedem imensitatea cosmosului ajungem să ne dăm seama că atotputernicia Sfintei Treimi nu este:
- o iluzie,
- o imaginație,
- o ficțiune,
- sau halucinație.

Sfânta Treime a adus acest cosmos vast în existență pentru a ne spune de omnipotența (atotputernicia) Ei. Părintele Steinhardt de la Mănăstirea Rohia din România spunea un lucru de care trebuie să ținem cont:

[91]Alexandre Koyre, *De la lumea închisă la universul infinit* (Bucureşti, 1997).
[92]Alexei Nesteruc, *Universul în comuniune. Către o sinteză neopatristică a teologiei şi ştiinţei* (Editura Curtea Veche, 2009).

“Dumnezeu nu este numai bun, drept, atotputernic etc. E și foarte deștept.” Din această afirmație trebuie să înțelegem că:

- atotputernicia
- și omniscienţa

Sfintei Treimi sunt unele care se văd în acest mare cosmos.

Aceasta fiindcă acest mare cosmos a ajuns să existe așa fiindcă a fost făcut cu multă înțelepciune. Asemenea unui bun arhitect trebuie să știm că și cosmosul a fost făcut cu multă înțelepciune.[93]

Trebuie să fim persoane care să ajungem să ne dăm seama că atotputernicia Sfintei Treimi nu este o simplă poveste dogmatică ci:

- o realitate,
- un adevăr,
- o existență
- și un fapt ce nu poate să fie contestat.[94]

Sfântul Vasile cel Mare spunea cât se poate de concludent: "dar după cum se pare, a fost şi înainte de lumea aceasta ceva care se poate contempla cu mintea noastră, dar n-a fost consemnat de istorie, pentru că acest lucru era nepotrivit celor începători şi încă prunci cu cunoştinţa. Era o stare mai veche decât facerea lumii, potrivită puterilor celor mai presus de lume, o stare mai presus de timp, veşnică, pururea fiitoare; în ea Ziditorul şi Creatorul tuturor a făcut creaturi: lumină duhovnicească, potrivită fericirii celor care-L iubesc pe Domnul, firile raţionale şi nevăzute, şi toată podoaba celor duhovniceşti câte depăşesc mintea noastră, ale căror nume nici nu este cu putinţă să le descoperim. Acestea umplu lumea cea nevăzută.”

Din ceea ce afirmă Sfântul Vasile cel Mare ne putem da seama că există o contemplare naturală a cosmosului ca fiind:

- un rod,
- un produs,
- o creație
- și o facere

a Sfintei Treimi. Este evident că Sfânta Treime este centrul contemplației creştin ortodoxe deși se pleacă în această contemplație de la cosmos.[95]

Este bine să vorbim de acest cosmos ca de un cosmos treimic fiindcă el a fost creat de Sfânta Treime. Acest lucru ne spune că trebuie să existe o dinamică a relațiilor dintre persoanele Sfintei Treimi. Părintele Stăniloae era cât se poate de concludent în acest caz: "infinitatea existentei desăvârşite e infinitatea unui Tată care se dăruieşte unui Fiu, cu bucuria Lui de a Se dărui și a Fiului de a-L primi, dar și cu comunicarea bucuriei unui al Treilea, în stare să cunoască printr-o experiența proprie toată dărnicia Tatălui, însoțită de bucurie, și toata primirea ei, însoțită de bucurie de către Fiul". din afirmația de mai sus se poate vedea că există:

- un tot organic,
- o osmoză,
- o unire
- și o cooperare

a persoanelor Sfintei Treimi. Iată de ce nu trebuie să trecem cu vederea raportul care există dintre Sfânta Treime și cosmos. Acest cosmos după cum am spus nu este produsul neantului și al nimicului sau a evoluției ci produsul a trei persoane într-o singură ființă: Sfânta Treime. Totuși trebuie să știm că Sfânta Treime nu a fost obligată să creeze aceste cosmos. Aceasta fiindcă Ea l-a creat din:

- iubire
- și din libertate.

Sfântul Chiril al Alexandriei era cât se poate de concludent în acest sens: "Acestuia nici un nume nu I se potrivește; conștiința omenească nu-L poate cuprinde, și numirile ce I s-au dat, pornind de la existențele inferioare, Îl desemnează impropriu. Dacă trebuie - totuși - să îndrăznim să ne folosim de cuvinte pentru a vorbi

---

[93]Părintele Stăniloae spunea foarte inspirat: “a fi chip al lui Dumnezeu înseamnă a fi partener de dialog cu Dumnezeu. Iar iubirea lui Dumnezeu nu poate uita pe cel care a intrat o dată în dialog cu El. Astfel se motivează de ce omul a fost făcut spre o existență eternă." prin urmare putem să spunem că acest mare cosmos este un fel de mediu de dialog dintre om și Sfânta Treime. aceasta fiindcă omul ajunge să fie unul care să poată dialoga cu Sfânta Treime. cosmosul prin urmare nu este un spațiu opac ci mai mult un spațiu de dialog.

[94]Remete Gheorghe, *Dogmatica. Manual pentru seminariile teologice* (Alba Iulia, 2000).

[95]Radu Teodorescu, *Contemplația în viața duhovnicească a creștinului ortodox* (Cugir, 2016).

de Dumnezeu, suntem siliți să folosim cuvântul "bun"; numele de "unul" pune în valoare simplitatea naturii Sale și prin această perfecta Sa autonomie. Pentru că Dumnezeu nu are nevoie de ceva, nici de parți, nici de substanță, de puteri sau de lucruri, ci, dimpotrivă, este cauza lor. Iar numirea de "bun" arată ca tot ce e bun provine din El, toate celelalte realități imitând pe cât posibil caracterul propriu al lui Dumnezeu". Din afirmația Sfântului Chiril al Alexandriei putem să ne dăm seama că Sfânta Treime este o ființă:

- suficientă prin Sine,
- fără să fie legată de ceva creat ontologic,
- nelimitată de creație
- și care transcende creația.

Toate aceste lucruri sunt unele care ne spune că trebuie să vedem Sfânta Treime ca fiind una care ar fi putut să existe fără nici o problemă și fără de facerea cosmosului. Totuși din iubire și din dorința de a crea Sfânta Treime a acceptat să facă acest cosms imens.[96]

Sfântul Maxim Mărturisitorul spunea foarte frumos că: "lumea este un spațiu mărginit, iar timpul e mișcarea circumscrisă (mărginită). De aceea, mișcarea în cursul vieții transformă cele aflătoare în lume. Când însă firea va trece cu lucrarea și cugetarea peste spațiu și timp, va afla Providența ca pe o rațiune prin fire simplă și stabilă, ce nu are nici o margine și, de aceea, nici o mișcare. Deci, până ce firea se află în lume în chip temporal, e supusă mișcării transformatoare din pricina stabilității mărginite a lumii și a corupției prin alterare, în cursul timpului. Dar ajunsa în Dumnezeu, ea va avea, datorită monadei naturale a Celui în care a ajuns, o stabilitate pururea în mișcare și o identică mișcare stabilă, săvârșită etern în jurul Aceluiași Unul și Singur".

Din afirmația de mai sus a Sfântului Maxim putem să ne dăm seama că cosmosul nu este un lucru care este incoruptibil. El poate fi incoruptibil numai dacă Sfânta Treime vrea acest lucru. La fel de bine mai trebuie să știm că cosmosul nu este o existență:

- veșnică,
- eternă,
- și fără de final.

După cum cosmosul a avut un început, la fel de bine el va avea și un sfârșit.[97]

Sunt mai mulți care cred că a folosii sintagma de cosmos ca templu al Sfintei Treimi, este mai mult:

- o metaforă,
- o alegorie,
- un simbol
- o formă de stil.

Ei bine trebuie să știm că prezența Sfintei Treimi în cosmos este o realitate după cum prezența ei pe pământ este la fel de bine o realitate. Prin urmare faptul că Sfânta Treime este prezentă în cosmos este un lucru care ne face că vorbim de cosmos ca de un spațiu:

- sacru,
- sfânt,
- sfințit
- și unitar.

Prezența Sfintei treimi ajunge să sfințească tot locul unde există ea. Ei bine trebuie să știm că cosmosul este un loc în care nu există păcat fiindcă nu există om care să păcătuiască în el. Nu greșim dacă spunem că cosmosul este un loc mult mai sacru decât pământul. La fel de bine cosmosul este o expresie a binelui. Iată ce ne spune în acest sens același Sfânta Maxim Mărturisitorul: "fiindcă, precum e propriu luminii să lumineze, tot așa e propriu lui Dumnezeu să facă bine. De aceea, în Lege, care descrie existența și desăvârșirea în timp a celor supuse facerii

---

[96]Faptul că cosmosul este făcut de Sfânta Treime ne spune că el este în cele din urmă unul care are o:
- ontologie,
- o ființă
- și o existență

Ce nu poate să fie separată de Sfânta Treime. Iată de ce nu poate să fie greșit să vorbim despre cosmos ca de un templu al Sfintei Treimi. Am putea să spune că:
- în timp ce raiul este templul Sfintei Treimi de pe lumea de dincolo,
- ei bine cosmosul este templul Sfintei Treimi în această lume.

Aceasta fiindcă mai ales omul este imposibil să ajungă să existente în cosmos însă Sfânta Treime poate exista în cosmos.

[97]J. A. Irwin, *Astrophysics: decoding the cosmos* (Wiley, 2007).

și stricăciunii, se cinstește sâmbăta prin inactivitate. În Evanghelie însă, care introduce studiul celor spirituale, sâmbăta e luminata prin săvârșirea de fapte bune."

Este bine să știm că acest cosmos este o expresie a binelui fiindcă este:

- creat,
- format
- și proniat

de Sfânta Treime.

Este evident că trebuie să vedem lucrurile profund și cât se poate de duhovnicesc. Aceasta fiindcă numai așa vom ajunge să ne dăm seama de raportul dintre:

- Sfânta Treime,
- cosmos
- și om.

Cosmosul prin urmare este un spațiu care este plin de prezența Sfintei Treimi și această prezență ea este cea care îl sacralizează. El nu mai este un simplu spațiu fizic ci are mai multe conotații:

- sacre,
- religioase
- și spirituale.[98]

Cosmosul nu mai este o taină pentru creștinul ortodox fiindcă el știe că este creat de Sfânta Treime și este Sfânta Treime cea care îl menține în existentă. Sfântul Maxim Mărturisitorul spunea cât se poate de inspirat: "începutul oricărei mișcări naturale a celor ce se mișcă este facerea lor. Iar început al facerii lor este Dumnezeu, ca Făcător. Și sfârșit al facerii celor făcute este stabilitatea pe care o produce, după străbaterea tuturor celor mărginite, nemărginirea. În aceasta se oprește toată mișcarea în mod natural, pentru faptul că nu există în ea nici o distanță sau interval, neavând deci unde, cum și spre ce să se miște, întrucât au pe Dumnezeu, care hotărnicește toată mișcarea, ca sfârșit, în calitate de cauză." Este evident prin urmare că trebuie să știm că cosmosul este un lucru care are ca trăsătură a lui mișcarea. Sunt mai mulți savanți și astronomi care ne spun că de fapt tot cosmosul este în mișcare. Ei bine cine este cauza acestei mișcări? După creștinismul ortodox tot ceea ce se mișcă în cosmos o are drept cauză pe Sfânta Treime. Aceasta fiindcă mișcarea presupune o persoană sau un obiect care să o facă. Ei bine putem vedea că există destul de mult mișcare în cosmos. Această mișcare este una care este făcută de Sfânta Treime.[99]

E spune că la o biserică creștin ortodoxă a venit odată un ateu.

- Uite mă și la el, a spus o credincioasă.
- Ce este cu el?
- Nu știi cine este?
- Nu.
- Se poate așa ceva?
- Hai spune-mi cine este.
- Este un ateu.
- Ateu?
- Da.
- Păi ce caută la biserică?
- Nu știu.
- Nu poate să fie ateu dacă a venit la biserică.
- Greșit.
- De ce?
- Nu știi un lucru important despre el.
- Ce?
- Nu este botezat.
- Nu este botezat?
- Da.
- Vai nu pot să cred.
- Ba să crezi.

[98]Heldge Kragh, *Conceptions of Cosmos: From Myths to the Accelerating Universe: A History of Cosmology* (Oxford, 2007).
[99]Mario Livio, *The accelerating universe: infinite expansion, the cosmological constant, and the beauty of the cosmos* (Wiley, 2000).

- Hai să vedem ce vrea.
- Bine.
Ateu s-a îndreptat şi el spre credincioase.
- Bună ziua, a spus el.
- Bună ziua.
- Am să vă întreb şi eu ceva.
- Ce?
- Părintele este aici?
- Da.
- Vai dar ce mă bucur.
- Dar ce aveți cu el?
- Am o problemă mai personală.
- Dumneavoastră?
- Da.
- Ciudat.
- Știu că este ciudat.
- Deci vreți să vorbiți cu părintele?
- Da. Privat.
- Părintele este în casa parohială.
- Casa parohială?
- Da.
- Și unde este casa parohială?
- Uitați acolo, a spus femeia.
- Vă mulțumesc mult.
- Pentru nimic.
Ateu s-a dus la casa părintelui. Când a intrat părintele vorbea cu o enoriaşă.
- Bună ziua părinte.
- Bună ziua.
- Părinte pot să vorbesc cu tine?
- Cum să nu.
- Mă bucur.
- Dar acum trebuie să aştepți puțin fiule.
- De ce?
- Am de vorbit cu această creştină. Luați acest scaun și ședeți până termin de vorbit cu ea.
- Vă mulțumesc mult părinte.
- Pentru nimic fiul meu.
Părintele a terminat de vorbit cu enoriaşa după care s-a dus la ateu.
- Și cu ce îți pot fi de folos fiul meu?
- Părinte am mai multe nelămuriri.
- Cu privire ce?
- Cu privire la învierea lui Iisus.
- Înțeleg.
- De unde ştim că Iisus a înviat?
- De la sfinții apostoli.
- Cum aşa?
- Iisus s-a arătat lor și de la ei ştim că a înviat.
- Dar dacă a fost o iluzie?
- Nu are cum să fie o iluzie fiindcă Sfântul Toma l-a atins cu degetele pe Iisus.
- Dar părinte de moartea clinică ați auzit?
- Da.
- Dacă Iisus a fost în moarte clinică?
- Noul Testament ar fi menționat dacă Iisus ar fi fost în moarte clinică.
- De ce credeți că Noul Testament nu se poate înşela?

- Fiindcă este cuvântul lui Dumnezeu.
- Și ce este cuvântul lui Dumnezeu?
- Tot ceea ce Dumnezeu a vorbit cu oamenii.
- Înțeleg.
- Mai aveți vreo nelămurire?
- Nu, nu.
- Mă bucur.

Ateu a stat puțin pe gânduri după care a spus:

- Părinte să știți că aș vrea să mă botez.
- Da?
- Da.
- Cum așa.
- Uite acum m-am decis să mă botez.
- Te-a convins discuția mea cu tine?
- Nu în nici un caz.
- Păi și atunci de te-ai schimbat și vrei să te botezi?
- Ce m-a convins să mă botez a fost căldura gestului de a îmi da un scaun pe care să aștept ca să nu obosesc.

Se spune că deși preotul s-a mirat dar s-a bucurat de convertirea ateului.

Avem aici o întâmplare care ne spune că de mult forța gesturilor mici este mai mare decât marile cuvinte.[100]

Atotputernicia Sfintei Treimi este adevărat că poate să fie una care poate:

- intimida,
- înfricoșa,
- sau chiar speria

pe om.

Totuși ceea ce trebuie să știm este că trebuie să fim unii care să ne dăm seama că de multe ori nu trebuie să contemplăm cosmosul în întregimea lui pentru a ajunge la sursa Lui și a crede în Sfânta Treime. Aceasta fiindcă este evident că credința în Sfânta Treime este mai importantă pentru noi decât a ajunge să explorăm tot acest cosmos imens. Prin urmare de multe ori sunt oameni care sunt:

- mișcați
- și emoționați

de unele lucruri mai mici ale cosmosului:

- lumina generoasă a soarelui,
- licăritul unei stele noaptea,
- lumina blândă a lunii
- sau frumusețea Căii Lactee

care poate să fie văzută pe cer uneori. Toate aceste lucruri sunt mici dar ele ne pot sensibiliza și ne pot duce spre Sfânta Treime.[101]

CAPITOLUL 6

PLANETA PĂMÂNT CA PLANETĂ BINECUVÂNTATĂ DE SFÂNTA TREIME

Trăim într-o lume liberă în care trebuie să știm că omul este liber:

- să exprime,
- să se manifeste
- și acționeze.

Așa se face că auzim în zilele noastre din ce în ce mai multe opinii care susțin că există extretereștri. Ei bine chiar și la buletinele de știri au fost date mai multe informații cum că unii piloți militari în timp ce zburau cu avioanele lor au putut să vadă pe radarele lor obiecte neidentificate care se mișcau cu viteză uimitoare și ieșită din comun. Aceste fenomene au ajuns să se numească în literatura ocultă: OZN-uri sau mai bine spus Obiecte

---

[100]Peter Collette, *Cratea gesturilor: cum putem citii gândurile oamenilor din gesturile lor* (Editura Trei, 2013).

[101]David H. Clark, Matthew D. H. Clark, *Measuring the cosmos: how scientists discovered the dimensions of the universe* (Rutgers University Press, 2004).

Zburătoare Neidentificate. Sunt din ce în ce mai multe opinii care susțin că pe alte planete și în alte galaxii sunt mai multe civilizații extraterestre:

- mult mai dezvoltate,
- mai performante,
- mai avansate
- și superioare

ca civilizația pe care o avem pe pământ. Să fie acest lucru adevărat? Revelația creştin ortodoxă ne spune că nu există viață în cosmos decât numai pe pământ. Cum rămâne cu existența extratereştrilor. Ei bine după cum ne spune Biblia trebuie să ştim că nu există numai omul ca ființă creată a Sfintei Treimi ci la fel de bine mai există și:

- îngerii
- și diavolii.

Am vorbit în rândurile de mai sus că în timp ce:

- îngeri locuiesc în rai,
- diavolii locuiesc în iad.

Sfinții părinți au fixat locul raiului deasupra cosmosului şi locul iadului sub cosmos.[102]

Totuşi trebuie să ştim că diavolii își pot schimba forma. Ei se pot da în anumite persoane. Au fost sfinți părinți și călugări duhovnicești care au putut să vadă că diavolii s-au deghizat în:

- Iisus,
- Maica Domnului,
- sfinți
- îngeri
- sau persoane deja decedate.

Acest lucru se leagă foarte bine de ceea ce ne spunea Sfântul apostol Pavel că diavolul se poate da pe sine ca fiind înger de lumină: "nu este de mirare, deoarece însuşi satana se preface în înger al luminii" (2 Corinteni 11, 14). Este evident că din moment de diavolul este unul care poate lua mai multe forme trebuie să ştim că el se poate da ca și extraterestru. De fapt sunt mai multe lucruri care ne spun că așa numitele apariții extraterestre e care unii susțin că le-au avut au fost mai mult întâlniri cu demonii. Aceasta fiindcă așa numiții extratereștri au fost:

- violenți,
- au indus teroare,
- au indus frică,
- de mai multe ori au fost ca un fel de ființe reptiliene,
- au respins credința în Iisus.

Toate aceste lucruri sunt unele care ne fac mai mult portretul așa zișilor extratereștrii ca fiind demoni.[103]

Biblia sunt sfinții părinți sunt cât se poate de explicite: Sfânta Treime a creat viață numai pe planeta pământ. Sfântul Maxim Mărturisitorul spunea cât se poate de explicit: "caci în EI sunt fixate ferm rațiunile tuturor și despre aceste rațiuni se spune că El le cunoaște pe toate înainte de facerea lor, în însuşi adevărul lor, ca pe unele ce sunt toate în El și la El, chiar dacă acestea toate, cele ce sunt și cele ce vor fi, nu au fost aduse la existență deodată cu rațiunile lor sau de când sunt cunoscute de Dumnezeu, ci fiecare își primește existența efectivă și de sine la timpul potrivit, după înțelepciunea Creatorului, fiind create conform cu rațiunile lor. Fiindcă Făcătorul există pururea în mod actual, pe când făpturile există în potență, dar actual încă nu".

Tot ceea ce există pe pământ:

- vegetație,
- animale,

[102]Teoria științifică care susține acest lucru se leagă de faptul că raiul și iadul sunt de fapt dimensiuni care sunt unele care se pot intersecta cu cosmosul și în alte momente sunt fără capacitatea de a e intersecta cu cosmosul. Este evident că astfel de dimensiuni sunt unele care sunt un fel de universuri paralele cu universul nostru. Ele la fel de bine sunt dimensiuni de natură spirituală și nu de natură materială. Iată de ce nu pot să fie văzute de om. Aceasta fiindcă omul este o ființă materială și nu poate:

- să se ridice,
- să se îndrepte
- și să le vadă

cu ochii lui materiali.

[103]Danion Vasile, *Despre reîncarnare și invazia extraterestră* (Galați, 2003).

- insecte,
- pești,
- sau aer

cu toate au fost create pentru om. Sfânta Treime este la fel de prezentă pe pământ cum este prezentă în cosmos. Iată de ce nu trebuie să fim cumva dezamăgiți că viața nu este:

- posibilă,
- accesibilă
- și ființă

în cosmos. Aceasta fiindcă am putea spune că cosmosul este cumva locul pe care Sfânta Treime și l-a rezervat pentru Sine după cum am spus Sfânta Treime:

- umple,
- locuiește,
- se sălășluiește
- și trăiește

în acest mare cosmos. Este Sfânta Treime după cum am spus cea prin care acest cosmos a fost adus la viață. Iată de ce bazele acestui cosmos imens trebuie să știm că sunt religioase. Nu se poate să ne gândim la acest cosmos ca la un lucru ce este separat de existența Sfintei Treimi. Acesta este motivul pentru care dacă spunem că cosmosul este un templu al Sfintei Treimi nu greșim.[104]

Știm că este atmosfera cu oxigen care cea care posibilă viața pe pământ. Pământul prin viața de pe el este un stadiu superior în existența cosmosului. Aceasta fiindcă după cum am spus singura viață care există în cosmos este Sfânta Treime. Totuși există o analogie între viața omului de pe pământ și viața Sfintei Treimi din cosmos. Acesta fiindcă trebuie să știm că viață prin Sfânta Treime și prin prezența ei există și în cosmos. Viața omului însă nu trebuie să fie numai una pur materială ci la fel de bine trebuie să fie dublată de viața duhovnicească. "Adevărată bărbăție și adevărată inițiativă pune în viața sa nu acela care crede că este purtat fără libertate de un flux indefinit al lumii, fără nici o direcție, ci acela care cunoaște direcția și ținta desăvârșirii vieții sale și a lumii și știe că prin libertatea sa poate contribui la direcționarea normală a acestei desfășurări, ce înaintează spre iubire, și este deci răspunzător de forma spirituală pe care o imprimă vieții sale."[105]

Viața de pe pământ prin urmare este o minune a Sfintei Treimi și la fel de bine ea este:

- darul,
- datul
- și oferta

Sfintei Treimi care s-a făcut pentru noi oamenii gratis și fără nici un preț. Totuși sfinții părinți ne spun că nu trebuie să fim:

- nerecunoscători,
- și inconștienți

de darul Sfintei Treimi. Ajungem să ne manifestăm recunoștința față de Sfânta Treime prin:

- rugăciuni de mulțumire,
- slujbe la biserică,
- un sentiment de mulțumire cu ceea ce avem,
- o viață care să fie pe placul Sfintei Treimi.

Viața după cum am spus ne este dată de Sfânta Treime pe această planetă pentru a fi folosită și nu pentru a o risipii. Trebuie să fim cât se poate de conștienți că acest lucru ajunge să fie definitoriu pentru noi. Este o mare diferență dintre noi creștinii ortodocși și restul de creștini care nu vor să vadă în cosmos:

---

[104]Este adevărat că sunt mai mulți care nu vor să vadă în cosmos un templu al Sfintei Treimi fiindcă ei văd în cosmos:
- haos,
- dezordine,
- hazard
- și întâmplare.

Ei bine acest lucru fiindcă toate aceste lucruri există în primul rând în sufletele lor. Aceste lucruri fiindcă după cum am spus trebuie să știm că de multe ori cosmosul nu este nimic mai mult sau mai puțin decât ceea ce proiectează omul din interiorul său spre el, spre cosmos. Este evident că cosmosul este un templu al frumuseții și al ingeniozității creației Sfintei Treimi. Atâta vreme cât Sfânta Treime va locuii în cosmos el va și un cosmos sfânt.

[105]Preotul Profesor Dumitru Stăniloae, *Ascetica și mistica Bisericii Ortodoxe,*(Editura Institutul Biblic (IBMBOR), București, 2002), p. 37.

- creația,
- facerea,
- produsul
- și ingeniozitatea

Sfintei Treimi.

Omul prin urmare este o persoană care a fost lăsată de Sfânta Treime să locuiască pe planeta pământ. Este pe această planetă locul în care Domnul Iisus Hristos a ales să se întrupeze și să de descopere pe Sine ca:

- a doua persoană a Sfintei Treimi,
- ca Fiul lui Dumnezeu Tatăl
- și ca mântuitor din chinurile iadului.

Sfânta Treime prin urmare este cea care a binecuvântat planeta pământ. Nu știm de ce a ales să facă acest lucru numai cu pământul dar trebuie să credem mai mult în rațiunea Sfintei Treimi decât în propria noastră rațiune. Fericitul Augustin spunea cât se poate de inspirat: "Dumnezeu este în afara tuturor, nerămânând în afară; este în toate, dar necuprins de ele; este mai presus de toate, fără înălțare; este mai jos de toate, fără coborâre; este în toate şi, totodată, deasupra tuturor."

Este evident din rândurile de mai sus că trebuie să fim unii care să ne dăm seama că Sfânta Treime este veriga de legătură dintre două spații care nu sunt accesibile unul altuia:

- spațiul cosmic
- și viața de pe pământ.[106]

Fericitul Augustin a fost cel care a spus că "Dumnezeu este asemenea unui cerc ale cărui margini sunt niciunde și al cărui centru este pretutindeni." Prin urmare Sfânta Treime este la fel de:

- prezentă
- și absentă

concomitent pe pământ cât și în cosmos în același timp. Aceasta fiindcă este bine să știm că Sfânta Treime nu se schimbă în existența Ei în cosmos și pe pământ. Aceasta fiindcă după cum am spus Sfânta Treime este o ființă transcendentă. Părintele Stăniloae spunea cât se poate de bine în acest sens: "deci, dacă toate ființele raționale sunt create, ele sunt puse desigur și în mişcare, mişcându-se spre existența cea buna prin voința de la începutul lor, după fire, pentru faptul că exista. Iar sfârşitul mişcării este existența în cel ce se află în existența eternă cea bună, precum şi începutul lor este însăşi existența lui Dumnezeu, Care este dătătorul existenței şi dăruitorul existenței bune, începutul şi sfârşitul." Prin urmare este posibil să avem mai multe îndoieli cu privire la cosmos și la apariția și existența lui dar în nici un fel nu ne putem îndoii de faptul că viața de pe pământ nu este o creație a Sfintei Treimi.[107]

Se spune că un predicator din Scoția discuta cu prieten de al lui.

- Sunt multe lucruri care le știi despre mine.
- Așa este.
- Dar este un lucru pe care tu nu îl știi.
- Ce anume?
- Cum am devenit eu predicator.
- Este adevărat.
- Vrei să îți spun?
- De ce nu?
- Poate nu o să îți vină să crezi.
- Ce anume?

---

[106]Cuviosul Nichita Stithatul spunea cât se poate de profund: "Dumnezeu este Rațiune şi pricina întregii mişcări neîncetate şi toate rațiunile îşi au în El stabilitatea neclintită şi dinamismul fără de sfârşit." Aceste lucruri sunt unele care ne spun că trebuie să fim cât se poate de sensibili față de Sfânta Treime. Sunt mulți care consideră că noi oamenii suntem:
- damnați,
- condamnați,
- și exilați

aici pe pământ fără să mai avem nici un fel de legătură și de conecție cu Sfânta Treime. Ei bine creştinismul ortodox a fost unul care a respins această opinie și a susținut că de fapt Sfânta Treime este încă accesibilă omului cel mai mult pe cale mistică, adică prin rugăciune.

[107]John Breck, *Darul sacru al vieții* (Cluj Napoca, 2001).

- Că eu am ajuns să mă fac predicator datorită unui păianjen.
- Păianjen?
- Da.
- Ciudat.
- Nu prea.
- De ce?
- Trebuie să asculți toată povestea.
- Nu am mai auzit pe nimeni să spună că s-a convertit la credință din cauza unui păianjen.
- Dumnezeu lucrează pe căi tainice.
- Asta așa este.
- Ei bine așa a lucrat și în cazul meu.
- Mă faci curios.
- Sigur.
- Totuși de ce nimeni nu poate să pătrundă aceste căi misterioase a lui Dumnezeu?
- Dintr-un motiv foarte simplu.
- Care?
- Înțelepciunea noastră este limitată în timp ce înțelepciunea lui Dumnezeu este infinită, adică nelimitată.
- Asta așa este.
- Ei bine pe această cale misterioasă a lucrat și Dumnezeu cu mine.
- Și uite că azi ești un predicator de excepție.
- Numai datorită lui Dumnezeu.
- Cum poți să fi sigur de asta?
- Fiindcă Dumnezeu a lucrat cât se poate de direct în viața mea.
- Te cred.
- Ești gata să asculți povestea mea?
- Cu cea mai mare atenție.
- Nu am mai spus povestea asta la multă lume.
- Mă bucur că mi-o spui și mie.
- Deci am fost înrolat în război în războiul Reformei Scoțiene.
- Știu de acest război.
- Ne luptam și la un moment dat comandantul a văzut că suntem în inferioritate și a strigat cât îl țineau plămânii:
- Retragerea! Retragerea!
- Și ce ai făcut?
- Am început să fug din toate puterile.
- Te cred și eu.
- Ei bine niște dușmani m-au văzut și au venit după mine.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Te-ai rătăcit de camarazii tăi?
- Da. Erau mult în spatele meu.
- Și ce a urmat?
- Am ajuns în fața unor pereți stâncoși.
- Nici o cale de ieșire?
- În mijlocul pereților era intrarea la o grotă.
- Ah, scăparea ta.
- Așa am crezut și eu.
- Cum așa?
- Am intrat în grotă unde deşti era întuneric am mers spre cel mai îndepărtat ungher.
- Și eu aș fi făcut la fel.
- Acolo am căzut la pământ și m-am rugat cu putere și disperare la Dumnezeu: Doamne dacă mă vei scăpa îți voi slujii toată viața.
- Ceea ce faci acum nu?

- Da.
- Și cum ai scăpat?
- Ai răbdare.
- Te ascult.
- Ei bine cum stăteam în ungher și mă rugam am putut să văd la intrarea peșterii că a apărut un păianjen.
- Ciudat.
- Da Ciudat.
- Și ce a făcut păianjenul?
- Foarte repede a început să își facă o plasă.
- Așa fac ei.
- Dar lucra destul de repede.
- Și dușmanii?
- Aaa, venit unul și s-a uitat prin intrarea grotei dar a văzut pânza pe păianjen.
- Așa și?
- Fiindcă a văzut pânza de păianjen el le-a spus camarazilor:
- Nu este aici. Dacă intra aici pânza de păianjen trebuia să fie ruptă.
- Și ce au făcut dușmanii?
- Au plecat.
- Hahahaha. Ce poveste interesantă.
- Sigur că este.
- Și așa ai devenit predicator?
- Da.
- Ți-ai ținut promisiunea făcută lui Dumnezeu.

Avem aici o povestire care ne spune cât de nebănuite sunt modalitățile prin care lucrează Sfânta Treime.[108] Am spus întâmplarea de mai sus pentru a îi face pe cât mai mulți să își dea seama că de mai multe ori înțelepciunea Sfintei Treimi este una care ajunge să fie cât se poate de necunoscută de noi oamenii. De ce ales Sfânta Treime din tot cosmosul această planetă:

- mică,
- minusculă,
- necunoscută
- și neștiută

pentru a crea viață și de ce l-a pus Sfânta Treime pe om să trăiască tocmai pe această plantă? Toate aceste lucruri sunt taine ale sfintei Treimi pe care trebuie să le acceptăm și să nu ajungem să credem că noi avem avea mai multă înțelepciune decât Sfânta Treime. Trebuie să avem aceleași simțăminte pe care le are Sfânta Treime și să ajungem să cugetăm după cum spus un imn al slujbei sărbătorii Sfintei Treimi: "Cele ce ții toate și ești Domn al tuturor, Cela ce păzești făptura necăzută, dă-ne nouă sfințenie și luminare, ca săturându-ne de lumina Ta cea dată nouă, de noapte mânecând, să Te slăvim pre Tine, Iubitorule de oameni."[109] Este evident că trebuie să ajungem să ne întărim prin credință în Sfânta Treime fiindcă Ea este una cu care ajungem să fim:

- legați,
- contactat,
- uniți
- și în comuniune

prin credință.

Este cât se poate de adevărat că dintre toate planetele cosmosului pământul este o planetă privilegiată și binecuvântată de Sfânta Treime. Aceasta fiindcă numai pe această planetă se găsește viață în formele pe care le știm:

- umană,
- animală
- și vegetală.

---

[108]Daniil Guvalis, *Minunile creației* (Galați, 2008).
[109]*Penticostarul*, Ediția a-V-a, București, 1936, p.329.

Iată de ce nu trebuie să irosim viața pe care am primit-o de la Sfânta Treime. Privind la imensitatea cosmosului și la lipsa lui de viață trebuie să ajungem:

- să prețuim,
- să apărăm
- și să menținem

mai mult viața pe pământ. Aceasta fiindcă viața este cu adevărat extrem de prețioasă. Pământul este casa noastră a tuturor oamenilor numai că nu mulți îl privesc așa. Sunt din ce în ce mai mulți care sunt neglijenți față de planeta pământ. Aceasta fiindcă ei nu se raportează la ea ca la un întreg din cosmos. Faptul că Sfânta Treime a ales pământul să fie reședința noastră a oamenilor trebuie să ne facă:

- responsabili,
- maturi,
- atenți
- și grijulii

cu planeta noastră. Acesta fiindcă numai așa vom ajunge să punem toate pontețialitățile ei în acțiune. Scriitorul creștin Tertulian spunea că: "cât vei da profesorului, atât vei adjuca și elevului. Natura e profesorul, sufletul este elevul. Tot ce a predat unul și și-a însușit celălalt vine de la Dumnezeu, profesorul profesorului."[110]Din afirmația de mai sus înțelegem că este Sfânta Treime cea care:

- comunică,
- vorbește,
- discută
- și dialoghează

cu noi prin natura de pe pământ.[111]

Templul cosmic al Sfintei Treimi poate să fie afirmat ca fiind existent din două motive:

1. a fost Sfânta Treime cea care a creat acest cosmos vast și imens
2. Și este Sfânta Treime cea care îl menține în existentă.

Deși oamenii de știință și astronomii susțin că acest cosmos poate să existe prin sine trebuie să știm că dacă nu ar fi:

- puterea
- și forța

Sfintei Treimi ei bine acest cosmos ar putea să regreseze spre neantul din care a fost scos. Totuși trebuie să știm că tendința lumii de azi este de a concepe un cosmos fără de prezența și existența Sfintei Treimi. Aceasta fiindcă omul de azi este un om:

- materialist,
- pragmatic
- și de ce să nu spunem lumesc

care reduce tot ceea ce există:

- la simțuri
- și la vedere.[112]

Acest lucru este cel care după Sfânta Antonie cel Mare nu face decât să ducă la un fel de îndumnezeire a materiei din care este făcut cosmosul: "dar ce ați putea spune despre animale, decât că sunt necuvântătoare și sălbatice? ....., nu e mai puțin adevărat că nu va închinați lui Dumnezeu, ci slujiți zidirii în locul lui Dumnezeu care toate le-a zidit. Dacă ați cugeta unele ca acestea pentru frumusețea creațiunii ar trebui să vă opriți la minunarea despre ele, și să nu îndumnezeiți făpturile, ca să nu dați cinstea Făcătorului celor făcute. Dar fiindcă

---

[110]Tertulian în *Apologeți de limba latină* (București, 1981).

[111]Am folosit de mai multe ori termenul de transparență. Am spus că acest cosmos imens este mai mult un mediu transparent al Sfintei Treimi. Aceasta fiindcă dincolo de el noi creștinii ortodocși ajungem să vedem pe Sfânta Treime. Iată de ce și natura de pe pământ ajung să devină un fel de transparență a Sfintei Treimi. Este evident că trebuie să înțelgem acest lucru în lumina faptului că și pământul este o parte din templul cosmic la Sfintei Treimi. Iată de ce este responsabilitatea omului să facă această lume:
- frumoasă,
- orânduită
- și îngrijită
fiindcă și ea este parte din templul Sfintei Treimi.

[112]Gerald S. Hawkings, *Midsteps to the cosmos* (World Scientific, 2002).

voi treceți cinstea ziditorului asupra casei făcute de el, sau a căpeteniei oștirii la ostaș, ce răspundeți la aceasta, ca să știm dacă e ceva vrednic de râs în cruce?”

Este evident că în vremurile noastre nu se vorbește de o îndumnezeire a cosmosului prin sine în mod deschis dar dacă este să privim modul cum se raportează mai mulți dintre semenii noștri la cosmos vom vedea că acest lucru este adevărat. Am enunțat mai sus cazul celor care practică astrologia și cred în zodiac. Ei sunt cei care cred că de fapt cosmosul este unul care:

- rânduiește,
- legiuiește,
- conduce
- și determină

toată viața omului.

Ei bine este de la sine evident că o astfel de concepție despre cosmos nu numai că este superstițioasă ci la fel de bine nu este ortodoxă.

Am spus că planeta pământ este o planetă privilegiată fiindcă aici Sfânta Treime a ales să facă viață. Iată de ce trebuie să știm că viața este un mare dar pe care Sfânta Treime l-a adus. De ce a ales Sfânta Treime pământul și nu o altă planetă în cele din urmă nu este:

- important,
- semnificativ
- și esențial.

Ceea ce este esențial este că viața a fost adusă în ființă.[113]

Pentru noi creștinii ortodocși trebuie să știm că acest suflet este cumva animat sau mai bine spus tot cosmos trebuie să fie văzut ca unul care cântă un imn de preamărire Sfintei Treimi. De ce? Fiindcă trebuie să știm că el a fost creat de Sfânta Treime. Sfântul Vasile cel Mare spunea destul de inspirat: ”soarele este cauza celor ce răsar din pământ, că adică prin atracția căldurii lui scoate la suprafața pământului puterea de germinație, care este în adâncul lui, de aceea Dumnezeu a dat pământului această podoaba înainte de facerea soarelui, ca să înceteze cei rătăciți să se mai închine soarelui, ca unuia care ar fi cauza vieții.”Din aceasta trebuie să ne dăm seama că trebuie să vedem dincolo de cosmos. Aceasta fiindcă sunt mai mulți care văd cosmosul ca un scop în sine. Trebuie să ne dăm seama că cosmosul este un lucru care nu este:

- existent,
- subzistent
- și viețuitor

prin sine. El este o creație a Sfintei Treimi și prin urmare trebuie să ne ridicăm cu mintea dincolo de el la cea care la creat, adică la Sfânta Treime. Totuși acest lucru nu trebuie să ne ducă la interdicția de a mai studia cosmosul ci mai mult la a ajunge să fim unii care să ne dăm seama de marile:

- concepții,
- idei,
- puncte de vedere,
- teorii
- și afirmații

pe care marii oameni de știință le au despre cosmos.[114]

În acest sens Sfântul Vasile cel Mare era cât se poate de concludent când spunea că: ”cunoaște din aceste mici pe Cel Mare, adaugă-I mereu admirația ta și mărește-ți dragostea pentru Creator.”Afirmația de mai sus este

---

[113]Deși viața este o raritate în cosmos este bine să știm că omul a uitat foarte ușor de acest privilegiu al vieții care i-a fost oferit. Este evident că trebuie să vedem în viața de pe pământ ca la un lucru care vine de la Sfânta Treime. Aceasta fiindcă este această viață care ne face mai buni și mai frumoși. La fel de bine trebuie să ajungem să ne dăm seama că a ne încrede în rațiunea și înțelepciune Sfintei Treimi este mult mai bine decât a ne încrede în noi înșine. Aceasta fiindcă sunt mai mulți care judecă greșit Sfânta Treime pentru faptul că a ales să creeze viață numai pe pământ. După cum am spus Sfânta Treime este o ființă:
- liberă,
- creatoare,
- atotpînțeleaptă
- și atotputernică
ce a știut foarte bine de ce a ales pământul pentru a crea viață.

[114]Craig G. Fraser, *The cosmos: a historical perspective* (Greenwood, 2006).

una care ne spune că trebuie să fim persoane care să ajungem să vedem pe Sfânta Treime ca și cauză a cosmosului și a vieții pe pământ.

Poate părea mai greu de crezut dar ceea ce trebuie să știm este că acest cosmos este imens. Ei bine dacă cosmosul este imens cu cât mai imens trebuie să fie Cel care l-a creat. Avem aici un lucru care este logic și cât se poate de teologic.

Este evident că în ceea ce privește pe oamenii de știință ei se împart în două categorii.

- credincioși
- și atei.

Aceasta fiindcă trebuie să știm că sunt mai mulți cei care ajung să nu mai vadă cosmosul ca o

- operă
- și capodoperă

a Sfintei Treimi. Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să știm că cosmosul este o lucrare care poate să fie o piatră de poticnire pentru mulți. Se știe de cazul marelui savant Isac Newton că era un om foarte credincios. Se spune că Newton avea în biroul unde lucra un mare planateriu. Într-o zi se spune că a venit să îl viziteze un ateu care se întâmplase să fie prietenul lui Newton. Ateul a rămas surprins de frumusețea planetariului lui Newton și l-a întrebat cine a făcut planetariul? Newton i-a răspuns că nimeni nu a făcut planetariul și că el s-a făcut singur. Se spune că ateul a înțeles aluzia lui Newton și a plecat de la el rușinat fiindcă i s-a demonstrat existența Sfintei Treimi.

După cum am spus omul este:

- conștiința,
- partea conștientă
- și partea cunoscătoare a cosmosului.

Acesta este motivul pentru care trebuie să știm că omul este cumva important în acest cosmos deși trebuie să știm că el este o ființă foarte mică.[115]

Sfântul Ambrozie al Milanului era cât se poate de concludent când spunea că: ”lumea văzută este un reflex al lucrării dumnezeiești, pentru că în vreme ce contemplăm opera, în același timp Îl admirăm pe Creator.”Din afirmația de mai sus trebuie să înțelegem că acest cosmos imens este fără doar și poate un obiect și un lucru care ne face să trecem:

- dincolo,
- prin el
- în spre

Sfânta Treime. Cosmosul este pentru noi un imn de

- mărire
- și mulțumire

pe care noi oamenii îl aducem Sfintei Treimi.[116]

Se spune în vechime că era un înțelept care nu era mulțumit cu locul în care trăia el.

- Ce mă voi face? Se întreba el.

La un moment dat se spune că el discuta cu un prieten de al lui.

- Nu știu ce să mă mai fac.
- De ce?
- Mă mistuie un gând.
- Ce gând?
- Care este cel mai frumos loc din lume?
- Cel mai frumos loc din lume?

---

[115]Micimea omului în cele din urmă nu este importantă cu privire la cosmos. Aceasta fiindcă trebuie să știm că acest om este cel care are

- cunoștință,
- rațiune,
- conștiință de sine,
- și înțelegere.

Este evident că trebuie să fim unii care să ne dăm seama de sensul și rostul cunoașterii cosmosului. Cosmosul prin urmare este un fapt care ne face să ne gândim la nimicnicia omului în această lume. Totuși trebuie să știm că acest cosmos este unul care ne face să ne minunăm de lucrurile Sfintei Treimi.

[116]Alexie Al Buzera, *Toată suflarea să ÎL laude pe Domnul* (Editura Cuget Românesc, 2014).

- Da.
- Asta să știi că nu știu.
- Păcat.
- De ce nu vorbești cu cineva?
- Nu știu cu cine.
- Uite am auzit că există un vultur fermecat care a văzut toată lumea în lung și în lat.
- Și?
- De ce nu îl cauți?
- De ce?
- Poate că el te va putea ajuta.
- Să găsesc cel mai frumos loc din lume?
- Da.
- Știi unde să găsesc acest vultur?
- Da.
- Bine.
- Vino cum mine.

Se spune că prietenul l-a luat pe înțelept și a mers cu el spre un loc anume. În timp ce mergeau înțeleptul a început:

- Și chiar crezi că acest vultur mă poate ajuta?
- Sigur.
- Ce te face așa sigur?
- Este o mare diferență dintre tine și vultur.
- Care?
- Tu nu ai aripi să zbori.
- Și?
- Vulturul are.
- Și?
- El a văzut locuri pe care tu nu le-ai văzut niciodată.
- Poate că așa este.
- Sigur că așa este.
- M-ai făcut curios.
- De ce?
- Fiindcă chiar vreau să văd acest vultur fermecat.

Ei bine cei doi prieteni au ajuns la locul cu pricina. Nu după multă vreme a venit și vulturul fermecat.

- Bună ziua domnule vultur, i s-a adresat înțeleptul.
- Bună ziua.
- Aș avea nevoie de ajutorul tău.
- Ce pot face pentru tine?
- Știu că tu ai zburat mult prin lume și ai văzut multe locuri.
- Așa este.
- Ai putea să faci o favoare pentru mine?
- Depinde.
- Aș vrea să mă duci în cel mai frumos loc de pe pământ.
- Cel mai frumos loc de pe pământ?
- Da.

Se spune că vulturul a stat puțin pe gânduri după care a spus:

- Bine, te voi duce acolo.
- Îți mulțumesc.
- Suie-te între aripile mele.

Înțeleptul s-a suit pe vultur. Au început să zboare. Au zburat și au zburat și au ajuns deasupra Romei.

- Nu este acela Coloseumul din Roma?
- Ba da.
- Frumos loc.

- Nu este cel mai frumos loc din lume.
- Bine.

Cei doi au zburat în continuare și de data aceasta au ajuns deasupra Constantinopolului. Au putut să vadă toate podoabele lui de aur.

- Uite Constantinopolul!
- Da.
- Și câte lucruri frumoase sunt în el.
- Nu este cel mai frumos loc de pe pământ.

Au zburat și au ajuns deasupra Babilonului.

- Uite Babilonul.
- Da.
- Nu este frumos?
- Este frumos dar nu este cel mai frumos loc din lume.

Au zburat și au ajuns în Egipt deasupra Nilului.

- Uite Nilul, a spus înțeleptul.
- Așa este.
- Vai cât de multe vietăți sunt în el.
- Este un loc frumos dar nu este cel mai frumos loc din lume.

În cele din urmă au ajuns în deșert.

- Am ajuns în cel mai frumos loc din lume, a spus vulturul cel înțelept.

Înțeleptul s-a uitat în jur: nu a putut vedea nici apă, nici verdeață ci numai un soare dogoritor.

- Cred că glumești vulture.
- De ce?
- Cum să fie acest loc sterp cel mai frumos loc din lume?
- Este cel mai frumos loc din lume.
- De ce?
- Fiindcă aici m-am născut eu.

Această pildă ni se potrivește nouă tuturor pământenilor. Aceasta fiindcă acest cosmos și planeta pământ este casa noastră. Fiindcă sunt locurile unde ne-am născut, cosmosul și planeta pământ sunt cele mai frumoase locuri care există.[117]

Locul nașterii noastre este planate pământ. Sfânta Treime a creat această planetă pentru ca noi să ne ducem viața și să trăim în pace și înțelegere. Viața putem să ne dăm seama că este prețioasă și iată de ce trebuie:

- să avem grijă de ea,
- să o protejăm,
- să ne ocupăm de ea
- și să prețuim.

Cosmosul este spațiul unde ne ducem viața și pământul este locul care ne face să fim unii care să ajungem să ne ducem existența de zi cu zi. Așa că pentru noi ființele umane nimic nu este mai frumos și mai înălțător decât locul care ne-a fost dat de Sfânta Treime pentru a ajunge să viețuim și să ne ducem existența în el. Planeta pământ este și ea parte din acest templu cosmic al Sfintei Treimi. Așa se face că fiecare răsărit și fiecare apus despre pământ nu este nimic mai mult sau mai puțin decât un imn adus Sfintei Treimi. Iată de ce cosmosul este pentru noi un spațiu doxologic fiindcă în el:

- o lăudăm,
- o preamărim,
- o adorăm
- și o iubim

pe Sfânta Treime. Iubirea noastră față de Sfânta Treime este una care trebuie să știm că este motivată de frumusețea cosmosului și a planetei Sfintei Treimi.[118]

CONCLUZII

[117]Joseph Silk, *The infinite cosmos: questions from the frotniers of cosmology* (Oxford, 2006).
[118]Lars Thunberg, *Omul și cosmosul în viziunea Sfântului Maxim Mărturisitorul* (București, 1999).

Cosmosul este unul care nu este subiectul de studiu al astronomiei. Sunt mai multe științe care sunt ocupate cu studiul lui:

- astrofizica,
- matematica,
- fizica,
- chimia etc.

La fel de bine trebuie să știm că cosmosul pentru om a fost din cele mai vechi timpuri o sursă:

- poetică,
- artistică,
- literară,
- muzicală
- și mai nou cinematografică.

La câte îndrăgostiri nu a fost martor acest mare cosmos? Câte de multe inimi poetice nu a inspirat el? Cât de multe producții cinematografice nu a inspirat el?

Toate aceste lucruri fiindcă după cum am spus cosmosul este unul care a fost în interesul omului. Cosmosul a fost cel care a dat lumii mari astronomi dintre care cei mai cunoscuți sunt:

- Galileo Galilei,
- Giordano Bruno,
- Kepler,
- Copernic
- sau Neil Armstrong.

Toate aceste nume sunt cât se poate de cunoscute oamenilor și ei sunt unii care îi admiră pe cei care se avântă în studiul cosmosului. Totuși astronomii nu au fost întotdeauna coerenți în ceea ce privește raportul cosmosului cu Sfânta Treime. În acest sens Sfântul Maxim Mărturisitorul spunea cât se poate de frumos: *"sfinții nu priveau ca noi nici natura, nici Scriptura. Dacă deci voim să judecăm cu bună credincioșie, cercetând mintal rațiunile celor sensibile, să privim la ei cum înaintează corect pe cărarea cea dreaptă, spre cunoștința fără greșeală a lui Dumnezeu și a celor dumnezeiești."*[119]

Din afirmația de mai sus este bine să știm că trebuie să ajungem să urmăm sfinților și a modului în care ei s-au raportat la cosmos. Aceasta fiindcă aceste cosmos trebuie să știm că este loc care nu este străin de trăirile sfinților.[120]

Un lucru care ne face să ajungem la concluzia că cosmosul poate să fie cugetat și ca un templu este contemplația. Aceasta fiindcă fiind creștin ortodocși ajungem să contemplăm. Așa se face că se poate vorbii de două feluri de contemplație.

1. prima contemplație este cea pe care o facem în biserică când ne rugăm în comunitate sau în privat,
2. și a doua contemplație este cea pe care o facem când privim noaptea cosmosul pe care îl vedem sub chipul cerului înstelat.

Avem aici două contemplații care se ridică spre unul și același lucru: Sfânta Treime. În acest sens urmând Sfântului Maxim Mărturisitorul părintele Dumitru Stăniloae spunea cât se poate de frumos că: "contemplarea lui Dumnezeu în natură este o treaptă premergătoare contemplării Lui nemijlocite." Trebuie să știm că sunt mulți care în nici un fel nu vor să știe de contemplație fiindcă ei sunt unii care au ajuns să creadă că de fapt contemplația este un lucru inexistent și mai mult o iluzie. Dacă este să privim acest mare cosmos, pe viu sau prin imagini, nu se poate spune că aceasta este o contemplație a lui? Fără doar și poate că da. Când privim cosmosul ajungem de multă ori să îl contemplăm și să ne îndreptăm spre sursa lui care este Sfânta Treime.[121]

Prin faptul că ajunge să contempleze cosmosul se poate spune că omul ajunge la un stadiu superior de existență și înțelegere. Acest lucru l-a făcut pe Sfântul Nicodim Aghioritul să spună că: "Dumnezeu a zidit al dumnezeu. A zidit pe om și l-a spus pe el stăpân peste toate câte le-a făcut El." Această afirmație nu trebuie să

[119]Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua* II, 44.

[120]În acest sens este bine să știm că sfinții nu au văzut acest cosmos ca un fel de obstacol între ei și Sfânta Treime ci ca un lucru care este creația Sfintei Treimi. Deși este inaccesibil vieții omului totuși cosmosul poate să fie o cale prin care să ajungem la Sfânta Treime. Tot ceea ce trebuie să facem este că vedem că acest cosmos nu este unul fără de rost și de sens ci este o creație care ajunge să fie una care ne duce spre existența transcendentă a Sfintei Treimi. Iată de ce trebuie să vedem în sfinți un fel de exemple la care să ne raportăm.

[121]Marc Lachieze Rey, *Initiation a la cosmologie* (Dunod, 2013).

fie înțeleasă literal cum că omul ar fi un dumnezeu la fel cum este Sfânta Treime ci mai mult faptul că omul este un fel de administrator numit de Sfânta Treime peste lucrurile acestei lumi. Vedem însă că omul nu are stăpânire peste planetele din cosmos care sunt sub stăpânia Sfintei Treimi. Iată cum comenta părintele Ilie Cleopa această afirmație a Sfântului Nicodim Aghioritul: "auzi cum spune? L-a pus Dumnezeu Cel Unul din fire, pe omul-dumnezeu după dar să stăpânească toate cele făcute de El. De aceea a şi zis către el: *Eu am zis: dumnezei sunteți şi fii ai Celui Preaînalt* (Psalm 81, 6). Însă când l-a pus Dumnezeu pe om să stăpânească toate cele făcute de Dânsul, i-a dat şi puterile potrivite, cu care omul să poată stăpâni toate cele zidite de El. (…) **Dar miliarde de taine sunt în natură, care încă nu s-au descoperit omului. El se cam mândreşte că ştie multe acum, dar nu ştie că e încă la început, a luat o lingură din tot oceanul de apă al cunoştinţelor şi tainelor, pe care o să i le mai descopere Dumnezeu**, Care din iubirea Lui de oameni cea negrăită, fiindcă omul e după chipul şi asemănarea Lui, îl învață ca părintele pe copii."[122]

Cosmosul după cum putem vedea nu este un lucru care este menit vieții omului. Totuși el poate să fie de folos omului în:

- legătura,
- dialogul,
- conecția,
- și comuniunea

omului cu Sfânta Treime. Omul nu poate știi cu deplinătate care au fost motivele pentru care Sfânta Treime a ales să creeze acest cosmos:

- vast,
- imens,
- uriaș
- și colosal.

Totuși, în sens teologic am arătat în această carte că acest cosmos ne spune despre atotputernicia Sfintei Treimi.[123]

Omului după cum știm Sfânta Treime i-a desemnat ca loc de viață planeta pământ. Ei bine știm că creștinismul ortodox nu a voit să ne lase fără de nici un indiciu în ceea ce privește existența Sfintei Treimi. A fost a doua persoană (sau ipostas) al Sfintei Treimi Domnul Iisus Hristos care a venit în această lume pentru a îl mântui pe om de puterea diavolului. Diavolul nu își poate manifesta răutatea în cosmos fiindcă este fără de viață, dar este evident că ajunge să își manifeste răutatea pe pământ. Ei bine Domnul Iisus Hristos a venit pentru îl mântuii și apăra pe om. Sfântul Teofan Zăvorâtul era cât se poate de concludent în acest sens: "îmi scrieţi: Dumnezeu l-a creat pe om pentru societate. Corectaţi această idee: omul este creat pentru comuniunea cu Dumnezeu, în aceasta constă principala sa menire. De aceea, când omul a căzut de la Dumnezeu, Fiul lui Dumnezeu, Unul Născut a binevoit să Se coboare pe pământ, pentru ca să-l unească din nou pe om cu Dumnezeu. Într-atât de importantă şi necesară este această comuniune cu Dumnezeu! Dar, întrucât ca să intre în această comuniune şi să se întărească în ea, omul trebuie să trăiască o scurtă vreme pe pământ şi, deoarece a trăi singur aici îi este greu, îi este dată pentru un timp atracţia către societate (sociabilitatea), dar nu ca o înclinaţie principală, ci ca una secundară, pe lângă alte înclinaţii lumeşti. Toate acestea îşi au lăcaşul în suflet... Duhul, însă, nu este pământesc... De aceea, când prinde putere, înăbuşă glasul trebuinţelor sufleteşti şi descătuşează toate legăturile care ţin sufletul prizonier - legături pe care sufletul, singur, nu le poate rupe. Atunci omul se simte uşor şi liber: este în elementul său."[124]

Cosmosul după cum ne spune realitatea este o existență pur materială și nu are nimic spiritual îl ea cu excepția Sfintei Treimi. Este bine să știm că acest mare cosmos este cumva:

- pnevmatizat,

---

[122]Ilie Cleopa, *Mânca-v-ar raiul* vol. III, (Mănăstirea Sihăstria), pp. 40-42.

[123]Sunt mulți care vor putere dar uită foarte ușor să Sfânta Treime este atotputernică (omnipotentă). Trebuie să știm însă că din moment ce Sfânta Treime a dat niște legi acestui cosmos ei bine Ea le respectă. La fel de bine și noi putem să ajungem la concluzia că aceste legi sunt unele care:

- ține cosmosul la un loc,
- în definesc
- și îl susțin în viață.

Este evident că trebuie să fim unii care să privim foarte profund acest cosmos și după cum am spus una dintre cele mai bune metode este contemplația. Cu cât contemplăm mai mul cosmosul, cu atât mai mult ne îndreptăm spre Cea care l-a creat, adică Sfânta Treime.

[124]Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Învăţături şi scrisori despre viaţa creştină*, traducere de Elena Dulgheru şi Richard Sârbu, (Editura Sofia, Bucureşti, 2001), p. 8.

- spiritualizat,
- înduhovnicit,
- și energizat

de prezența Sfintei Treimi. Deși este materie și exclusiv materie nu trebuie să credem că Sfânta Treime este și ea materie și numai materie. Sfânta Treime se poate spune că este la un anumit nivel sufletul acestui cosmos imens. Aceasta fiindcă este ea cea care ajunge să însuflețească toate plantele și galaxiile cu prezența Ei. Este evident că trebuie să vedem prezența Sfintei Treimi în cosmos fiindcă ea este una reală și cât se poate de concretă.

Prin urmare a vorbii de o:
- opacitate,
- închidere,
- secluziune
- și claustrare

a cosmosului față de Sfânta Treime este o mare greșeală. La fel cum Sfânta Treime este prezentă în mod nevăzut în biserică, ei bine la fel de bine Sfânta Treime este prezentă în cosmos. Acest lucru ne face să ne gândim la cosmos ca la un templu mare al Sfintei Treimi. Este un adevărat care este transcedent omului dar nu imposibil de conceptualizat.

După cum ne spune Biblia când Sfânta Treime a scos cosmosul din neființă la ființă ei bine materia era în întuneric total. Aceasta fiindcă trebuie să știm că între neant și întuneric există o legătură sfântă. Neantul este la un anumit nivel întuneric fiindcă el este lipsa ființei. Sfântul Ambrozie al Milanului spunea cât se poate de frumos: „**Dumnezeu este făcătorul luminii, iar locul și pricina întunericului este lumea**. Însă Bunul Făcător a rostit cuvântul «lumină» ca să poată descoperi lumea, pătrunzând-o cu strălucire, și astfel s-o facă frumoasă la înfățișare. Deci, dintr-o dată văzduhul s-a făcut strălucitor, iar întunericul s-a dat cu spaimă înapoi de la neobișnuita strălucire. Strălucirea luminii ce a pătruns dintr-o dată întregul univers a copleșit întunericul, scufundându-l parcă în adânc."

Știința de azi ne spune că deși spațiul cosmic este întunecat trebuie să știm că totuși există multă lumină în cosmos. Această lumină este într-un anume fel un fel de reflecție în materie a luminii necreate a Sfintei Treimi. Sfinții părinți ne învață că există mai multe feluri de lumină:

1. lumina fizică,
2. lumina rațională a înțelegerii
3. și lumina duhovnicească a Sfintei Treimi.[125]

Cosmosul prin urmare este atât accesibil cât și inaccesibil nou. Aceasta fiindcă deși este văzut el nu poate să fie experimentat prin viața omului în el. Așa a fost rânduit omului de Sfânta Treime pentru ca omul să trăiască numai pe planeta pământ. Iată de ce ne dăm seama că planeta pământ este o planetă:
- unică,
- specială,
- deosebită,
- și frumoasă

Ea este frumoasă fiindcă după cum am spus este locul unde ne naștem și trăim noi. Trebuie să știm că acest lucru ne spune că avem multe de învățat despre planeta noastră și evident că știința ne poate ajuta în acest sens.[126]

Se spune că doi tineri s-au întâlnit și s-au plăcut.
- Să știi că ești o persoană care îmi place, i-a spus el ei.
- Și tu îmi place.
- Mă bucur.

---

[125]În acest sens este bine să știm că toată lumina acestui cosmos nu este numai o palã reflecție a luminii spirituale necreate a Sfinte Treimi. La fel de bine lumina din acest spațiu cosmic trebuie să știm că este un preludiu pentru noi în spre lumina Sfintei Treimi. După sfinții părinți această lumină necreată a Sfintei Treimi vom ajunge să o vedem numai în viața de apoi. Trebuie să știm că lumina din cosmos este la fel de bine tot o creația a Sfintei Treimi care este menită să ne spună noastră despre infinitele potențialități de creație a Sfintei Treimi. Este frumoasă lumina și este la fel de bine frumoasă și lumina din cosmos. Trebuie să vedem acest lucru și să mulțumim Sfintei Treimi pentru ea. Ceasta fiindcă în acest fel ajunge să facem din cosmos:
- un mediu
- sau un mijloc

de dialog dintre noi și Sfânta Treime.

[126]Ilya Prigogine, Isabelle Stengers, *Order out of chaos. Man's dialogue with nature* (Toronto, 1984).

- Mă simt în largul meu cu tine.
- Și eu.
- Înseamnă că ne potrivim.
- Așa este.
- Ai vrea să petrecem mai mult timp împreună?
- Da.
- Nici nu știi cât mă bucur.

Timpul a trecut și sentimentele dintre cei doi au evoluat.

- Draga mea aș vrea să îți spun ceva, a spus el.
- Ce anume?
- Să știi că te iubesc.
- Mă faci să roșesc.
- Nu știu dacă am ales cel mai bun timp pentru a spune acest lucru.
- Ba ai făcut bine că mi-ai spus.
- Da?
- Da.
- Mă bucur.
- Să știi că și eu te iubesc.

Totul părea că decurge bine între cei doi până într-o zi când și-au dat seama că există o mare diferență dintre ei.

- Știi ce am observat la tine? A spus ea.
- Ce anume?
- Că nu mergi la biserică.
- Așa este.
- Dar de ce?
- Chiar vrei să știi?
- Da cum să nu.
- Nu pot să cred în Dumnezeu.
- De ce?
- Fiindcă nu Îl pot vedea.
- Eu să știi că cred în Dumnezeu.
- Nu am nici o problemă cu asta.
- Cum așa?
- Eu respect libertatea oamenilor.
- Nu crezi că acest lucru va afecta relația dintre noi?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă te iubesc prea mult ca să las acest lucru să ne strice iubirea.

Ea nu a mai spus nimic. A venit și momentul când el a cerut-o în căsătorie.

- Draga mea aș vrea să te întreb ceva.
- Ce?
- Vrei să fi soția mea.
- M-ai luat pe nepregătite.
- Nu trebuie să îmi dai un răspunzi chiar acum.
- Ba ți-l voi da acum.
- Și care este răspunsul?
- Deși ești necredincios totuși te iubesc și accept să fiu soția ta.

A avut loc și nunta și timpul a trecut. Cei doi au dat naștere la o fetiță.

- Ce frumoasă e, a sus el.
- Sigur că este frumoasă.
- Cum crezi că trebuie să o creștem?
- Adică?
- În frică de Dumnezeu cum ești tu sau în necredință cum sunt eu?

- Evident că în frică de Dumnezeu.
- Uite ce mă gândesc eu.
- Ce?
- Amândoi îi vom prezenta fetiței ceea ce credem și o să o lăsăm pe ea să aleagă.
- Bine cum zici.
- Așa vom face.

Timpul a trecut și fetița a putut să observe că între cei doi părinți ai ei erau mari diferențe. Tatăl nu credea în Dumnezeu în timp ce mama ei credea din toată ființa. Așa s-a făcut că într-o zi fetița s-a îmbolnăvit rău.

- Ce ne vom face acum?
- Să așteptăm să vedem ce ne spune medicul.
- Am o presimțire ea cu privire la ea.
- Tată, mamă, a strigat fetița din pat.
- Ce este?
- Haideți aici.

Cei doi părinți au venit la patul fetiței. Ea luă într-o mână mâna tatălui și într-o mână mâna mamei.

- Tată, mamă am să vă întreb ceva.
- Ce este draga mea? A răspuns tată.
- Mamă tu m-ai învățat să cred în Dumnezeu.
- Așa este draga mea.
- Și tu tată m-ai înfășat să nu cred în Dumnezeu.
- Așa este.
- Dacă va fi să mor în credința cui să mor?

Tatăl a izbucnit în lacrimi. Apoi cu resemnare a spus:

- Draga mea să mori în credința mamei tale.
- Bine tati așa voi face.

Ei bine timpul a trecut și fetița s-a vindecat.

- Este o minune, a spus tată.
- Dumnezeu lucrează în mod tainic.
- Să știi că mă voi schimba.
- Cum?
- De azi voi crede și eu în Dumnezeu.
- Nici nu şti cât mă bucur dragul meu.

Avem aici o întâmplare care ne spune că în anumite momente ale vieții putem să trecem destul de ușor de ne credință la necredință și invers. Este greu pentru mai mulți să accepte că acest mare cosmos este creat de Sfânta Treime. Sunt mulți ce care cred că acest mare cosmos este de fapt produsul evoluției care a avut loc în milioane de ani. Totuși, cosmosul nu trebuie să fie o piatră de poticnire pentru noi. Trebuie să ajungem să credem Sfânta Treime ca fiind una care a adus cosmosul din neființă la ființă.[127]

Deși acest cosmos ne depășește și este dincolo de posibilitățile noastre totuși ceea ce trebuie să știm este că el nu este veşnic sau etern. Sfântul Varsanufie spunea cât se poate de bine în acest sens: „va veni vremea unei catastrofe ce va cuprinde întreaga lume, şi lumea întreagă va începe să ardă în flăcări. Pământul, soarele şi luna vor arde – la fel cum vor arde toate; toate vor pieri, şi o nouă lume se va ridica, mult mai minunată decât cea pe care au privit-o întâii oameni. Atunci va începe viaţa cea veşnică şi desfătată, fericirea deplină în Hristos. Chiar şi acum pe pământ sufletul omenesc tânjeşte după acea fericită viaţă." Este evident că după eshatologia creștin ortodoxă sfârșitul cosmosului nu este distrugerea lui ci mai mult transfigurarea lui. La fel cum Hristos s-a schimbat la față de Muntele Tabor la fel de bine și acest cosmos imens va fi transfigurat la sfârșitul istoriei. Nu știm când va fi acel moment dar ceea ce știm este că ea va avea loc când va voii Sfânta Treime. Ceea ce este:

- clar,
- evident,
- concludent
- și inevitabil

[127]Wolfgang, Smith, *The wisdom of ancient cosmology. Contemporary science in light of tradition* (Oakton, 2004).

pentru noi oamenii din toate timpurile este că Sfânta Treime este afla și omega cosmosului și de acea putem să vorbim de acest cosmos ca fiind un templu al Sfintei Treimi fiindcă este Sfânta Treime cea care l-a creat și cea care îl proniază menținutu-l în existență.[128]

[128]Pasquale di Bari, *Cosmology and the early universe* (CRC Press, 2018).